

**21. YÜZYIL VATANDAŞLIĞININ GELİŞTİRİLMESİNDE AÇIK VE
UZAKTAN ÖĞRENME: BİR METAFOR ANALİZİ ARAŞTIRMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Aysun GÜNEŞ

Eskişehir, 2017

**21. YÜZYIL VATANDAŞLIĞININ GELİŞTİRİLMESİNDE AÇIK VE
UZAKTAN ÖĞRENME: BİR METAFOR ANALİZİ ARAŞTIRMASI**

Aysun GÜNEŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı

Danışman: Doç.Dr. Mehmet FIRAT

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs, 2017

Bu tez çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen 1605E195 no'lu proje kapsamında desteklenmiştir

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

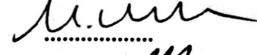
Aysun GÜNEŞ'in "21. Yüzyıl Vatandaşlığının Geliştirilmesinde Açık ve Uzaktan Öğrenme: Bir Metafor Analizi Araştırması" başlıklı tezi 24 Mayıs 2017 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan Uzaktan Eğitim Anabilim Dalında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr.Mehmet FIRAT

Üye : Prof.Dr.T.Volkan YÜZER

Üye : Yrd.Doç.Dr.Celal Murat KANDEMİR

İmza

Prof.Dr.Kemal.YILDIRIM
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

21. YÜZYIL VATANDAŞLIĞININ GELİŞTİRİLMESİNDE AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENME: BİR METAFOR ANALİZİ ARAŞTIRMASI

Aysun GÜNEŞ

Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs, 2017

Danışman: Doç.Dr. Mehmet FIRAT

İçinde bulunduğumuz yüzyıl, kendi normlarını da beraberinde getirmiş ve vatandaşların da bu teknoloji ile harmanlanmış yaşam biçiminin sahip olduğu normlara ayak uydurmalarını gerekli kılmıştır. Günümüz vatandaşlık anlayışı, kişilerin iyi bir birey olarak yetişmesi ve bununla birlikte kendinin ve çevresinin farkında ve yine kendine ve çevresine saygılı birey olması ile tanımlanabilir. Temel hak ve özgürlüklere sahip olma, bunların farkında olma ve ulusal ve evrensel boyutlarda bu konuların uygulanmasına hassasiyet gösterebilme vatandaşlık olgusunun temellerini oluşturmaktadır. 21. yüzyıl vatandaşlığı ve 21. Yüzyıl yeterlilikleri konusu günümüzde oldukça yaygın bir şekilde tartışılmaktadır. 21. yüzyıl vatandaşlık eğitimi yukarıda bahsedilen başlıkların dışında yaratıcı, eleştirel düşünen, katılımcı, işbirliği, içinde çalışabilen, empati becerisine sahip, çevresine duyarlı bireyler yetiştirme başlıklarını da kapsamaktadır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda ister dijital yerli isterse dijital göçmen olsun vatandaşların tümü dijital teknolojilerle iç içedir. Eğitim süreçlerinde olduğu gibi hemen her alanda bireyler teknolojinin aktif kullanımıyla karşılaşmaktadırlar. Kişilerin teknolojiye maruz kalma oranları arttıkça, teknolojinin sorumsuzca ve zararlı kullanımları da artmaktadır. Teknolojinin uygunsuz ve etik dışı kullanımından doğacak olan olası tehlikelere ilişkin farkındalık düzeyi de oldukça düşüktür. Bu noktada 21. Yüzyıl vatandaşlık becerilerinin toplumun her kesiminden vatandaşa ulaştırılmasının büyük önem taşıdığı düşünülmektedir. Açık ve uzaktan öğretim, toplumun tüm kesimlerine hitap eden bir öğretim yaklaşımı olmakla birlikte, toplumun tüm kesimlerine bu eğitimi en esnek şekilde götürmeyi hedeflemiş bir yaklaşımdır. Böylesine etkin bir öğretim yaklaşımının dijital vatandaşlık normlarının günümüz topluluklarına kazandırılmasında etkin bir rol

oyunması beklenmektedir. Avrupa Birliği Çocukları Online Raporunda (2014) Türkiye'deki vatandaşların, özellikle 16-24 yaş arası, oldukça yüksek oranda dijital teknolojileri kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bu da Türkiye'de büyük kitlelere eğitim veren Açık ve Uzaktan Öğrenme kurumlarının 21. Yüzyıl vatandaşlığı gibi önemli bir konuya programlarında yer vermelerinin kritik değerini ortaya koymaktadır. Kitleler üzerinde etkisi yadsınamaz olan Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi böylesine önemli bir konu için etkin hale getirip, en üst seviyede bundan faydalanmanın oldukça akılcı bir uygulama olacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen bu projenin amacı, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemine kayıtlı öğrenciler ile birlikte ulusal ve uluslararası düzeyde alan uzmanlarının metafor analizi yoluyla Açık ve Uzaktan Öğrenmenin 21. Yüzyıl vatandaşlık becerilerinin kazandırılmasındaki etkinliğine ilişkin görüş ve önerilerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda hem alan uzmanlarının hem açık ve uzaktan öğretim öğrencilerinin görüşlerinin belirlenmesinde nitel araştırma yöntemlerinde metafor analizinden yararlanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Açık ve Uzaktan Öğrenme, 21. Yüzyıl vatandaşlık eğitimi, metafor analizi

ABSTRACT

OPEN AND DISTANCE LEARNING IN THE DEVELOPMENT OF 21st CENTURY CITIZENSHIP: A METAPHOR ANALYSIS STUDY

Aysun GÜNEŞ

Department of Distance Education

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, May, 2017

Supervisor: Doç.Dr. Mehmet FIRAT

Citizenship can be defined as people's being and growing up as good individuals, being aware of themselves and the society and also showing respect to themselves and to the other people in the society. Having the basic rights and freedom, being aware of these rights and being sensible to these rights from national and international aspects constitute the basics of citizenship. Today's World, in which 21st century citizenship and 21st century skills are taking the attention of people, apart from the afore mentioned topics about citizenship, the idea of citizenship has been broadened to raising up individuals with the skills of creative and critical thinking, collaborative and co-operative working and empathy. In the 21st century digital societies, citizens, regardless of whether they are digital immigrants or digital natives, are all exposed to the digital technologies. So they come to teaching and learning practices with already developed beliefs and experiences on these technologies. As the amount of exposure to the technology increases, the potentially irresponsible and harmful use of it is also escalating alarmingly, so so a common understanding of the shared rules, norms, and structures regarding the use of digital technologies needs to be created within both the social and academic contexts. Apart from reaching to the all parts of the society, open and distance education is a type of education that fights with the inequality in education and aims to bring education to the all people in the society with a flexibility. As an effective way of education, open and distance education is expected to play an important role in people's gaining the norms of the 21st century citizenship. According to a recent report carried out by the EU (EU Kids Online report, 2014), there is a high increase in the use of digital technologies among Turkish citizens aged between 16-24 and this result necessitates an urgent move by the

open and distance education institutions, that educate a big number of people in Turkey, about informing people on the issue. To sum up, 21st century has brought its own norms with the onset of it and this has made it necessary for people to keep up with the norms that is within the technology bound lifestyle of the century. Having the undeniable effect on people, benefitting from open and distance education is expected to be a rational implementation in such an important issue. The aim of this project is to assess the effectiveness of open and distance education in developing 21st century citizenship through a metaphor analysis research.

Keywords: Open and Distance Learning, 21st century citizenship training, metaphor analysis

ÖNSÖZ

21. yüzyıl Vatandaşlığı günümüzün en önemli araştırma alanlarından birini oluşturmaktadır. Teknolojinin ve internetin insanların hayatına böylesine dahil olduğu 21. Yüzyılda, bireyle gerek iş gerekse kişisel yaşantılarında teknolojinin nimetlerinden sonuna kadar faydalanmaktadırlar. Böylesine gelişmiş bir ortamda öğrenenler öğrenmenin sadece dört duvar arasında gerçekleşmesini beklemek yerine istedikleri zaman, istedikleri ortamda bilgiye ulaşabilmektedirler. Açık ve Uzaktan Öğrenme bu konuda bireylerin başvurduğu öğrenme kaynaklarından. Bu araştırma ile bireylerin 21. Yüzyıl becerilerini kazanmalarında Açık ve Uzaktan Öğrenmenin etkilerini araştırmak hedeflenmiştir. Bu hedefe ulaşmak için tercih edilen metafor analizi uygulaması ile bireylerin rahatça ifade edemedikleri karmaşık durumlarda onların benzetme yoluyla tanımlar yapması ve böylece özde nasıl bağlantılar kurduklarının bulunması amaçlanmıştır. Özellikle 21. Yüzyıl vatandaşlık becerileri ve Açık ve Uzaktan Öğrenme arasında sıkı bir bağlantı kuran bu araştırmanın gelecekte bu alanda çalışmalar yapacak araştırmacılara yol göstermesini ve katkı sağlamasını temenni ederim.

En zor zamanlarda desteğini hep yanımda hissettiğim değerli danışmanım, sevgili hocam Doç. Dr. Mehmet FIRAT'a tüm araştırma süreci boyunca akademik boyutta sağladığı katkı, öneri ve fikirleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yürütülen bu çalışmanın hızlı bir biçimde tamamlanmasında gösterdiği planlı, disiplinli ve özverili tez danışmanlığı için müteşekkirim.

Ayrıca Açık ve Uzaktan Öğrenme alanında ders almaya başladığımdan beri alanı sevmemde büyük katkısı olan, her zaman bize olan inancını dile getirerek motivasyonumuzu hep yüksek tutan sayın hocam Prof. Dr. Cengin Hakan AYDIN'a teşekkürü bir borç bilirim. Araştırmanın ne olduğunu en ince detaylarıyla bana anlatan, her daim dönütlerini benden esirgemeyen sevgili hocam Doç. Dr. Evrim GENÇ KUMTEPE'ye alana sağlam bir giriş yapmamda gerekli temelleri atmama yardımcı olduğu için, okumanın akademik yaşamın her alanında ne denli önemli olduğunu büyük bilgi birikimiyle bizlere gösterip iyi bir örnek olduğu için Prof. Dr. Mehmet KESİM'e ve araştırmamın veri toplaması sürecinde desteklerini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Eren KESİM'e teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan anneme ve babama ve Yabancı Diller Yüksek Okulu'ndaki iş arkadaşlarıma şükranlarımı sunarım.

Son olarak hayatıma anlam katan sevgili eşim Savaş GÜNEŞ ve oğlum Çağdaş GÜNEŞ, bu süreçte en çok siz destek oldunuz bana, siz olmasanız bunu başaramazdım. Özellikle sevgili eşim Savaş, bana karşı bu süreçte göstermiş olduğun anlayış ve sabır için çok teşekkür ederim. Bu başarı benim olduğu kadar sizin de.

Aysun GÜNEŞ
2017, Eskişehir

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Aysun GÜNEŞ

Mayıs- 2017

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONA YI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	vi
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	6
1.2. Amaç	6
1.3. Önem	7
1.4. Tanımlar	8
2. ALANYAZIN	10
2.1. 21. Yüzyılda Öğrenme	10
2.2. 21. Yüzyıl Becerileri	13
2.2.1. Öğrenme Becerileri	14
2.2.2. Okur Yazarlık Becerileri	21
2.2.3. Yaşam Becerileri	26
2.3. Dijital Vatandaşlık	29
3. YÖNTEM	36
3.1. Araştırma Modeli	37

3.2. Katılımcılar	40
3.3. Veri Toplama Araçları	44
3.4. Veri Toplama Süreci	49
3.5. Verilerin Analizi	50
4. BULGULAR.....	52
4.1. Alan Uzmanları Metaforları	52
4.2. Öğrencilerin metaforları	58
4.3. Öğrencilerin Uygulamaya İlişkin Görüşleri	63
5. TARTIŞMA	67
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	70
6.1. Öneriler	73
6.1.1 Araştırmaya Yönelik Öneriler	73
6.1.2 Uygulamaya Yönelik Öneriler	73
KAYNAKÇA	74
EKLER.....	81
ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar/ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Alan Uzmanlarının Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	40
Tablo 3.2. Katılımcıların Bağlı Oldukları Fakülteler ve Kurumlar	42
Tablo 3.3. Katılımcıların Bölümleri	42
Tablo 3.4. Katılımcıların Araştırma Alanları	43

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1. Dijital Vatandaşlık Tanımının Dokuz Temel Unsuru	2
Şekil 1.2. Metafor Bileşenleri.....	4
Şekil 2.1. 21.Yüzyıl Becerileri	14
Şekil 2.2. Eğitimde 4C	15
Şekil 2.3 İnternette 1 Dakika.....	22
Şekil 2.4. REP (Respect, Educate, Protect).....	32
Şekil 2.5. 2012-2015 Yılları Arasında MOOC Olarak Açılan Derslerin Sayısı..	34
Şekil 2.6. 2012-2017 Yılları Arasında MOOC Olarak Açılan Derslerin Sayısı..	34
Şekil 3.1. Yöntem Adımları	38
Şekil 3.2. Veri Toplama Araçları	39
Şekil 3.3. Katılımcıların Yaş Dağılımı	41
Şekil 3.4. Metafor Analizi Veri Toplama Formunun Geliştirilmesi	44
Şekil 3.5. Alan Uzmanı Görüşleri ile Değerlendirme Sürecinden Yorumlar	45
Şekil 3.6. “21. Yüzyılda Vatandaş Olmak” İsimli Dersin Giriş Ekranı Görüntüsü	47
Şekil 3.7. “21 Yüzyılda Vatandaş Olmak” İsimli Dersin İlk Hafta İçeriğinin Ekran Görüntüsü	47
Şekil 3.8. Öğrenenlere Çevrimiçi Uygulanan Metafor Analizi Veri Toplama Formu	48
Şekil 3.9. “21 Yüzyılda Vatandaş Olmak” İsimli Ders İçin Katılımcı Görüşleri Örnek Ekran Görüntüsü	48
Şekil 3.10. Veri Toplama Aşamaları	49
Şekil 4.1. Alan Uzmanlarının Açık ve Uzaktan Öğrenme Metaforları	53
Şekil 4.2. Alan Uzmanlarının Açık ve Uzaktan Öğrenme Metaforları ve Oluşan Temalar	54
Şekil 4.3. Alan Uzmanlarının 21. Yüzyıl Vatandaşlığı Metaforları	56
Şekil 4.4. Alan Uzmanlarının 21. Yüzyıl Vatandaşlığı Metaforları ve Oluşan Temalar	

.....	57
Şekil 4.5. Öğrencilerin 21. Yüzyıl Vatandaşlığı Metaforları ve Oluşan Temalar .	59
Şekil 4.6. Öğrencilerin 21. Yüzyıl Vatandaşlığı Metaforları ve Oluşan Temalar Yakından-1.....	60
Şekil 4.7. Öğrencilerin 21. Yüzyıl Vatandaşlığı Metaforları ve Oluşan Temalar Yakından-2.....	61
Şekil 4.8. Öğrencilerin 21. Yüzyıl Vatandaşlığı Metaforları ve Oluşan Temalar Yakından-3.....	62
Şekil 4.9. Öğrenci görüşleri ekran görüntüsü-1.....	64
Şekil 4.10. Öğrenci görüşleri ekran görüntüsü-2.....	64
Şekil 4.11. Öğrenci görüşleri ekran görüntüsü-3.....	65
Şekil 6.1. Araştırma özeti	71

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- MOOC** : Massive Open Online Course (Kitlemel Açık Çevrimiçi Ders)
- P 21** : Partnership for 21st Century Learning (21. Yüzyıl Öğrenmesi İçin Ortaklık)
- SPSS** : Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İstatistik Programı)
- TEAL** : Technolgy Enhanced Active Learning (Teknoloji ile Zenginleştirilmiş Aktif Öğrenme)

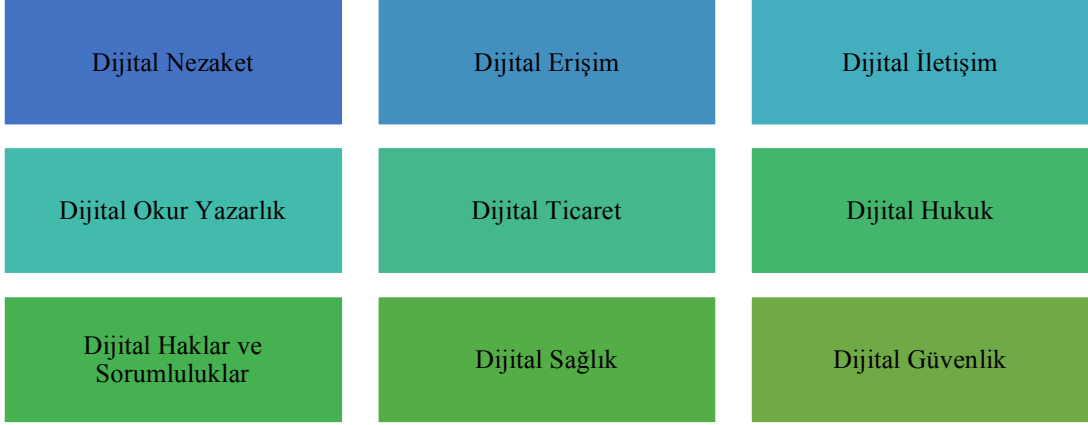

1. GİRİŞ

21. yüzyıldaki önemli gelişmelerle birlikte teknoloji günlük hayatın ve toplumsal yapıların merkezine yerleşmiştir. Enformasyon ve iletişim teknolojilerinin artan yaygın kullanımı, teknoloji ile arası iyi olmayan dijital göçmenler ile dijital yerli olarak tanımlanan genç, teknolojiye bağımlı ve teknolojiyi etkin bir şekilde kullanabilen nesil arasındaki kuşak farkının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Prensky, 2001). Hızla büyümekte olan bu fark; iletişim, ulaşım, sağlık gibi diğer tüm toplumsal yapıların kendilerini güncellemelerini gerekli kılmıştır. Özellikle gelecek kuşakların yetiştirilmesinden sorumlu eğitim-öğretim kurumları öğretim etkinliklerini bu yeni neslin ihtiyaçlarına göre nasıl düzenleyeceğini tartışmak durumunda kalmıştır.

Dijital yerliler (digital natives) (Prensky, 2001), Net vatandaşları (Netizens) (Hauben, 1996) gibi farklı isimlerle de anılan milenyum nesli teknolojinin içinde doğan, teknolojiyi günlük hayatının sıradan bir parçası olarak kullanan, yorumlayan ve ayrıca içselleştiren bir nesildir. 21. yüzyılda yeni nesil güç kazandıkça, bu nesle yönelik uygulamalar da çeşitlilik kazanmaya başlamıştır. Dahası güncel teknolojiler de bu doğrultuda tasarlanmaya başlanmıştır. Güncel Web teknolojilerin (Web 2.0 ve Web 3.0) yaygın kullanımı yeni nesle internet ve teknoloji sayesinde üretmeyi, paylaşmayı ve iletişim kurmayı öğretmiştir. Teknoloji kullanımının gerçek yaşam düzeylerine yansımaları aynı zamanda bireyin bilgiye ulaşma ve öğrenme alışkanlıklarını da değişime uğratmıştır. Bu nedenle eğitim sistemi ve yöntemlerinin yeni neslin ihtiyaçları ve alışkanlıkları göz önüne alınarak tekrar düzenlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Prensky, 2001). Bu bağlamda yeni dönemde öğrenenlerin güncel teknolojileri sorumluluk alarak ve uygun şekilde kullanmaları günümüz eğitim gündeminin merkezinde yer alan konulardan biri olmuştur. Diğer bir ifadeyle sorumlu, duyarlı ve bilinçli teknoloji kullanıcısı öğrenenlerin yetiştirilmesi günümüz eğitim sistemlerinin öncelikli hedefi haline gelmiştir (Ribble, 2012).

Dijital vatandaşlık eğitim alanında yeni bir konu olması ile birlikte, basitçe kişilerin teknoloji kullanımı konusunda sorumluluk sahibi ve uygun davranışlar göstermesi olarak tanımlanabilir (Ribble&Bailey, 2007). Ribble ve Bailey (2007) Okullarda Dijital Vatandaşlık (Digital Citizenship at Schools) adlı kitapta dijital vatandaşlık tanımının dokuz temel unsurundan bahsetmiştir. Bu unsurlar aşağıda Şekil 1.1'de verilmiştir.

Şekil 1.1. *Dijital vatandaşlık tanımının dokuz temel unsuru*

Birçok önemli alanla bağlantılı olan dijital vatandaşlık ya da diğer bir deyişle 21. Yüzyıl vatandaşlığı, günümüzde eğitim verilmesi en gerekli alanlar listesinin başında kendine yer bulmuştur. Dijital toplumda, dijital teknolojilerin yanlış ve kötüye kullanımı toplumun dengesinin zarar görmesine neden olmuştur, bu noktada vatandaşların neyin uygun olup olmadığını, nelerden sorumlu olup olmadıklarını ve neyin kabul edilir ya da edilmez olduğunu ayırt etmeleri gerekmektedir (Pescetta, 2011).

Postayla başladığı ilk günlerden günümüze, Açık ve Uzaktan Öğrenme dünyada eğitim alanında çeşitli alternatifler sunmuştur (Saba,2011). Öğrenen ile eğitim kaynağı be ders verenlerin ayrı ortamlarda olduğu bu eğitim-öğretim modeli günümüzde teknolojiye de aldığı destekle yayılımını her gün daha da arttırmaktadır. Ancak Usun'un (2004) da belirttiği üzere Türkiye'de Açık ve Uzaktan Öğrenme yoluyla öğrenim gören öğrenciler daha gelenekçi bir eğitim anlayışına sahip oldukları için Açık ve Uzaktan Öğrenme ortamlarında bazı güçlükler yaşamaktadır.

Hem 21. Yüzyıl vatandaşlığı hem de Açık ve Uzaktan Öğrenme yenilikçi, kapsamlı ve kompleks yapıları nedeniyle anlaşılması ve açıklanması zor kavramlar olarak değerlendirilebilir. İnsanların bir alanla ilgili tecrübelerini anlama tarzlarıyla ilgili bir açıklama, standart açıklamaların dışında daha derin bir açıklamayı gerektirebilir. Bu noktada metaforların ve metafor analizi yönteminin söz konusu durumlarda etkin bir biçimde kullanılabileceği düşünülmektedir.

Metafor, en basit ifadesiyle bir tür şeyi başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmektir (Lakoff ve Johnson, 1980). Metafor kavramını farklı bir şekilde tanımlamak

gerekirse tam olarak ifade edilemeyen konuları açıklayabilmek için başka bir şeye atıfta bulunarak açıklama biçimi şeklinde tanımlamak da mümkündür. Metaforlar kritik konularda tartışmayı yayarak insanların konuyla ilgili düşüncelerini etkileyebilirler (Thibodeau, 2016).

Metaforların, asıl ve yardımcı olmak üzere iki ayrı konusu vardır (Black, 1962). Örneğin “insan hafızası bir kütüphanedir” metaforunda “insan hafızası” asıl konuyken “kütüphane” yardımcı konumundadır. Burada metaforun fonksiyonu yardımcı konunun bilinen özelliklerini kullanarak asıl konunun anlaşılabilirliğini kolaylaştırmaktır. Diğer bir ifadeyle normalde yardımcı konuya ait olan ifadelerle asıl konunun özellikleri seçilmiş, düzenlenmiş ve vurgulanmış olur (Güneş ve Fırat, 2016). Metaforlar ile ilgili alanyazında asıl konu, hedef, yardımcı konu ve kaynak olarak da ifade edilen yapılar bulunmaktadır. Metafor analizi ile ilgili araştırmalarda kaynak ile hedef arasındaki benzerlik derecesinin metaforların başarısı ve yorumlanabilirlikleri ile pozitif yönde ilgili olduğu tespit edilmiştir (Johnson ve Malgady, 1979; Malgady ve Johnson, 1980).

Metafor, anlaşılma ya da yeniden yapılanma ihtiyacı olan bir etki alanı içine tanıdık bir alanın deneyimlerine ait açıklayıcı yapıları taşıyarak yapısal benzerlikleri görünür hale getirir ve böylece hedef alan için herhangi bir yapısal benzerliğin çok ötesinde bir organizasyon sağlanmış olur (Krippendorff, 1993; Lakoff ve Johnson, 1980). Diğer bir deyişle oldukça karmaşık olan olgu ve kavramlar yaygın bir kullanımı olan daha basit kavram, olgu veya olaylar ile açıklanmaya çalışılır. Bu da karmaşık konuların araştırıldığı bilimsel araştırmalarda metafor analizini güçlü bir araç haline getirmektedir. Ancak böylesine güçlü bir analiz türü olan metafor analizi araştırması çağdaş metafor teorisinin ortaya çıkmasına kadar araştırmalarda çok tercih edilen bir analiz türü olmamıştır.

Gündelik hayatın hemen her alanında kullanılan metaforlar 80’li yıllara kadar daha çok bir söz sanatı olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda sınırları edebiyatla çizilen bu analiz türü, 1980’de iki bilişsel bilimci olan George Lakoff ve Mark Johnson’un *Metaphors We Live By* adlı çalışmalarındaki vurgularıyla öne çıkmıştır. Bu çalışmada metaforların bilişsel yönlerinin önemi “Kavram sistemimiz büyük ölçüde metaforik, o zaman düşünme tarzımız, tecrübe ettiğimiz her olgu ve günlük olarak yaptığımız her şey de bir bakıma metaforik.” şeklinde açıklanarak başka bir boyut kazandırılmış ve araştırmacıların dikkati çekilmiştir (s. 104). Bilişsel anlambilim (cognitive semantics)

alanındaki çalışmalarla desteklenen çağdaş metafor teorisine göre metafor sadece dilde değildir; düşünmede ve eylemde kullandığımız kavramsal sistemimizin temelinde de yer almaktadır (Akşehirli, 2007).

Çağdaş Metafor Kuramı göre metaforlar kavramsal (conceptual) metafor, varlıksal (ontological) metafor, yön (orientational) metaforu olmak üzere üç başlık altında incelenebilir (Barr, Biddle ve Noble, 2002). Lakoff ve Johnson'un çağdaş metafor teorisine göre, kavramsal metaforlar soyut fikirleri açıklarlar. "Vakit nakittir" metaforu buna örnek olarak verilebilir. Bu metaforlar kişilerin görüş açılarını da ortaya koyar. Metaforlar iki tür alandan oluşur:

- 1) Kaynak kavram alan (Source domain)
- 2) Hedef kavram alan (Target domain)

Lakoff kaynak kavram alanı ile hedef kavram alanı arasında sistematik bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Bu sistematik ilişkiye 'aktarım' (mapping) denir. Yani alandaki bilgiler diğer alana aktarılarak gerekli bilgi akışı sağlanır ve böylece bilinen kaynaktaki bilgiler bilinmeyen ya da karmaşık olan alanı anlamayı kolaylaştırır. Aşağıda Şekil 2'de "Öğrenmek sanattır" metaforunun kaynak-hedef bileşenleri verilmiştir.

Şekil 1.2 *Metafor bileşenleri*

Yön metaforlarında açıklanacak olgular ve kavramlar birbiri ile mekan olarak ilişkilidir. Dilimizde de birçok örneği olan bu metaforlar içinde bulunulan dünyayı bilinen kaynak olarak kullanır ve böylece kişilerin karmaşık olguları bu ve benzeri mekanlardan yola çıkarak daha kolay anlaşılır bir şekilde ifade edebilmelerini sağlar. Türkçe'de mutluluğu ifade etmek için kullanılan başı göğe ermek metaforu bunlara örnek olarak gösterilebilir. Mutluluğu yükseklik ile ilişkilendirerek olumlu bir anlam yüklediği söylenebilir. Benzer şekilde yorgun düşmek metaforunda ifade edilen düşmek ile de

olumsuz bir çağrışım metaforun anlaşılmasında yardımcı olmaktadır.

Ontolojik veya varlıksal metaforlara soyu ifadeleri somutlaştırarak anlatmaya yönelir. Varlıksal metaforlar ile bir şeyin ontolojik statüsü değişir, başka bir haline dönüşür. Örneğin “Zihnim çok dolu” metaforunda zihin, sanki içinde bir şeyler bulunan maddî bir varlıktır (Akşehirli, 2007). Sözün özü Çağdaş Metafor Teorisi, insan zihninin derinliklerinde var olan ve basit anlatımlarla aktarılması zor olan anlamları, farklı benzetmeler yolu ile açığa çıkarmayı ve böylece daha güçlü yorumlar yapılabilmesini sağlayan bir teoridir sonucu çıkarılabilir.

Dilin, araştırmaların temelinde olduğu gerçeğinden yola çıkılacak olunursa kavramlar arasındaki birçok ilişkinin anlaşılmasında oldukça önemli olduğu söylenebilir. Nitel araştırmalarda metafor analizinin kullanılmasının üç amacı vardır. Bunlardan ilki süreci iyileştirme, bir diğeri süreci/ilerlemeyi açıklama ve sonuncusu da sonucu açıklamadır. Amaçlardan ilki olan süreci iyileştirme amaçlı metaforlara hastayı metaforlar kullanarak çözüm dostu bir çerçevede dahilinde tedavi etmek örnek gösterilebilir (Gordon, 1978, Kopp, 1995). Bu tür metaforlar 21. Yüzyıl dünyasında hala psikologlar ve psikiyatrlar tarafından kişilerin sorunlarının temelinde kendi ifadeleriyle ulaşılması ve hastalık sürecinin iyileşmeye taşınması amacıyla kullanılmaktadırlar. Amaçlardan ikincisi olan süreci açıklamada kullanılan metaforlar, araştırmalarda sürecin ifade edilmesinde kullanılırlar. Örneğin Schalkwyk (2002) tez yazım sürecini bir klasik batı müziği konserine benzetmiştir. Son amaç olan sonucu açıklamaya yönelik metafor kullanımı ise farklı alanlardan gelen bilgileri bir araya toplayıp, yapılan araştırmaların karmaşık sonuçlarını daha etkili ifade edebilmek için kullanılacak başarılı bir yöntemdir. Başka bir örnekte Aubusson (2002) nitel araştırma sonunda ulaşılan bilgiyi “devasa bir bilgi yığınınına” benzetmiştir. Bu nedenle metafor analizi çalışmalarında sorgulanacak konunun önceden belirlenmesi yararlı olabilir (Schmitt, 2005).

Metaforu analizi araştırmalarının bahsedilen olumlu yanları düşünüldüğünde odak grup görüşmesi, görüşme, anket vb. uygulama türlerinden işleyiş bakımından daha kolay ve etkili bir uygulama olduğu söylenebilir. Çünkü tek başına kullanıldığında tipik bir “metafor odaklı” nitel veri toplama sürecinde bir veya birkaç açık uçlu soruyla araştırılan konuda görüşülen kişilerden çok zengin metaforlar elde edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Elde edilen metaforlar araştırma katılımcıları hakkında derin bilgiler verebilmektedir.

1.1. Problem Durumu

Sürekli gelişen teknoloji, günlük yaşamın olduğu kadar eğitimin de vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Özellikle teknolojinin gelişimiyle paralel bir doğrultuda gelişme gösteren Açık ve Uzaktan Öğrenme, toplumun her yaş ve düzeyinde eğitimde fırsat eşitliğine ulaşması konusunda benzersiz bir rol üstlenmektedir.

21. yüzyıl beraberinde kendine özgü değerler ve yeterlilikler ile insanların hayatına girmiştir. Dolayısıyla 21. Yüzyılın kendine has bu yeterliliklerinin kazanılması, insanların teknoloji ile harmanlanmış bu yüzyıla uyum sağlayabilmesi için büyük önem taşımaktadır. Bu özelliklerin başında ise 21. Yüzyıl vatandaşlığı gelmektedir. Çünkü yeni yüzyılda ihtiyaç duyulan insan profilinin öncelikli yeterliliği etkin bir vatandaş olmaktır. Bu nedenle 21. Yüzyıl vatandaşlık eğitimi günümüz dijital toplumunda hayati önem taşımaktadır. Ancak her yaştan ve özellikten hedef kitlesi bulunan, dijital becerilerle birlikte yaşamboyu öğrenme gerektiren bu türden kapsamlı bir eğitimin hangi yolla, nasıl verilebileceğine ilişkin kapsamlı ve uygulama örnekli yeterli çalışma bulunmamaktadır. Alandaki bu araştırma ve uygulama boşluğunun doldurulmasına katkıda bulunmak amacıyla bu tez araştırması gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen bu tez araştırmasında 21. Yüzyıl vatandaşlık becerilerinin kazandırılmasında Açık ve Uzaktan Öğrenmenin rolü araştırılmıştır. Bu tez ile, Açık ve Uzaktan Öğrenmenin, kişilerin 21. Yüzyıl vatandaşlık becerilerini kazanmasında ne kadar etkili olduğu bir metafor analizi araştırmasıyla incelenmiş ve gerçek bir Açık ve Uzaktan Öğrenme ortamında uygulanmıştır. Metafor analizi ile Açık ve Uzaktan Öğrenme ve 21. Yüzyıl becerilerini inceleyen, bu becerileri bir MOOC ortamında uygulayan benzer bir çalışmanın bulunmaması bu tez araştırmasının özgün değerini ortaya koymaktadır.

1.2. Amaç

Gerçekleştirilen bu tez araştırmasında ulusal ve uluslararası düzeyde alan uzmanlarının ve öğrencilerin metafor analizi yoluyla Açık ve Uzaktan Öğrenmenin 21. yüzyıl vatandaşlık becerilerinin kazandırılmasındaki etkinliğine ilişkin görüş ve önerilerini belirlemek ve bu doğrultuda 21. Yüzyılda Vatandaş Olmak başlıklı bir MOOC dersi ile uygulama sürecinde öğrenci görüşleriyle değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu

amaç doğrultusunda araştırmada cevabı aranan sorular şunlardır:

1. Ulusal ve uluslararası düzeyde alan uzmanlarının Açık ve Uzaktan Öğrenme ve 21. Yüzyıl vatandaşlık becerilerine yönelik metaforları nelerdir?
2. Anadolu Üniversitesi Akadema Açık Ders sisteminde “21. yüzyılda vatandaş olmak” isimli derse kayıtlı öğrencilerin Açık ve Uzaktan Öğrenmeyle 21. yüzyıl vatandaşlık becerilerine ilişkin metaforları nelerdir?
3. Bir Açık ve Uzaktan Öğrenme modeli olarak tez kapsamında geliştirilen ve uygulanan “21. yüzyılda Vatandaş Olmak” adlı dersi alan öğrencilerin Açık ve Uzaktan Öğrenmeyle 21. yüzyıl vatandaşlık becerilerinin kazandırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Önem

Kitlesel öğretim yapan Açık ve Uzaktan Öğrenme sistemleri ile daha büyük kitlelere ulaşmak mümkündür. 21. Yüzyıl becerileri toplumun her kesiminden insanın ihtiyaç duyduğu yeterlilikler olması dolayısıyla bu konudaki eğitimin de kitlesel olması kritik değerdedir. Bu nedenle, 21. yüzyıl becerilerinin eğitiminde Açık ve Uzaktan Öğrenmeden yararlanılması, daha çok vatandaşın 21. yüzyıl becerileri konusundaki yeterliliklerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu tez 21. yüzyıl vatandaşlık becerilerinin, Açık ve Uzaktan Öğrenme yoluyla gerçekleştirilebilir olduğunu ortaya çıkarılacaktır.

Bu araştırmanın sonuçları, 21. yüzyıl becerilerine ilişkin Açık ve Uzaktan Öğrenmeye uygun eğitim programlarının geliştirilmesinde ve bu programların hedef kitleye başarılı bir şekilde uygulanmasında yararlanılacak öğretim yöntem, strateji ve teknikleri ve kullanılacak enformasyon ve iletişim teknolojileri konularında yapılacak çalışmalara yol gösterici olacaktır. Bu da karar vericilerin, öğretim tasarımcılarının, program geliştiricilerin ve her yaş ve düzeyden öğrencilerin bu projenin sonuçlarından yararlanabileceğini göstermektedir.

1.4. Tanımlar

21. Yüzyıl Vatandaşlığı: Partnership for 21st Century (P21) tarafından hazırlanan rapora göre 21. yüzyıl vatandaşlığı, vatandaşların bilgili, çevresi ile ilgili, aktif, vatandaş olarak haklarını bilen, temel akademik konularda ve çevre bilinci, finansal, ekonomik, iş ve girişimcilik okuryazarlığı gibi disiplinler arası konularda yetkin, 21. yüzyıl becerileri ile donatılmış ve dijital dünyada güvenli, akıllıca, üretici ve sorumlu bir şekilde yer alabilen bireyler olmasını gerektirir.

Açık ve Uzaktan Öğrenme: Bu araştırmada Açık ve Uzaktan Öğrenme teknoloji desteğiyle öğrenmede zaman ve mekân esnekliği sağlayan, ön-koşul ve sınırlandırmaları gidermeyi amaçlayan, bireye kendi öğrenme sorumluluğu kazandıran yenilikçi bir bilim alanı olarak tanımlanmıştır.

Folksonomi: İngilizce’de folks ve taxonomy, Türkçe’de toplum ve sınıflandırma kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuş bir terimdir. Anlam olarak dijital ortamdaki toplulukların imleme yoluyla sınıflandırılmasını ifade eder. Bu bağlamda en bilinen web siteleri Diigo ve Delicious isimli sosyal imleme siteleridir.

Metafor: Metafor, bir tür şeyi başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmektir (Lakoff ve Johnson, 1980).

Metafor Analizi: Metaforu merkeze alan veri toplama çalışmaları doğası gereği tipik bir bireysel görüşme, odak grup görüşmesi, gözlem veya doküman incelemesinin bazı türlerine göre daha kolay ve kullanışlı bir veri toplama yöntemidir.

MOOC: İngilizce Massive Open Online Courses kelimelerinin baş harflerinden oluşturulmuş bir kısaltma olan MOOC, Türkçe’ye Kitleli Açık Çevrimiçi Ders (KAÇD) olarak geçirilmiştir. Çok büyük rakamlardaki öğrencilere ulaşan bu açık kaynaklı dersler çoğu zaman ücretsiz olarak çevrim içi platformlarda öğrenenlere sunulmaktadır. Son yıllarda yaşam boyu öğrenme felsefesini teknolojik olanakların artmasıyla en iyi şekilde destekleyen unsurlardan biri olarak gösterilebilirler.

P21: Partnership for 21st Century Learning (21. yüzyıl öğrenmesi için ortaklık) ifadesinin kısaltılmış hali olan P21; değişimin sürekli olarak devam ettiği ve öğrenmenin asla durmadığı bir dünyada bireylerin ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri edinmeleri amacıyla, eğitim, iş dünyası, sosyal topluluklar ve devlet liderlerinin bir iş birliği geliştirmeleri için 21. yüzyıl öğrenmesini bir hızlandırıcı olarak kullanmalarını amaçlayan bir girişimdir.

Web 2.0: Web 2.0 ikinci nesil internet hizmetlerini -toplumsal iletişim sitelerini, vikileri, iletişim araçlarını, folksonomileri- yani internet kullanıcılarının ortaklaşa ve paylaşarak yarattığı sistemi tanımlar.

Web 3.0: Web 3.0, semantik web yani “yapay zekalı web” demektir. Web 3.0, içerik kontrolünün insan elinden çıkarak yazılımların kontrolüne geçtiği dünyadır diyebiliriz. Öyle ki birbiri ile konuşan veri tabanları sayesinde, bizim neyi sevip neyi sevmediğimizi anlayan ve buna göre içerik üreten bir web dünyasıdır.

2. ALANYAZIN

İlgili alanyazında yapılan incelemeler ve bu incelemeler sonucunda ulaşılan çalışmalar bu bölümde verilmiştir. Tez araştırmasının ilgili konuları olan 21. yüzyıl vatandaşlığı, 21. yüzyıl vatandaşlık eğitimi, Açık ve Uzaktan Öğrenme, MOOClar, güncel Web teknolojileri, dijital yeterlikler ilgili başlıklar altında verilmiştir. Bu kapsamda 21. yüzyılda Öğrenme, 21. yüzyıl Becerileri ve Dijital Vatandaşlık alanyazının alt başlıklarını oluşturmuştur.

2.1. 21. Yüzyılda Öğrenme

Dünya Ekonomik Forumu'nun (WEF, 2016) "Geleceğin Meslekleri" adlı raporunda yer verdiği aşağıdaki ifade, dijital çağda ne kadar önemli bir değişimin meydana geldiğini en iyi anlatan ifadelerden birisidir.

"Oldukça popüler bir öngörüye göre, bugün ilkokula başlayan çocukların %65'i gelecekte, günümüzde var olmayan mesleklerde çalışıyor olacaklardır."
(WEF, 2016)

Günümüz toplumundaki değişimi gözlemlemek için gündelik yaşantıdaki göstergeleri takip etmek mümkündür. Bir cep telefonunun insanların hayatının nasıl olmazsa olmazı haline geldiği ve internet olmadığı zaman tüm işlerin nasıl aksadığı bu göstergelere örnek olarak verilebilir. Birçok iş bilgisayar ve internet aracılığı ile yapıldığı için "hız" kavramı gündelik hayatın en öncelikli unsurlarından birine dönüşmüştür. Bu kapsamlı dönüşümler yaşanan değişimi anlayabilmek için verilebilecek örnekler arasında gösterilebilir.

Brown (2006) dijital çağdaki hız kavramını 21. yüzyıl öğrenenleri ile bağdaştırırken, bu öğrenenlerin kendi merak duygularını tatmin etmek için bağımsız öğrenenler olmayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Bu bağımsız öğrenme olgusu, özellikle dijital dönüşümün akabinde, 21. yüzyıl öğrenenlerinin gelecekteki başarı durumu için büyük önem taşır ve bu olgu okulda öğretilmeyen becerilerin-21. yüzyıl becerileri-kazanılıp geliştirilmesiyle daha da etkin bir hale gelmektedir.

21. yüzyılın beraberinde getirdiği en önemli kavramlardan biri değişimdir. Bu değişimi yaşamın her yerinde ve toplumun her alanında görmek mümkündür. Dünya Ekonomik Forumu raporunda (WEF, 2016) bu değişimin dördüncü bir sanayi devriminin

başlangıcı olduğuna işaret edilmiştir. Öyle ki yapay zekâ, robotik, nanoteknoloji, 3D yazılım, genetik ve biyoteknoloji gibi aslında birbirinden bağımsız birçok alan 21. yüzyıl ile birlikte birbirini besler, destekler ve geliştirir hale gelmiştir. Böylesine birbiri içine geçmiş disiplinler ve teknolojiler ile çevrelenmiş bir dünyada; kişilerin içinde buldukları toplumda edindikleri beceriler ile yaşamlarına devam edebilmeleri mümkün olsa da oldukça zor bir hale gelmiştir.

İçlerinde Amerikan Ulusal Araştırma Konseyi (National Research Council) , OECD (EkonomikKalkınma ve İşbirliği Örgütü) ve Uluslararası Eğitimde Teknoloji Topluluğu'nun (International Society for Technology in Education- ISTE) da bulunduğu birçok kurum araştırmalarında kompleks-karmaşık düşünme (complex thinking) ve analitik becerilerin (analytical skills) bireylerin gelişmesinin her aşamasında öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır (Bransford, Brown ve Cocking, 1999; OECD, 2004; Kozma, 2003).

Kulthau (2015)'ya göre bilgi teknolojileri gerek eğitim ve ekonomide gerekse de politikada büyük bir etkiye sahiptir. Öyle ki bu etki bireylerin öğrenme, çalışma, yönetme, yönetilme ve iletişim biçimlerini ve tercihlerini değiştirmiştir. 50 yıl önce adı dahi geçmeyen dijital medya okuryazarlığı gibi yeni beceriler, bilgiler ve öğrenme yöntemleri bireylerin başarılı olmaları için vazgeçilmez unsurlar haline gelmiştir (Trilling&Fadel, 2009). Bu becerileri edinmemiş kişiler tıpkı “bir kaygan tepeden kayar gibi hayal kırıklığının, kaosun ve olası felaketlerin içine doğru sürükleneceklerdir” (Kulthau, 2015). Tüm bu gereklilikler her ne kadar ortaya konsa da Prof. Kulthau (2015) hala bazı eğitimcilerin sadece bir internet bağlantısı ile 20. YY eğitim kurumlarını 21. yüzyıl eğitim kurumları haline getirebileceklerini düşündüklerini belirtmiştir.

Brown (2006), Kulthau'nun (2015) öne sürdüğü görüşü destekler nitelikte yürüttüğü çalışmalarda 21. yüzyıl öğrenenlerinin eski metotlardan devşirilmiş yöntemlerden ziyade baştan oluşturulmuş yeni öğrenme-öğretme yöntemleriyle eğitilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Brown bu savını da Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nde (MIT) yaptığı bir araştırma ile kanıtlamıştır. Adı “Teknoloji ile Zenginleştirilmiş Aktif Öğrenme” (Technology Enhanced Active Learning- TEAL) olan bu projede John Belcher isimli bir profesör elektrik ve manyetik dersinde, öğrencileri 9'arlı gruplarla 13 yuvarlak masada problem çözme ve yaratıcı düşünme temelli bir içerik sunmuştur. Bu içeriğin sunulmasında profesör ve asistanı ders anlatıcısı olmak yerine

masalar arasında dolaşan birer danışman gibi derste bulunmuşlardır. Ancak ikinci yılın sonunda her şeyin istedikleri gibi gitmediğini ve bu gibi teknoloji ile zenginleştirilmiş bir içeriğin ve yeni becerilerin geliştirilmesinde eski öğretim yöntemlerinin işe yaramadığını görmüşlerdir. Halbuki eski sistemde 800 kişiye dahi dersi rahatlıkla anlatabilirken daha az sayıdaki öğrenciye danışmanlık, yol göstericilik, yaparak aktarılan bu ders istedikleri gibi gitmemiştir. Bunu çözmek için dersteki sorumlu kişilere bir yaz çalıştayı vermeyi ve ders anlatmaktan ziyade aktivite-temelli öğretmeyi nasıl başaracakları üzerine çalışmışlardır. Çalıştaylarda sunulan eğitmen eğitimleri istedikleri sonucu vermiş ve TEAL projesinde ders alan öğrencilerin karmaşık-kompleks konularda anlama ve yorumlama yeteneklerinin daha yüksek bir hal aldığı ve daha başarılı sonuçlar aldıkları ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak 21. yüzyıl becerileri, dijital unsurlarla çevrelenmiş neslin daha etkili düşünmesini ve dolayısıyla daha iyi ve kalıcı öğrenmesini sağlayan unsurlar olarak belirlenmiştir. Bunları temel alarak verilen eğitimlerin de sonucun etkisini arttıran noktalar olduğu ifade edilebilir.

Bu çalışmalardan yola çıkarak değişen iş çevreleri ve esnek çalışma/öğrenme olanaklarının yenilikçi eğitim modellerine olan ihtiyacı da beraberinde getirdiği söylenilebilir. Esnek eğitim modellerine ulaşabilmek adına yapılabilecek çalışmaların başında 21. yüzyıl becerileri eğitimi ve bu becerilere ilişkin farkındalık gelmektedir.

Hızlı bir değişimin ve dönüşümün yaşandığı 21. yüzyılda toplumlar; sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik yönlerden çeşitli gelişmelere tanıklık etmektedirler. Bu değişimden ve dönüşümden en çok etkilenen alanlardan biri de eğitimidir. Silva (2009) "21. yüzyıl Öğrenmesi İçin Becerilerin Ölçülmesi" isimli makalesinde eğitimde 21. yüzyıl olgusunun oldukça önemli bir konu olduğunu vurgulamıştır. Bu konuda karşıt fikirlerin de öne sürüldüğünü ve bu karşıt fikir sahibi kişilerin söz konusu 21. yüzyıl becerilerini anlamsız bir konu başlığı olarak gördüklerini ve 21. yüzyıl olgusuna odaklanırken içeriğin özünün öğretilmesine verilen önemin göz ardı edildiği fikrine de çalışmasında yer vermiştir.

Şimdiye kadar yapılan tartışmalar, yeni dönemde dönemin yapısına uygun, karmaşık becerileri de içeren bütüncül bir yapıya ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir. Bu bütüncül yapı ise 21. yüzyıl becerileri olarak nitelendirilebilir. Bu bağlamda referans kaynakların başında yer alan P21 (Partnership for 21st Century Skills, 2008) raporuna göre gelişmiş ekonomiler, yenilikçi endüstri kolları ve firmaların yeni yüzyılın

beraberinde gelen karmaşık sorunlara esnek bir şekilde çözüm üretebilen ve etkili iletişim becerisi sahip, bilgiyi yönetebilen, üretebilen ve takım halinde çalışabilen daha eğitimli çalışanlara ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır.

2.2. 21. Yüzyıl Becerileri

Yenilik ve bilgi ile şekillenen bir ekonomide, bilgi akışının takip edilemeyecek kadar hızlı olduğu bir öğrenme ortamında ve uluslararası pazarların yoğun bir yarış ve sürekli yenilenme içinde olduğu bir dünyada sayısız fırsatları yakalayabilmek için alınan sayısız riskler ve bu bağlamda rekabetin en üst noktalara çıktığı günümüzde, kişilerin bu yeni dünyaya ayak uydurabilmeleri için eski yüzyıla ait becerilerin yetersiz kaldığı ve yeni becerilerin gerekliliği P21'in raporunda (2008) açıkça belirtilmiştir. Bu noktada Sir Ken Robinson'un (2006) şu ifadesi dikkat çekicidir.

“Yaratıcı düşünce, eğitimde okur yazarlık kadar önemlidir, ve biz eğitimde yaratıcı düşünme konusuna eşit derecede önem vermeliyiz.” Sir Ken Robinson (2006)

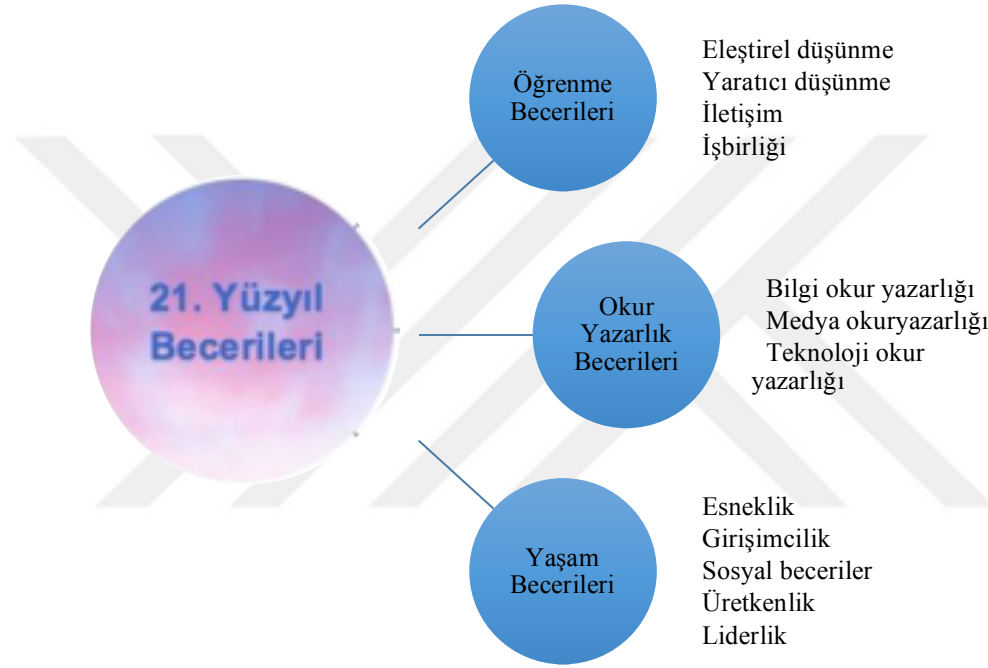
21. yüzyıl vatandaşları yeni yüzyılın en büyük getirilerinden biri olan teknolojiyle kendilerini daha esnek öğrenme ortamlarında geliştirmeye yönelmişlerdir. Buna gerekçe olarak da bu yüzyılın insanların teknoloji ile çevrelenmiş bir dünyada doğmuş ve yaşıyor olmaları ve bu dünyada herhangi bir duruma kendilerini rahatlıkla adapte edebilmelerini gösterebiliriz. Bu insanlar için en sık kullanılan terim 2001 yılında Marc Prensky tarafından ortaya atılan “dijital yerli” terimidir. Günümüz öğrenenleri temelde atalarından daha farklı düşünür ve bilgiyi işler (Palfrey, & Gasser 2013). Prensky bu dijital öğrenenleri “tüm hayatları teknoloji ile yoğrulmuş ve geleneksel eğitimin hazırlıksız olduğu öğrenme tercihleri ve sofistike teknik becerileri olan gençler” olarak tanımlamıştır.

Peki bu yeni dijital neslin (net generation) başarılı olması için hangi becerilere sahip olması gerekmektedir? Atalarından farklı düşünen ve bilgiyi işleyen bir neslin, içinde buldukları teknoloji çağında başarılı olmaları için farklı becerilere sahip olmaları gerektiği 2006 yılında Avrupa Birliği tarafından belirlenen temel yeterlilikler çerçevesini takiben Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD) tarafından 21. yüzyıl Becerileri olarak belirtilmiştir (Griffin, McGaw, & Care, 2012). Bu bağlamda birçok eğitim otoritesi bu konuyu gündemlerine taşımış ve değişen öğrenme ortamlarında öğretmenlerin ve

kurumların yapması gerekenleri tartışmışlardır (Bellanca& Brandt, 2010). Söz konusu bu 21. yüzyıl becerileri yalnızca eğitimle ilgili olmayıp, bireylerin yaşamlarının geneline yayılmış bir beceriler bütünüdür. Bu beceriler bütünü oluşturulan parçalar;

1. Öğrenme becerileri,
2. Okur-yazarlık becerileri
3. Yaşam becerileri olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır.

Şekil 2.1’de bu becerilere ilişkin detaylar ilişkilendirilerek verilmiştir.

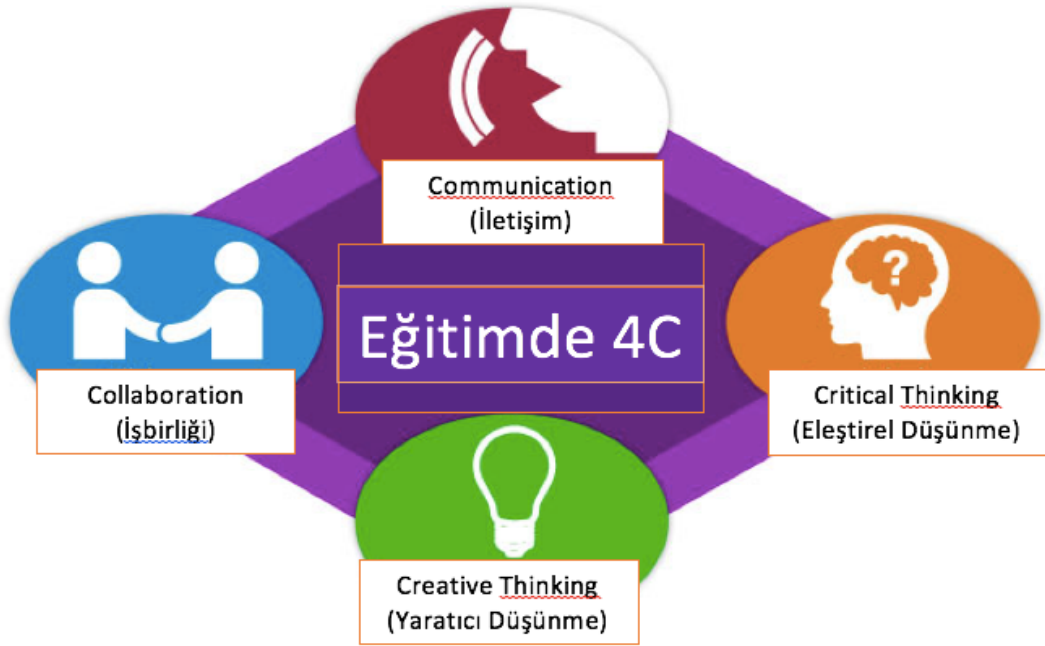
Şekil 2.1. 21. Yüzyıl Becerileri

2.2.1. Öğrenme Becerileri

Bu başlıklardan ilki olan öğrenme becerileri, dijital çağda yeni neslin öğrenenlerinin öğrenme ortamlarında başarılı olmaları için sahip olmaları gereken beceriler olarak tanımlanabilir. Öyle ki 21. yüzyıl, beraberinde gelen teknoloji ile çevrelenmiş ve şekillenmiş öğrenme ortamlarının, daha önceki yüzyılda içinde bulunulan öğrenme ortamlarından oldukça farklı olduğu söylenebilir. Önceki yüzyılda var olan öğrenme ortamlarının en belirgin özelliklerinden biri olan öğretmen merkezli eğitimin yerini alan öğrenen merkezli eğitim buna örnek olarak gösterilebilir. Bilginin sınırsız oluşu ve istenilen yerde, istenildiği zaman daha kolay ulaşılabilir bir biçim alması yine

21. yüzyıl öğrenme ortamlarının teknoloji ile şekillendiğinin göstergelerinden biridir. Kullanılan öğrenme araçlarının çeşitliliği, uyarlanabilir ve kişiselleştirilebilir olması, öğrenenlerin eldeki “eski” verileri yeni teknolojiler ile yeniden tasarlayarak zamana daha uygun hale getirmesi, proje-problem ya da araştırma temelli öğrenme seçeneklerinin daha çok uygulanır olması, kullanılan medyalar aracılığıyla eğitim kurumlarının daha şeffaf bir hal alması ve kullanılan öğrenme araçlarının öğrenmenin temelinde yer alması değişen bu öğrenme ortamlarını açıklayabilmek adına örnek teşkil etmektedirler.

Bununla birlikte 21. yüzyıl öğrenmesinin 4C’si olarak adlandırılan (Communication, Collaboration, Creative Thinking, Critical Thinking) becerilerin temelinde araç olarak kullanılan teknoloji ile eğitimi zenginleştirirken öğrenciler için bu eğitimi daha kalıcı ve anlamlı kılmak hedeflenmiştir.

Şekil 2.2. Eğitimde 4C

Franklin D. Roosevelt 2015 yılında yapılan Amerikan Milli Eğitim Topluluğu tarafından yapılan bir sempozyumda “Bizler gençlerimiz için bir gelecek inşa edemeyiz ancak gençlerimizi geleceğe hazırlayabiliriz.” demiştir (National Education Association, 2015). Aynı topluluğun hazırladığı “4C için Eğitmenin Rehberi” (An Educator’s guide to

the Four C's) isimli yayında yöneticilerin %80'nin 4C'nin eğitime dahil edilmesiyle, çalışma dünyasına gençlerin daha etkili hazırlanacağına inanıldığı belirtilmiştir. Bununla birlikte raporda sıkça vurgulanan noktalardan biri de günümüzde yaşamın 50 yıl öncesine kıyasla çok daha karmaşık ve zorlu olduğu gerçeğidir. Öyle ki bu zorluğun günlük yaşam için geçerli olduğu kadar iş yaşamı için de geçerli olduğu belirtilmiştir. 21. yüzyılda vatandaş olabilmek için temel seviyede bilgi ve teknoloji okuryazarlığına sahip olunması gerekliliği ve bu gerekliliğin geçmişte ihtiyaç duyulan seviyelerin çok üstünde olması gerçeği yine aynı raporda üzerinde durulan konulardandır.

2000'li yıllarla birlikte insanlık bir çağın sonu olduğu kadar toplumsal bir modelin de sonuna gelmiş bulunmaktadır. Bu sonla birlikte toplumların değerleri de değişmiştir. Sanayi toplumunun değeri olan ticari zenginlik ve teknolojik mülkiyet eski önemini kaybetmiştir. Yeni toplumun mülkiyet ögesi ve değeri "bilgi"dir. Bilgi sanayi toplumuna özgü olan sosyal düzeni yıkarak yeni bir sosyal yapı inşa etmek için gerekli temelleri atmıştır. Bu yapılanmada eğitim tek geçerli yöntem ve araç olarak kabul edilmiştir (Doğan, 1999). Wikipedi'ye göre eleştirel düşünme (kritik düşünme) akıl yürütme, analiz ve değerlendirme gibi zihinsel süreçlerden oluşan bir düşünme biçimidir. Eleştirel düşünme sağduyu ve bilimsel kanıtlarla uyuşan net hükümlere varmak için somut veya soyut konular üzerinde düşünme süreçlerini de içermektedir. İbrişoğlu (2002) eleştirel düşünmeyi düşünmenin en gelişmiş ve en ileri hali olarak tanımlamaktadır. Burden ve Byrd (1994) eleştirel düşünmeyi bir dizi düşünme becerilerini gerektiren üst-düzy düşünme aktivitesi olarak kategorize etmişlerdir. Pascarella ve Terezini (1995) eleştirel düşünmeyi daha kapsamlı bir şekilde tanımlayarak, eleştirel düşünme farklı şekillerde tarif edildiğini ve ölçüldüğünü fakat tipik olarak eleştirel düşünmenin, bireyin, bir tartışmada merkezi konuları ve varsayımları belirlemesi, eldeki verilerden doğru çıkarımlar yapma, eldeki bilgilerden sonuç çıkarma, verilen bilgiler dahilinde sonuçları yorumlama ve kanıtı veya otoriteyi değerlendirme gibi yeteneklerden birkaçına veya hepsine sahip olması olarak tanımlamışlardır.

Eleştirel düşünme eleştirel olmayan düşünmeye göre farklılıklar göstermektedir. Literatürde farklı kaynaklarda, farklı basamaklardan oluştuğu belirtilen eleştirel düşünme süreci Cüceloğlu'na (1994) göre;

1. Kişilerin eleştirel düşünme sürecinin farkına varması,
2. Kişilerin başkalarının eleştirel düşünme süreçlerini inceleyebilmesi,

3. Öğrendiği bilgileri günlük yaşamında uygulayabilmek olmak üzere üç basamakta toplamıştır.

Buna karşın eleştirel düşünme sürecinin altı basamaktan oluştuğunu ifade etmek mümkündür (Reichenbach, 2001). Bu süreçler;

1. Ele alınacak konunun belirlenmesi,
2. Ardından konu ile ilgili veri, bilgi ve kanıtlar toplanmakta; farklı argümanlar ve bakış açıları incelenmekte, incelenen argümanların dayandığı varsayım, veri, bilgi ve kanıtlar gözden geçirilmektedir
3. Okunan, duyulan ya da görülen materyalin anlaşılması ve bu amaçla bazı gerçek görevlere uygulanmasıdır.
4. Dördüncü aşamada bu bulgular bir değerlendirmeye tabi tutulmakta, gereksiz ya da geçersiz olanlar ayıklanmaktadır. Kalanlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar saptanmakta, bağlantılar ve ilişkiler tanımlanmaktadır.
5. Beşinci aşamada kalan veri, bilgi ve kanıtlar mantıksal bir çerçeveye oturulmaktadır.
6. Altıncı ve son aşamada ise mantık çerçevesi içerisinde varılan sonuçlar sunulmakta; sonuçların geçerliliği ve sağlamlığı hakkında bir yargıya varılmaktadır.

Farklı tanımları olmasına karşın eleştirel düşünmenin ana yapısını oluşturan temel unsurları; çıkarımda bulunma, sorgulama, gruplandırma, değerlendirme ve çözümleme gibi üst düzen düşünme gerektirdiği sonucuna varılabilir. Eleştirel düşünme bu özellikleri ile diğer 21. yüzyıl becerileri ile bağlantılıdır. Konunun uzmanlarından Richard Paul ve Linda Elder mantıklı düşünmenin hem hayal gücüne hem de entelektüel standartlara ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir (A Guide to 4Cs, 2015). Bu da eleştirel düşünmenin yaratıcı düşünme ile oldukça bağlantılı olduğunun bir işareti olarak gösterilebilir. Bunun dışında eleştirel düşünme bilgi okuryazarlığı ile de oldukça yakından ilişkilidir. Araştırmadan, analiz etmeden, yorumlamadan ve değerlendirmeden bir bilgi okur yazarlığı düşünülemez.

Vikipedi'ye (2017) göre yaratıcı düşünme “yeni nesnelere, süreçlerin ya da kavramların ortaya çıkmasını sağlayan süreçtir.” Yaratıcılık, düşünme akıcılığı ve düşünme esnekliği, aynı zamanda özgünlük, problemlere duyarlılık, yeniden tanımlama ve zenginleştirme gibi birden çok sonuca götüren düşünme yetenekleri grubunda

sınıflanabilir (Kettner, Guilfor, Kristensen,1959).

Eleştirel düşünmeye çok benzemesiyle birlikte, yaratıcı düşünmeyi eleştirel düşünmeden ayıran başlıca fark, mevcut fikirlerden yola çıkarak bilgi, sağduyu ve mantık kullanımı ile bir yargıya varmak yerine, mevcut fikirlere ek olarak yenilerini önermesidir. Diğer bir deyişle analitik ve dikey olan eleştirel düşünmeye kıyasla yaratıcı düşünme yanaldır ve eleştirel düşünmeyi tamamlamaktadır. Howard Gardner (2007) yaratıcı düşünmeye sahip bir beyne sahip olmanın gelecekte en çok talep edilen beş beceriden biri olduğunu ve böylesine bir beyni geliştirebilmek için keşif, zorlayıcı problemler ve üretimi destekleyici hatalara gösterilen tolerans ile bezenmiş bir eğitim sistemine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Geleneksel öğrenme süreçlerinde öğrenenlerin çözüm üzerine düşünceleri ve çözüm üretebilmeleri için ihtiyaç duyulan fırsatlar gerektiği kadar sağlanamıyor olsa da araştırmalar yaratıcı düşünmenin öğrenmenin önemli bir boyutu olduğunu göstermektedir. Yaratıcı düşünmenin dört temel boyutu olarak akıcılık, esneklik, özgünlük ve zenginleştirme gösterilebilir.

Akıcılık bellekte saklanan, kişilerin sahip oldukları bilgilerin gereksinim anında hızlı ve akıcı bir şekilde kullanılmasıdır. Esneklik bir sorunun çözülmesinde kalıpların dışına çıkıp, özgür düşünebilmektir. Diğer bir deyişle kalıplaşmış yolların dışına çıkıp başka bir perspektiften sonuca ulaşabilmektir. Özgünlük bir soruna farklı ve alışılmadık çözümleri bulabilmektir. Zenginleştirme ise verilen basit bir çıkış noktasından-uyarıcıdan yeni eklemeler ile farklı sonuçlar üretebilmek ve onu geliştirebilmektir. Bu noktada sınır kişilerin hayal gücü olarak belirtilmiştir. Örneğin bir daireye eklemeler yaparak hangi şekilleri üretilebilir?

Yaratıcı düşünmeyle kişilerin daha farklı bakış açılarına sahip olmaları için, farklı düşünebilmeleri ve farklı bir pencereden bakabilmelerinin gerektirdiği söylenebilir. Yaratıcı düşünmenin yüksek zekâ ile bir ilişkisi bulunmamıştır. Hargraves'e (1977) göre yüksek zekâ yaratıcı düşünmenin garantisi değildir. Yaratıcı düşünmeyi geliştirmek için öğretimin de yeniden şekillenmesini gerektiği belirtilmiştir. Klasik, sonuca odaklı, çoktan seçmeli sorulardan ziyade araştırma- incelemeye davet eden ve açık uçlu sorular sormak ve beyin fırtınası öğretim süreçlerinde alışkanlık haline getirmek yaratıcı düşünmeyi geliştirecek unsurlardan birkaçıdır.

İş birliği son yıllarda önemli bir eğitim çıktısı olarak ifade edilmiş ve 21. yüzyıl becerilerinin içinde kilit rol oynayan unsurlardan biri olarak gösterilmiştir (Partnership

for 21st Century Skills, 2008). Diğer öğrenenlerle etkili ve verimli çalışma olarak tanımlanan iş birliği, eğitimde olduğu kadar iş hayatında ve özel hayatta başarı için gerekli unsurların başında gelmektedir. Roshelle ve Teasley (1995) iş birliğini bir soruna ait ortaklaşa bir kavram oluşturma girişimlerinin sonucunda ortaya çıkan koordine ve eş zamanlı aktiviteler olarak tanımlamıştır. Benzer bir şekilde Hesse, Care, Buder, Sassenberg ve Griffin et. al. (2015) iş birliğini ortak bir hedefe ulaşmak için birlikte çalışma aktivitesi olarak tanımlamıştır.

Dillenbourg, Baker, Blaye ve O'Malley (1995) iş birliğini üç kavramsal yaklaşım içinde tanımlamaktadır. İlk yaklaşım Piaget'nin çalışmalarından yola çıkan ve iş birliğini öğrencilerin bilişsel gelişimini hızlandıran bir unsur olarak gören *sosyal yapılandırmacı* yaklaşımdır. Vygotsky'den esinlenilmiş olan ikincisi iş birliğini, etkileşimin içselleştirilmiş bireysel öğrenme haline geldiği sosyal bir işlem olarak görmektedir. Vygotsky'nin 1987 yılında öne sürdüğü ve bireysel öğrenenlerin kendi başlarına ve grupla iş birliği yaparak öğrenmesi arasındaki farkı anlatan "Yakınsal Gelişim Alanı (Zone of Proximal Development)" bu kavrama iyi bir örnek olarak gösterilebilir. Son olarak da sosyal etkileşimin bireylerin kendi düşünce ve davranışlarından ayrılamaz olduğu anlayışını savunan ortak bilinç yaklaşımı gösterilebilir.

21. yüzyıl öğrenmesi kapsamında öğrenmenin gerçekleşmesinde iş birliği, aktif katılımı arttıran ve özellikle e-öğrenme deneyimlerine sosyal bir dinamik ekleyen oldukça önemli bir unsurdur (Pappas, 2016). 21. yüzyıl ile öğrenmenin ana unsurlarından biri haline gelen teknoloji ile iş birliği eğitime daha da etkili bir şekilde dahil edilebilir. Christopher Pappas öğrenmede etkin iş birliği için yapılması gerekenleri şöyle sıralamıştır:

1. Sosyal medya entegrasyonu: Öğrenme içeriğine Facebook, Twitter gibi sosyal medya eklentileriyle dersler öğrenenler için daha çok paylaşımın yapıldığı bir ortam haline gelecektir.
2. İletişimi güçlü çevrim içi grup liderleri: Bu kişiler gruplarda tartışmaları, grup işlerini vb. Konuları kontrol altında tutarak aktif katılımın sağlanmasında büyük rol oynarlar.
3. Geribildirim Forumları: Geribildirim ile aktif öğrenme çevrim içi ortamlarda sağlanabilir ve bu gerçekleşirken fikir paylaşımı ve akran geribildirimini de kişilerin iş birliği ile daha iyi öğrenmelerine yol açacaktır.

4. İletişim yönergeleri: teknoloji ile çevrimiçi ortamlara taşınan öğrenmenin etkili gerçekleşmesi için öğrenenlerin birbirleri ile etkileşim içinde olurken hangi kuralları takip etmeleri gerekliliği belirtilmelidir. Bu kurallar ile çevrim içi gerçekleşen grup çalışmaları daha verimli bir şekilde gerçekleşecektir.
5. Etkili grup dinamikleri: Herkesin grup içinde fark edilmeyi istemesinden yola çıkıldığında, çevrimiçi ortamlarda öğrenenlerin kendilerini gösterebilmeleri için iyi grup dinamiklerin sahip olmaları gerekmektedir. Grup dinamikleri düzenli çevrimiçi toplantılar veya aylık webinarlar ile üst seviyelerde tutulabilir.

İş birliği günümüz toplumunda, 21. yüzyıl vatandaşının etkili iletişim aracılığıyla ve diğer bireylerle ortaklaşa çalışarak bir amaca ulaşması olduğu kadar, günümüz eğitimimin de önemli bir parçası olarak tanımlanabilir. Örneğin yazar James Surowiecki (2007) “Kalabalıkların Bilgeliği” isimi makalesinde “doğru koşullarda grupların, o grup içindeki en akıllı kişiden daha akıllı ve zeki” olduğunu ve “farklı bireylerden oluşan büyük grupların, o grup içindeki en yetkin karar merciinden dahi daha iyi ve sağlam tahminler ve beraberinde daha zekice verilmiş kararlar ile gelebileceğini” belirtmiştir.

Günümüzde öğrenenler hayatlarındaki çok yoğun miktarda olan iletişimi etkili bir şekilde analiz edip işleyebilme becerisine sahip olmak durumundadırlar (NAE, 2015). Özellikle günümüz medyasının gücü ve iletişim teknolojilerinin her yerde oluşu güçlü iletişim becerilerine sahip olmanın ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. İletişim becerisini tanımlarken iş birliği becerisinden ayırmak ve bu beceriyi iş birliğinden ayrı tutmak doğru bir şey olmayacaktır. Öyle ki iş birliği için gerekli olan ortak çalışmayı ancak iletişim ile sağlanan mesajın algılanıp anlaşılması sayesinde gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. P21 raporuna göre iletişim becerileri şu unsurları gerektirmektedir:

- Çeşitli bağlamlarda ve şekillerde sözlü, yazılı ve sözsüz iletişim becerilerini kullanarak fikir ve düşünceleri etkili bir şekilde ifade edebilmek,
- Bilgi, değer, tutum ve niyet içeren anlamı çözümlmek için etkili dinleyebilmek,
- Bilgilendirme, yönerge verme, motive etme, ikna etme gibi farklı amaçlar için iletişimi kullanabilme,
- Birçok medya ve teknolojileri kullanabilme ve onların şiddetini ve etkisini nasıl değerlendirileceğini bilme,
- Çok dilli ve çok kültürlü çevrelerde etkili bir şekilde iletişim kurabilme.

İletişim araştırmaları kitle iletişimi, bilgisayar destekli iletişim, kişilerarası

iletişim ve birçok diğer alanı da içeren geniş bir araştırma alanıdır. Gerçek hayatta kişiler arasındaki iletişim incelenirken, çevrim içi dünyada kişilerin avaturları iletişim için kullanmaları özellikle eğitim alanında araştırma yapan uzmanların dikkatini çekmiştir. Ward ve Sonneborn (2009) avaturların yaratıcı bir şekilde bireylerin kendini ifade etmeleri için kullanımını araştırmıştır.

Günümüzde sosyal medyanın kişilerin hayatının büyük bir parçası haline gelmesiyle iletişimin dijital-çevrimiçi ortamlara taşındığı söylenilebilir. Geçmişte hayal dahi edilemeyen iletişim becerilerinin günümüzde elektronik postaların, mesajların, tivitlerin, video paylaşımlarının, blog yazılarının ve tartışma forumlarının kullanılmasıyla, insanların günlük hayatlarında sıradan bir hal aldığı görülmektedir.

Kısaca, 21. yüzyıl vatandaşının sahip olması gereken eğitim alanındaki beceriler eleirel düşünme, yaratıcı düşünme, iş birliği ve iletişim başlıkları altında toplanmıştır. Bu başlıklar birbirleri ile yakından ilgili olmakla birlikte, günümüz dünyasında eğitim alanının yükselen değerleri olmaya devam etmektedirler.

2.2.2. Okur Yazarlık Becerileri

Yazılı tarihin başladığı günden bu yana, “okuryazarlık” kavramı tek başına bir anlam ifade etmeyen “kargacık, burgacık” harfleri bir kâğıt parçası üzerinde bir araya getirerek, anlam içeren sözcükler üretme becerisi olarak açıklanmıştır (Jols ve Thoman, 2008). Bu durum günümüzde daha farklı bir boyut kazanmıştır, öyle ki okuryazarlık artık sadece kâğıt üzerinde yazılı olarak değil, medyanın ve medya araçlarının çeşitlenmesiyle topluma işitsel ve görsel olarak da ulaşmaktadır.

21. yüzyıl ve teknolojinin insan hayatına yoğun bir şekilde girmesiyle yaşanan büyük değişimler ve bilgi patlaması kişilerin okuryazarlık bilgisinin de büyük değişimler geçirmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Geçmişteki eğitim politikalarının aksine artık bilgiye tek bir tık ile ulaşabilen yeni nesil öğrenenin en önemli ihtiyacı, gerekli olan bilgiye zamanında ve nasıl ulaşacaklarını öğrenmeleri ve buldukları bilgilerin istedikleri bilgi olup olmadığını ayırt etmelerine yarayacak üst seviyede analiz ve değerlendirme yeteneğine sahip olmalarıdır (Jols ve Thoman, 2008). Bu bağlamda gerek duyulan okuryazarlık becerileri üç başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar:

1. Bilgi okuryazarlığı,

2. Medya okuryazarlığı ve
3. Teknoloji okuryazarlığıdır.

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılın en önemli özelliklerinden birinin, teknolojinin de devreye girmesi ile büyük bir bilgi ve belge akışı sağlandığı olarak belirtilebilir. Bilgi çok hızlı bir şekilde üretilmekte ve yine aynı hızda tüketilmektedir. Özellikle internet ortamında bu bilgi akışının büyüklüğü daha da görülür durumdadır. İnternet üzerinde bir dakika içinde gerçekleşen bilgi akışı hayret uyandıracak derecede büyüktür. Durum böyle olunca kaynaklarda yer alan bilgiye sahip olmak kadar; bilgi kaynaklarına bilinçli yönelim, seçicilik, eleştirel bakış açısı, yeniden ulaşabilme ve değerlendirme yeteneklerine de sahip olmak önem arz etmektedir. 21. yüzyılda bireylerin karşılaştığı bilgi yükünü hafifletme konusunda yardımcı bir rol üstlenen “bilgi okuryazarlığı”, bu işlevi nedeniyle önem arz etmektedir (Kurudayıoğlu ve Tüzel,2010).

Şekil 2.3. İnternette 1 dakika

Kaynak: <http://kod5.org/1-dakikada-internet/> (Erişim tarihi: 14.02.2017)

Bilgi okuryazarlığı bir sonuca ulaşmak, ya da problemlerin çözümünü sağlamak amacıyla bilgiye etkili ve yeterli düzeyde ulaşmak, ulaşılan bilgiyi eleştirel ve yeterli düzeyde değerlendirebilmek, bu bilgiyi doğru bir şekilde kullanabilmek ve tüm bunları yaparken bilgiyi kullanırken bu bilgilerin kullanımı ile ilgili etik ve yasla konularda genel bir anlayışa sahip olmak olarak tanımlanabilir (Eğitimde Teknoloji Becerileri, 2017). Rader (1991), bilgi okuryazarlığını, problem çözme ve karar vermede bilginin etkili bir biçimde elde edilmesi ve değerlendirilmesi olarak tanımlamıştır. Bilgi okuryazarlığı ile ilgili Amerikan Üniversite ve Araştırma Kütüphaneleri Topluluğunun (ALA) 2000 yılında yayınladığı bir raporda bilgi okuryazarlığının yaşam boyu öğrenmenin temellerini teşkil ettiği belirtilmiştir. Bu bağlamda bir bireyin bilgi okuryazarı olarak nitelendirilebilmesi için:

- İhtiyaç duyduğu bilginin miktarına ve kaynağına karar verebilmesi,
- İhtiyaç duyduğu bilgiye etkili ve yeterli bir şekilde ulaşabilmesi,
- Bilgi ve kaynaklarını eleştirel bir gözle değerlendirebilmesi ve seçili bilgiyi sahip olduğu bilgi ve değerler ile harmanlayabilmesi,
- Bilgiyi belirli amaçları yerine getirebilmek adına etkili bir şekilde kullanabilmesi ve
- Bilgiyi ve bilgiye erişimi ilgilendiren etik, ekonomik (telif hakları), hukuki ve sosyal konuları anlayabilmesi gerekmektedir (The Association of College and Research, 2010).

Tüm bu bilgi okuryazarlığı tanımları, aslında günümüz toplumunda bireylerin sahip olması gereken en önemli özelliğin “öğrenmeyi öğrenmek” olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Bireylerin bilgi okuryazarı olmaları ve buna bağlı olarak yaşam boyu öğrenmeyi benimsemiş olmaları eğitimin devamlılığının sağlanmasında etkilidir (Kocacık, 2003).

“Medya okuryazarlığının kalbinde araştırma ilkesi yatar.”

Elizabeth Thoman (2017)

Medya okuryazarlığı; yaygın kabul gören tanımıyla, çeşitli türden (görsel, işitsel,

basılı, vb.) medya mesajlarına erişebilme, erişilen medyaları eleştirel bakış açısıyla çözümleyip değerlendirebilme ve kendi medya iletilerini üretebilme becerisidir (RTÜK, 2016) . Benzer bir şekilde Medya okuryazarlığı, büyük çeşitlilik gösteren formlardaki mesajlara ulaşma, bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Aufderheide, 1993). Bu terim, gittikçe artan sayıda akademisyen ve eğitimci tarafından eleştirel çözümlene sürecine ve kişinin kendi mesajlarını (basılı, işitsel, görsel, çoklumedya ile) yaratmayı öğrenmesine gönderme yapmak için kullanılmaktadır (Hobbs, 2004). İnceoğlu Medya okuryazarlığını “yazılı ve yazılı olmayan, büyük çeşitlilik gösteren yapılarıdaki (internet, televizyon vb.) mesajlara ulaşma, bunları çözümlene, değerlendirme ve iletme yeteneği” olarak tanımlanmaktadır (İnceoğlu, 2005). Medya okuryazarı olarak tanımlanan bireyin özellikleri şunlardır (Kurt ve Kürüm, 2010):

- Medyayı bilinçli, etkili ve kendi yararı için kullanır.
- Alternatif bilgi kaynakları arar, farklı kaynaklardan gelen bilginin doğruluğunu değerlendirir.
- Medyanın bireylerin ve toplumların inanç, tavır, davranışlar ve değerler üzerindeki etkisinin bilincindedir.
- Medyanın fikir, bilgi ve haberi bir başkasının bakış açısıyla aktardığının farkındadır.
- Medya mesajlarının belli bir yaratım süreci sonunda oluştuğunun farkındadır.
- Medya mesajlarının ekonomik, sosyal, politik, tarihi ve estetik gibi çeşitli bağlamlarda üretildiğinin farkındadır.
- Medyayı kültürü anlamada kaynak olarak görür.
- Medyanın kendine özgü bir dili olduğunu bilir.
- Medya karşısında eleştireldir.
- Bilgiye ulaşma ve kullanmada etik ve yasal konuları bilir.

Diğer okuryazarlık türleri ile kıyaslandığında medya okuryazarlığı ihtiyacının farkına özellikle son yıllarda varılmış ve Türkiye’de RTÜK ve MEB ortaklaşa çalışmaları ile öğretim programlarında ders olarak da yer almış bir okuryazarlık türü olduğu

söylenilebilir. Medya Okuryazarlığı medyanın bu denli güçlü, hızlı ve saldırgan (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010) olduğu günümüzde, bireylerden yapılması beklenen bilinçli bir şekilde medyayı kullanabilmeleri ve ilettiği mesajları süzebilecek bir beyin mekanizmasına sahip hale gelebilmeleri olacaktır (Potter 2005).

Teknoloji okuryazarlığı, problem çözme ve eleştirel düşünme yoluyla öğrenme sürecini zenginleştirmek için gerekli olan bilgiye erişmek, değerlendirmek, üretmek, dahil etmek ve etkileşim içinde bulunmak için teknolojiyi kullanabilme becerisidir (Estes, 2016). En genel anlamda elektronik ortamda yer alan iletileri anlamlandırma ve elektronik ortama yönelik ileti oluşturma süreci olarak tanımlayabileceğimiz teknoloji ya da bir başka deyişle elektronik okuryazarlık bireylerin birbirleri ile ya da devlet ile ilişkilerini düzenler hale gelmiştir (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010). Bireylerin birbirleri arasında e-posta yoluyla, mesajlarla, sosyal medya aracılığıyla iletişim kurmaları yahut öğrenci velilerinin öğrencinin devamsızlık bilgilerini ya da kişilerin kendi vatandaşlık işlemlerini çevrim içi ortamlarda yapabiliyor olmaları buna örnek olarak gösterilebilir.

Concordia Üniversitesi, Eğitim Fakültesi tarafından teknoloji okuryazarlığı “Uygun bir şekilde kullanılacak teknolojiyi seçebilme ve sorumlu bir birey olarak seçilmiş bu teknolojiyi kullanabilme becerisi” olarak tanımlamıştır (Professional resources, 2015). Teknoloji okuryazarlığı bireylerin içinde buldukları hayatta etkili olabilmeleri için önemli bir unsur olarak ifade edilmiştir. Öyle ki teknolojinin sadece iş ve eğitim alanında değil iyi birer karar-verici olmak için de önemli ve gerekli olduğu belirtilmiştir. Günümüzde özellikle internet erişimi günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Amerikan Ticaret Bakanlığı tarafından 2011 yılında açıklanmış bir rapora göre:

- İş alanlarının %96'dan fazlası iletişim teknolojilerini kullanılmaktadır.
- Amerikan nüfusunun %62'si interneti işlerinin bir parçası olarak kullanmaktadırlar.
- 1998-2008 yılları arasında teknoloji bağlantılı meslekler %26 artış göstermiştir.
- Amerikalıların %28'i hiç internet kullanmamaktadır.

Bu rapor sunulan gerçekler her bireyin internet ve bilgisayar teknolojilerine erişiminin sağlanmasının önemine işaret etmektedir. Bu okur yazarlık türü daha çok var olan teknolojilerin en etkili ve verimli şekilde kullanılmasını ve bunu gerçekleştirirken seçici ve dikkatli olma gerekliliği üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda teknoloji okuryazarı

olan birey;

1. Teknolojinin ne olduğunu, nasıl ortaya çıkarıldığını, toplumu nasıl şekillendirdiğini ve toplum tarafından nasıl şekillendirildiğini bilen insandır. Birey televizyondan izlediği veya gazeteden okuduğu bir teknoloji haberini çok ilginç bulur, bu bilgiyi kazanır, davranışlarına yansıtır ve buna dayalı olarak bir fikir oluşturur.

2. Teknolojinin kullanılmasında tarafsız ve rahattır. Teknoloji ve kullanımının ülke için neden önemli olduğunu anlamak tüm bireyler için gereklidir (Çepni, Bacanak ve Küçük, 2003).

Sonuç olarak günümüz toplumunda teknolojinin hayatın temelinde olduğu ve bu bağlamda teknoloji okuryazarlığının da öğrenilmesi gerekli becerilerden biri olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır.

2.2.3. Yaşam Becerileri

Günümüz yaşam ve çalışma çevrelerinde başarılı olabilmek ve bu çevrelere ayak uydurabilmek için içerik bilgisi ve düşünme becerilerinin yetersiz olduğu P21'in raporunda verilen çıktılardan birisidir. Yine aynı rapora göre, 21. yüzyılın karmaşık yaşam ve çalışma çevrelerinde küresel anlamda rekabet edebilmek için bireylerin gereken yaşam becerilerini geliştirebilmeleri gerekmektedir. Söz konusu yaşam becerileri şunlardır (P21, 2008):

1. Esneklik,
2. Girişimcilik,
3. Sosyal Beceriler,
4. Üretkenlik ve
5. Liderlik olmak üzere 5 alt başlıkta toplanmıştır.

Başlıklar incelendiğinde, söz konusu başlıkların genel olarak kişilerin yaşam ve çalışma çevrelerindeki varlığını daha etkin hale getirme ve daha başarılı bireyler ortaya çıkarma amaçlı olduğunu söyleyebiliriz.

Yaşam becerilerinin ilki olan esneklik konusu değişime hızlı bir şekilde adapte olabilme ve birey olarak farklı rol ve sorumluluklara uyum sağlayarak karmaşık ve sürekli

olarak önceliklerin değiştiği ortamlarda etkin olarak çalışabilme becerisi olarak tanımlanabilir. P 21 raporuna göre 21. yüzyılda esnek olarak tanımlanan bir bireyin;

- Geri bildirimde açık olması ve bunları dinlemesi,
- Övgü, zorluklar ve eleştiri ile olumlu bir şekilde başa çıkması ve
- Özellikle çok kültürlü ortamlarda, işlerin yolunda gitmesini sağlayacak sonuçlara ulaşabilmek için, farklı görüş ve inanışlara anlayış göstermesi, anlaşma sağlayabilmesi ve dengeyi sağlayabilmesi gerekmektedir.

Dünya kreselleştike bireyler de her gün daha çok bireyle etkileşim içine girmekte ve bu etkileşim günden güne farklılık göstermektedir, bu sebeple her türlü yeniliğe en kısa sürede uyum sağlamamız ve bu yenilikleri hayatımıza dahil etmemiz oldukça önemlidir. Esneklik becerisi özellikle öğrenme ortamlarında aranılan bir beceri haline geldiği söylenilebilir. Bu bağlamda esneklik becerisini özellikle öğrenme ortamlarında geliştirmek için yapılabilecekler şoyledir:

- Hedef belirlemek
- Cevap aramak
- Bilgiyi aramak,
- Diğerleriyle iş birliği yapmak,
- Bir şeyler ortaya çıkarmak,
- Diğerlerinin yaptıklarını değerlendirmek
- Yapılanları kanıtlamak ve
- Tüm bunları küreselleşen dünya ile paylaşmak.

Küreselleşen rekabetçi dünyada girişimcilik becerisi bireylerin kararlar alması ve bu kararların sonuçlarını görebilmek için gerekli riskleri almaları demektir. Girişimcilik becerilerinin temelinde yer alan hedef belirleme gerçekleştirilirken hedeflerin SMART (Yemm, 2013) olması önemlidir. SMART hedeflerin taşıması gereken zelliklerin İngilizce karşılıklarının baş harflerinden oluşmuştur.

- Belirli, genel olmayan (Specific)
- llebilir (Measurable)

- Ulaşılabilir (Attainable)
- Alakalı (Relevant)
- Zaman ile sınırlanmış (Time bound)

Girişimci bireylerin yaşamlarında kendilerine uzun ve kısa süreli hedefler koyarak, zamanlarını ve iş yüklerini dengelemeyi başarabildikleri P21 raporunda ifade edilmiştir. Ayrıca girişimcilik becerisine sahip bireyler yönlendirmeye ihtiyaç duymadan beceri gelişimlerini profesyonel anlamda geliştirebilmeyi, geçmiş deneyimlerinin gelecekteki davranışlarına ve yapacaklarına yön vermesini ve öğrenme süreçlerini yaşam boyu bir adanmışlık olarak görmeyi başarabilmiş insanlar olduğu belirtilmektedir.

“İnsanoğlu sosyal bir varlıktır.”

Aristo

İnsanoğlu geçmişten bugüne sosyal ortamlarda varlığını sürdürmüştür. Eskiden bireyler içinde bulunduğu kabileye ya da topluluğa bağlı veya bağımlı yaşarken günümüzde bu gerçek hayat topluluklarına sanal topluluklar da eklenmiştir. Facebook ya da Twitter grupları, LinkedIn’de iş çevreleri ya da çevrimiçi oyunlarda oluşan gruplar yeni yüzyılda içinde bulunan sosyal topluluklara örnek olarak gösterilebilir. P21 raporu sosyal becerilere sahip bireylerden bahsederken bu bireyleri;

- Konuşmaları ve susmaları gereken zamanı bilen,
- Kendilerini saygı görür ve profesyonel bir şekilde idare edebilen,
- Kültürel farklılıklara saygı duyan ve farklı sosyal ve kültürel geçmişten kişilerle etkili çalışabilen,
- Farklı görüş ve fikirlere açık görüşlü bir biçimde cevap verebilen ve
- Sosyal ve kültürel farklılıklardan, yeni fikirler yaratmak ve yeniliğin ve işin kalitesini arttırmak adına faydalanabilen bireyler olarak tanımlar.

Bu kişiler için yapıcı eleştirilerde bulunabilmek, diğerlerine güvenmek, iyi iletişim kurabilmek ve duygusal zekayı kullanabilmek çok önemlidir (P21, 2008).

21. yüzyıl becerilerinden olan üretkenlik hedef koyma ve bu hedefleri yerine getirme, öncelikleri belirleme, zamanı iyi kullanma, ahlaki kurallara uygun çalışma, iş arkadaşları ve müşterilerle iş birliği ve ortak çalışma gibi becerileri kullanarak bir ürün ortaya çıkarabilme becerisidir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi üretkenlik birçok 21. yüzyıl

becerisinin bir araya gelmesi ile ortaya bir ürün koyabilme olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda 21. yüzyıl vatandaşının sadece tüketen değil üreten bireyler de olması gerekliliği de ortaya çıkmış olmaktadır.

Liderlik diğer tüm yaşam becerilerinin bir arada toplandığı bir beceri olarak gösterilmektedir. Diğer bir deyişle iyi bir lider, sorumluluk alan, girişimci ruha sahip, sosyal becerileri güçlü olan, esnek ve üretici kişilerdir. P21 raporuna göre liderlik becerilerine sahip olan kişiler;

- Hedef koyarlar,
- Bu hedefleri paylaşarak diğerlerine ilham verirler,
- Üyelerinin becerileri doğrultusunda katkıda bulunacağı gruplar oluştururlar,
- Grup üyeleri arasında sorunların çözülmesine öncülük ederler,
- Grup üyelerinin sorunları ortadan kaldırmaları ve performansını geliştirmelerine yardımcı olurlar ve
- Başarıyı takdir ederler.

2.3. Dijital Vatandaşlık

Anayasal ülkelerde, o ülkede yaşayanların devlet tarafından anayasada tanımlanmış haklardan yararlanmaları için o ülkeye vatandaşlık bağı ile bağlı kişilere vatandaş denilmektedir. Vatandaşlığa hak kazanma ve bu hakların bir parçası haline gelmesi ise vatandaşlığı ifade etmektedir (Çubukçu&Bayzan, 2013). Günümüzde vatandaşlık artmakta olan bir şekilde dijital iletişim ile gerçekleşmektedir (Hernon, 1998; Larsen & Rainie, 2002; Temin, 1997). Bu dijital iletişimin içinde hükümetlerin vatandaşlara ait birçok işlemi çevrim içi ortamlarda yapmalarını (e-devlet uygulamaları), bireylerin ortak kurdukları gruplarda ilgi alanları hakkında etkileşim içinde olmaları, partilerin onları destekleyenlere çevrimiçi ortamlarda paylaşımlar yapmaları, okullar (MEBBIS) ya da hastaneler (MHRS) gibi kurumların işlemlerini çevrim içi ortamlarda yürütüyor olmaları söz konusu uygulamalara örnek olarak gösterilebilir. Teknolojinin gelişmesi, devlet işlerinin tamamına yakınının teknolojik araçlar ile çevrimiçi ortamlarda gerçekleşiyor olması ve bireylerin hayatında teknolojinin önemli bir yer işgal etmesi vatandaşlık tanımının da yeniden yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Dijital vatandaşlık eğitim alanında yeni bir konu olması ile birlikte, basitçe kişilerin teknoloji kullanımı konusunda sorumluluk sahibi ve uygun davranışlar göstermesi olarak tanımlanmaktadır (Ribble&Bailey, 2007). Ribble ve Bailey (2007) “Okullarda Dijital Vatandaşlık- Digital Citizenship at Schools” adlı kitaplarında dijital vatandaşlık tanımının dokuz temel unsurundan bahsetmiştir. Bunlar; Dijital Nezaket, Dijital Erişim, Dijital İletişim, Dijital Okur Yazarlık, Dijital Ticaret, Dijital Hukuk, Dijital Haklar ve Sorumluluklar, Dijital Sağlık ve Dijital Güvenlik olarak sıralanmıştır. 21. yüzyıl vatandaşlığı, günümüzde eğitim verilmesi en gerekli alanlar arasında yer almaktadır (Ribble, Bailey & Ross, 2004). Dijital toplumda, dijital teknolojilerin yanlış ve kötüye kullanımı toplumun toplumsal kararlarda belirsizlikler yaratmıştır. Bu noktada vatandaşların neyin uygun olup olmadığını, nelerden sorumlu olup olmadıklarını ve neyin kabul edilir ya da edilmez olduğunu ayırt etmeleri gerekmektedir (Pescetta, 2011).

21.yüzyılda gelişen teknoloji ile birlikte değişimler gösteren yeni yüzyıl vatandaşlığı, diğer bir adıyla dijital vatandaşlık, teknolojinin gelişimi ile geleneksel vatandaşlık tanımının yerini almaya başlamış ve bu değişim süreci birçok kurumun dikkatini çekmiştir. Bu durumun sonucu olarak birçok kurum 21. yüzyıl vatandaşlığının ve eğitiminin çerçeve planlarını ortaya çıkaran raporlar sunmuşlardır.

- Partnership for 21st Century Skills (21. yüzyıl için ortaklık, P21): Amerikan hükümeti tarafından hazırlanan bu çerçeve özellikle üniversite öncesi eğitimde 21. yüzyıl becerilerini merkeze alarak vatandaşlarının erken yaşlarda yeni çağa en iyi biçimde uyum sağlamalarını hedeflemiştir. Bu bağlamda birçok özel sektör bu hareketi destekleyerek konunun önemini ortaya koymuşlardır. Bunların başında Apple, Cisco, Dell, Microsoft gibi firmalara bulunmaktadır.
- Assessment and Teaching of 21st Century Skills (21. Yüzyılda değerlendirme ve eğitim, ATCS): Bu çerçeve Cisco, Intel ve Microsof ortak çalışması sonucu hazırlanmıştır ve hazırlanma amacı olarak 21. Yüzyıl becerilerinin yeni yüzyıl bireylerinin eğitimi ve değerlendirmesinde yerini doğru bir şekilde alabilmesi için açık tanımlar geliştirmiştir.
- National Education Technology Standarts (Ulusal Eğitim Teknolojileri Standartları, NETS): Uluslararası Eğitimde Teknoloji Topluluğu (ISTE) tarafından geliştirilen bu rapor öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin eğitimde

kullanılan teknolojiyi doğru bir şekilde öğrenmelerini ve bu teknolojiyle neler yapabileceklerinin farına varmalarını hedeflemişlerdir. (ISTE 2007)

Söz konusu raporların ortak özelliği her birinin 21. yüzyıl becerilerini merkeze alarak, içinde bulunulan dijital çağda bireylerin sahip olması gereken becerilerin ne denli önemli olduğunu ifade etmeleridir. Dijital vatandaşlık konusunu ele alan ve bu konu ile ilgili raporlar hazırlayan kuruluşlar dijital vatandaşlığı incelerken 9 temel unsurundan bahsetmişlerdir. Bu unsurlar sırasıyla (Ribble,2011);

1. Dijital erişim: Toplumda herkesin elektronik ortamlara erişiminin olması,
2. Dijital ticaret: Elektronik ortamlarda alım-satım yapabilme,
3. Dijital İletişim: Elektronik ortamlarda bilgi paylaşımının yapılabilmesi,
4. Dijital Okuryazarlık: Teknolojiye öğretme-öğrenme süreci ve teknoloji kullanımı,
5. Dijital nezaket: Teknoloji kullanımı esnasında nezaket kurallarının standartları çerçevesinde hareket etme,
6. Dijital hukuk: Elektronik ortamlardaki hareketleriniz ve yaptıklarınızdan doğan sorumluluğunuz,
7. Dijital haklar ve sorumluluklar: Dijital dünyada herkese ulaştırılmış olan dijital alandaki kişisel mahremiyet hakkı ve ifade özgürlüğü,
8. Dijital sağlık ve refah: Dijital dünyada fiziksel ve fizyolojik olarak sağlıklı olma ve
9. Dijital güvenlik: Dijital ortamlarda kendini koruyabilme.

Bu kavramlar ayrıca kendi içinde üç ana başlık altına da toplanabilir. Bu üç başlık İngilizce’de Respect (Saygı duyma), Educate (Eğitme) ve Protect (Koruma) kelimelerinin baş harfleriyle oluşturulmuş bir kısaltma olan REP ile ifade edilmektedir. Buna göre başlıkların oluşturulduğu guruplar Şekil 6’da verilmiştir.

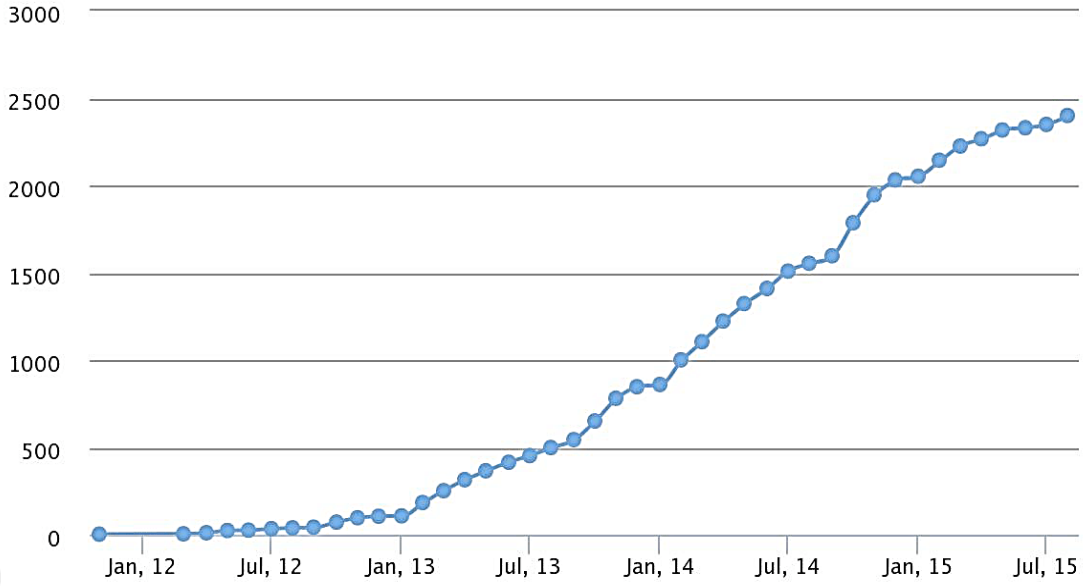
Şekil 2.4. *REP (Respect, Educate, Protect)*

Yapılan alanyazın taramasında 21. yüzyılda öğrenme, 21. yüzyıl becerileri ve dijital vatandaşlık konularında yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmaların analizinde ilgili alanyazında 21. yüzyıl vatandaşlığının yeni dönemdeki önemine sıklıkla vurgu yapıldığı ancak bu becerilerin bireylere hangi yolla nasıl kazandırılabileceğine ilişkin çalışmaların yeterli olmadığı görülmüştür. Özellikle doğrudan öğrenenlerin görüşlerini ve alan uzmanlarının önerilerini bir arada değerlendiren kapsamlı araştırmalara ihtiyaç olduğunu söylemek mümkündür. Açık ve Uzaktan Öğrenme doğal yapısı gereği kitlesel eğitim ihtiyaçlarının giderilmesini hedeflediği için 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılması gibi toplumsal önem kazanmış konuların öğretiminde önemli bir role sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Açık ve Uzaktan Öğrenmenin postayla başladığı günden günümüze oldukça büyük bir ilerleme göstermiş ve öğrenenle ders verenlerin farklı ortamlarda olduğu bu eğitim-öğretim yöntemi günümüzde teknolojiye de aldığı destekle etkililiğini daha da arttırmıştır. Özellikle internetin dünya üzerindeki insanlar tarafından erişiminin daha kolay bir hal alması ve ulaştığı kişilerin sayısının artması çevrimiçi dersleri daha popüler bir hale getirmiştir. Bu noktada son yıllarda çokça tercih edilen öğrenme yöntemlerinden

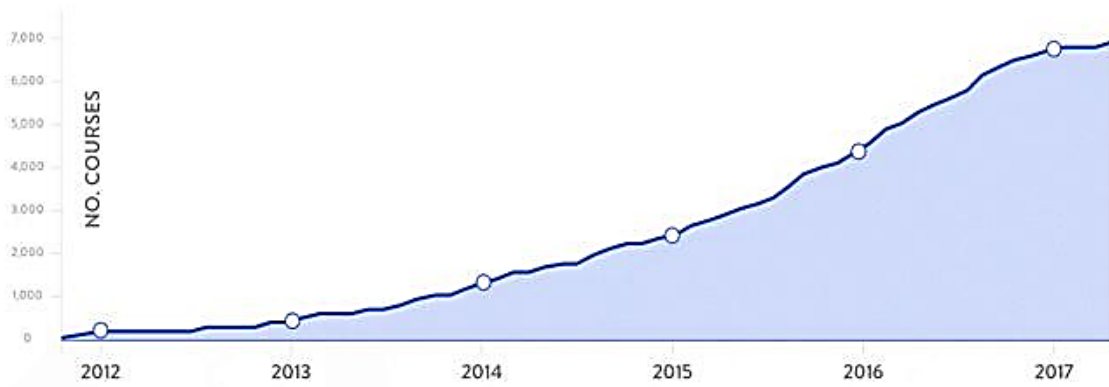

biri de MOOC'lar olmuştur. İngilizce Massive Open Online Courses kelimelerinin baş harflerinden oluşturulmuş bir kısaltma olan MOOC, Türkçe'ye Kitlemel Açık Çevrimiçi Ders (KAÇD) olarak geçirilmiştir. Çok büyük rakamlardaki öğrencilere ulaşan bu açık kaynaklı dersler çoğu zaman ücretsiz olarak çevrim içi platformlarda öğrenenlere sunulmakta ve bu platformlarda alınan bazı dersler üniversitelerce kabul görmekte ve mezuniyet için sayılmaktadır. Bireylerin erişimine açık olan bu derslerde, kişiler seçtikleri ders ile ilgili yorum yapma ve geribildirim verme ve alma özgürlüğüne sahiptir. Ayrıca Türk eğitim sisteminde çokça görülmeyen akran geribildirim de (peer feedback) MOOC'larda oldukça sık kullanılan bir özelliktir (Güneş, 2016). Derslerin verildiği öğrenme yönetim sistemlerine dahil edilmiş olan forumlar sayesinde dersi alan katılımcılar ders ile ilgili başlatılmış olan tartışmalara katılabilir, diğer üyelerin yazdıkları yorumları cevaplayabilir ve böylece bireylerin katılımıyla oluşan aktif bir öğrenme ortamının içinde öğrenmenin gerçekleşmesine katkıda bulunabilirler. MOOC'lar dahilinde verilen dersler sadece kafa görüntüsüyle verilen video dersler olmaktan bir adım daha ileriye gidip, teknolojinin gerekliliklerini tam anlamıyla karşılayan paylaşımcı ve esnek dersler olmuşlardır. Öyle ki bu derslerde öğrenilen ya da öğretilen materyaller ders esnasında ve sonrasında blog girdileriyle, tweetlerle, etiketlerle (hashtags), tartışma forumlarında başlıklarla, makalelerle ya da facebook guruplarıyla etkinliklerini sürdürmektedirler (Kesim & Altınpulluk, 2014). Alınan dersler sona erdikten sonra da paylaşımına açık olan öğrenme materyalleri, ders katılımcılar tarafından istendiği zaman ulaşılabilir olması özelliğiyle oldukça öğrenen dostu bir öğrenme ortamı özelliği taşımaktadır. 2017 yılı itibariyle, 23 milyonluk öğrenci sayısı ile Coursera, 21. yüzyıl öğrenenlerinin teknolojinin ve internetin erişilebilirliğinin artmasıyla MOOC'ları bir öğrenme şekli olarak tercih ettiklerine güzel bir örnek teşkil etmektedir. Shah (2016) yaptığı bir çalışmada MOOC'ların gördüğü bu atmakta olan ilgiyi aşağıdaki tabloda göstermiştir.

Şekil 2.5. 2012-2015 yılları arasında MOOC olarak açılan derslerin sayısı

Shah tarafından 2016’da yapılan bu araştırmayı takiben Class Central (2017) tarafından yapılan bir çalışma MOOC’lar kapsamında açılan ders sayısının iki yıl içinde ne denli büyük bir farklılık gösterdiğini ve bu açık kaynaklı derslerin kişiler tarafından fazlasıyla tercih edilen bir öğrenme yöntemine dönüştüğünü göstermiştir. Son verilere göre 2017 yılı itibarıyla MOOC sağlayan sitelere kayıtlı öğrenci sayısı 58 milyondur ve bu rakam gün geçtikçe artmaktadır. Ayrıca Harvard, Yale gibi 700’den fazla birçok prestijli üniversite tarafından desteklenen bu açık dersler yeni yüzyılın öğrenenlerine dünyanın her yerinde bulunan üniversitelerden ders alabilme fırsatını sunmaktadır.

Şekil 2.6. 2012-2017 yılları arasında MOOC olarak açılan derslerin sayısı

Kaynak: Class Central (2017)

Ancak daha gelenekçi bir eğitim anlayışın geçerli olduğu Türk yükseköğretim

sistemindeki öğrenciler Usun'un (2004) da belirttiği gibi Açık ve Uzaktan Öğrenme ortamlarında bazı güçlükler yaşamaktadır. İnsanların bir alanla ilgili tecrübelerini anlama tarzlarıyla ilgili bir açıklama, standart açıklamaların dışında daha derin bir açıklamayı gerektirdiği için metaforların ve metafor analizi yönteminin bu noktada etkin bir biçimde kullanılabilmesi düşünülmektedir.

Metafor, bir tür şeyi başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etme anlamına gelmektedir. (Lakoff ve Johnson, 1980). Metaforlar kritik konularda tartışmayı yayarak insanların konuyla ilgili düşüncelerini daha ayrıntılı sunmalarını sağlayan araçlar olarak değerlendirilebilirler (Thibodeau, 2016). Yapılan araştırmalarda kaynak ile hedef arasındaki benzerlik derecesinin metaforların kabiliyet ve yorumlanabilirlikleri ile pozitif yönde ilgili olduğu tespit edilmiştir (Johnson ve Malgady, 1979; Malgady ve Johnson, 1980). Metafor, anlaşılma ya da yeniden yapılanma ihtiyacı olan bir etki alanı içine tanıdık bir alan deneyimlerine ait açıklayıcı yapıları taşıyarak yapısal benzerlikleri görünür hale getirir ve böylece hedef alan için herhangi bir yapısal benzerliğin çok ötesinde bir organizasyon sağlanmış olur (Krippendorff, 1993; Lakoff ve Johnson, 1980). Böylece yeni veya karmaşık bir kavram, olgu veya olay bilinen daha basit kavram, olgu veya olay ile açıklanmaya çalışılır.

3. YÖNTEM

Bu tez çalışması bir Metafor Analizi araştırması olarak desenlenmiştir. Metaforlar bu noktada bir kavramın ilave açıklamalarının yapılmasında ve uygulanabilirlik menziline genişletilmesinde kullanılabilen sistematik araçlardır. Nitel araştırmaların genel anlamda gerekli gördüğü, özellikle gözlem ve görüşme gibi yüz yüze araştırma yöntemlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı durumlarda derinlemesine araştırma yapabilmek için metaforlardan etkili bir şekilde yararlanılabilir. Bu da Açık ve Uzaktan Öğrenme araştırmalarında metafor analizinin kritik değerini ortaya koymaktadır. Metafor, bir tür şeyi başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmektir (Lakoff ve Johnson, 1980). Metafor kavramını tam olarak ifade edilemeyen bir benzerliği ifade etmek için içinde bir şeye atıfta bulunma anlatımı olan söz söyleme biçimi şeklinde tanımlamak mümkündür. Metafor analizi nitel araştırma yönteminin kullanılmasındaki en büyük gerekçe özellikle gözlem ve görüşme gibi yüz yüze araştırma yöntemlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı durumlarda derinlemesine araştırma yapabilmek için metaforlardan etkili bir şekilde yararlanılabiliyor olmasıdır. Bu da açık ve uzaktan öğrenme araştırmalarında metafor analizinin kritik değerini ortaya koymaktadır.

İnsanların bir alanla ilgili tecrübelerini anlama tarzlarıyla ilgili bir açıklama, standart açıklamaların dışında daha derin bir açıklamayı gerektirir. Metaforlar bu noktada bir kavramın ilave açıklamalarının yapılmasında ve uygulanabilirlik menziline genişletilmesinde kullanılabilen sistematik araçlardır. Nitel araştırmaların genel anlamda gerekli gördüğü, özellikle gözlem ve görüşme gibi yüz yüze araştırma yöntemlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı durumlarda derinlemesine araştırma yapabilmek için metaforlardan etkili bir şekilde yararlanılabilir. Bu da Açık ve Uzaktan Öğrenme araştırmalarında metafor analizinin kritik değerini ortaya koymaktadır. Açık ve Uzaktan Öğrenme alanında metafor analizi araştırma yöntemi şu nedenlerden dolayı oldukça uygundur:

- 1) Açık ve Uzaktan Öğrenmenin kitlesel yapısı dolayısıyla metafor analizinin geleneksel gözlem ve görüşme nitel araştırma yöntemlerine göre daha uygulanabilir olması,
- 2) Açık ve Uzaktan Öğrenme öğrenen ile öğretene aynı ortamda bulunmadığından dolayı diğer nitel araştırma yöntemlerine göre metafor analizinin daha verimli

olması ve

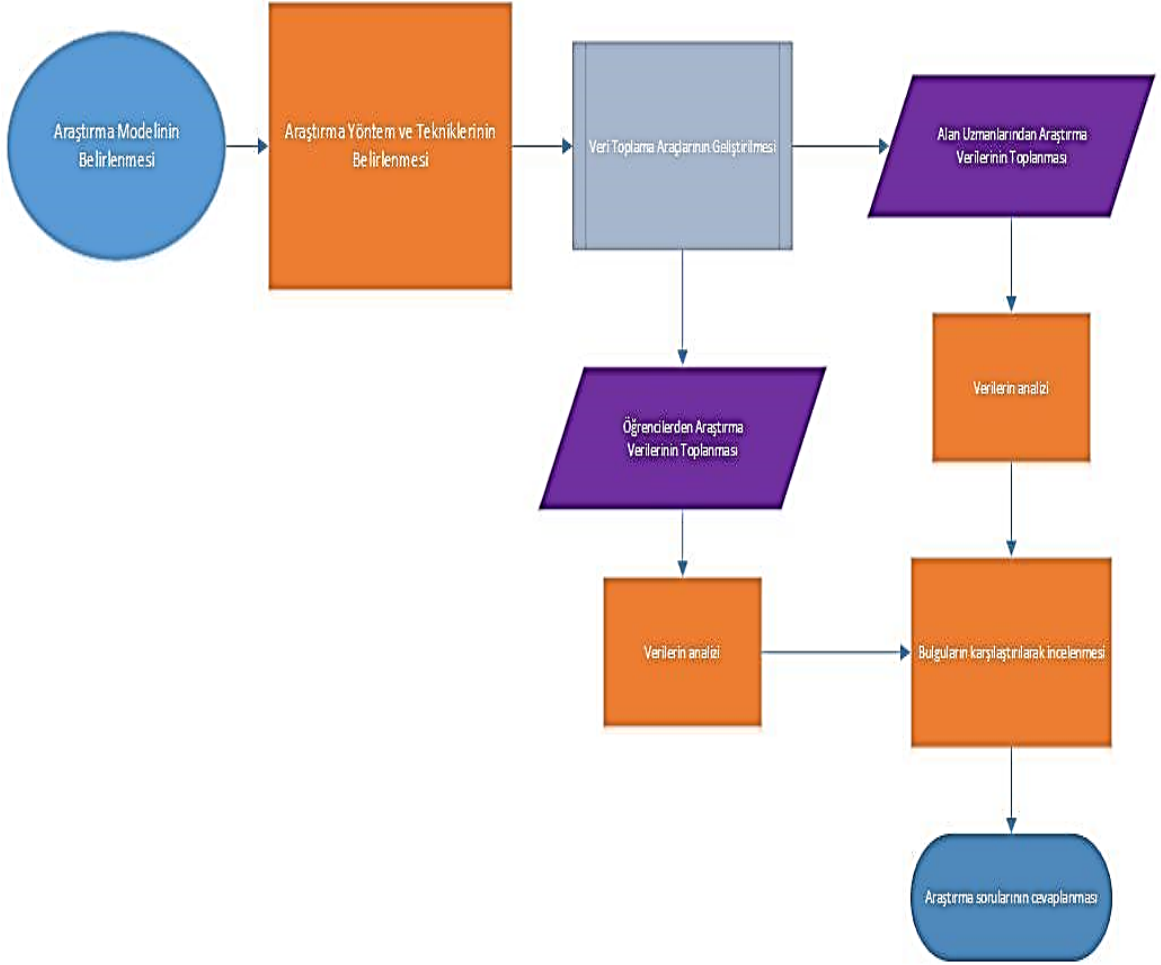
- 3) Açık ve Uzaktan Öğrenme gibi yeni ve karmaşık konuların açıklanmasında metafor analizinin daha etkili bir yöntem olması.

Belirtilen bu üç gerekçeden ilk ikisi Açık ve Uzaktan Öğrenmenin fiziksel koşullarıyla ilgili iken son gerekçe Açık ve Uzaktan Öğrenmenin kavramsal yapısı ile ilgilidir. Normalde ifade etmekte, birbiri ile ilişkilendirmekte güçlük yaşadığımız durumları anlatırken bizlere kolaylık sağlayan metaforlar, Açık ve Uzaktan Öğrenme alanındaki karmaşık ve yeni durumları anlamamıza yardımcı olacaktır.

Yaygın olarak kullanılan geleneksel gözlem, görüşme ve belge toplama yöntemlerine göre nispeten daha yeni olsa da metafor analizi araştırmaları her geçen gün yaygınlaşmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri ise çağdaş metafor yaklaşımı ile metaforların daha iyi anlaşılması ve bilimsel araştırmalarda daha etkili kullanılmaya başlanmasıdır. Özellikle yeni ve karmaşık kavram, olay ve olguların derinlemesine araştırılmasında oldukça etkili bir araştırma yöntemi olan metafor analizinin Açık ve Uzaktan Öğrenme araştırmalarında etkili bir nitel araştırma yöntemi olarak kullanılabilmesi savunulmaktadır.

3.1.Araştırma Modeli

Belirlenen araştırma yönteminin oluşturduğu yapı doğrultusunda tez araştırmasının adımları detaylı olarak belirlenmiştir. Metodolojik araştırma adımlar aşağıda Şekil 1'de akış diyagramı ile verilmiştir.

Şekil 3.1. Yöntem adımları

Araştırma modelinin belirlenmesi: Bu araştırma tekil tarama modelinde desenlenmiştir. Araştırma yöntemi olarak da nitel araştırma yöntemlerinden metafor analizi yönteminden yararlanılmıştır. Metafor analizi gerçekleştirmek amacıyla, uzman değerlendirme formu ve öğrenci anketi hazırlanmıştır. Her iki veri toplama aracında da metafor analizi için nitel verilerin toplanacağı açık uçlu maddeler yer almaktadır. Veri toplama araçlarının geliştirilmesi sürecinde öncelikle alanyazından yararlanılarak taslak formlar geliştirilmiştir. Bu formlardan katılımcılara uygun metafor analizi soruları geliştirilmiştir. Uygulama öncesi bu formlar nitel araştırma yöntemleri konusunda 6 alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Alan uzmanlarının görüş ve önerileri doğrultusunda veri toplama araçlarına son hali verilmiştir.

Alan uzmanlarının görüş ve önerileri doğrultusunda son hali verilen veri toplama araçları öğrencilere çevrimiçi ortamda, alan uzmanlarına da yüz yüze uygulanacaktır.

Öğrencilerle yapılacak uygulamada çevrimiçi ortamın seçilmesinin nedeni veri toplanacak dersin bir açık kaynaklı ders olması ve öğrencilerin ülkenin çok farklı şehirlerinden olmasıdır. Geliştirilen veri toplama araçlarının ekran görüntüsü aşağıda Şekil 2’de verilmiştir.

METAFOR ANALIZİ VERİ TOPLAMA FORMU

Sayın uzman,

"21. Yüzyıl Vatandaşlığının Geliştirilmesinde Açık ve Uzaktan Öğrenme: Bir Metafor Analizi Araştırması" başlıklı bir tez araştırması gerçekleştirilmektedir. Aşağıda bu araştırma için sizlerden istenen bazı bilgiler bulunmaktadır.

Yapacağımız katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Tez Öğrencisi: Okt. Aysun GÜNEŞ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Mehmet FIRAT

Bölüm 1: Demografik özellikler:

A- Cinsiyet: Kadın _____ Erkek _____

B- ~~Üzence~~ **Üzence**: Öğr. Gör. _____ Uzaktan Öğretmen: _____
Doç. Gör. _____ Yrd. Doç. Dr. _____ Doç. Dr. _____ Prof. Dr. _____

C- Yaş: <30 _____ 30-45 _____ 46+ _____

D- Fakülte _____

E- Bölüm _____

F- Teknoloji kullanım yeterliliği:

_____ Temel düzey

_____ Orta düzey

_____ İleri düzeyde

G- Araştırma alanları:

○ _____

○ _____

○ _____

Bölüm 2: Açık ve Uzaktan Öğrenme ile İlgili Metaforlar

Açık ve uzaktan öğrenme akıllı telefon ile ilgili olarak aşağıda verilen ifadeleri kendi düşüncelerinize (kendi metaforlarınıza) uygun olarak tamamlayınız.

Örnek:

"Açık ve uzaktan öğrenme akıllı telefon gibidir, çünkü etkileri toplumun her düzeyine yayılmıştır.

Açık ve Uzaktan Öğrenme _____ gibidir,
çünkü _____

Bölüm 3: 21. Yüzyıl vatandaşlığı ile ilgili Metaforlar

21. yüzyıl vatandaşlığı akıllı telefon ile ilgili olarak aşağıda verilen ifadeleri kendi düşüncelerinize (kendi metaforlarınıza) uygun olarak tamamlayınız.

Örnek:

21. yüzyıl vatandaşlığı becerileri akıllı telefon gibidir, çünkü yeni dönemde akıllı telefonlar olmadan iletişim çağına ayak uydurmak çok zordur.

21. yüzyıl vatandaşlığı _____ gibidir,
çünkü _____

Şekil 3.2. Veri toplama araçları

Elde edilecek nitel verilerin analizinde metafor analizinden yararlanılacaktır. Toplanan nitel veriler bağımsız araştırmacılar tarafından kodlanarak içerik analizine tabi tutulacaktır. Nitel verilerin kodlanmasında Microsoft Excel; içerik analizinde ise NVivo ve SPSS paket programından yararlanılacaktır. İçerik analizinde elde edilen metaforlardan temalara ulaşılabilecektir. Bu temalardan yararlanılarak tezin araştırma sorularının cevaplanmasına gidilecektir.

3.2. Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcılarını 43 Açık ve Uzaktan Öğrenme ve 21 Yüzyıl Öğrenmesi alan uzmanı ile 2016-2017 öğretim yılı bahar dönemi, Anadolu Üniversitesi, Akadema Sisteminde öğrenim gören ve “21. yüzyılda Vatandaş Olmak” isimli dersi alan 201 öğrenci oluşturmaktadır. Açık ve Uzaktan Öğrenme ve 21. yüzyıl Öğrenmesi alanında uzman olan bir Profesör ve dört Doçent veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinde araştırmaya dahil olmuştur. Araştırmanın dahil olan öğrencilerin Açık ve Uzaktan Öğrenme dahilinde yaşam boyu öğrenme felsefesine bağlı kalınarak demografik bilgileri alınmazken sadece 21. yüzyıl vatandaşlığı ile ilgili metaforları ve ders ile ilgili görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda ders dahilinde verilen bilgilerden anlaşıldığı üzere avukattan öğrenciye, hemşireden kamu görevlisine birçok yaş ve meslek aralığından kişi online derse kaydolmuş ve dolayısıyla bu tez araştırmasına dahil olmuştur. Araştırmaya katılan 21. yüzyıl Öğrenmesi ve Açık ve Uzaktan Öğrenme alan uzmanlarının demografik bilgileri aşağıda Tablo 3.1’de özetlenmiştir.

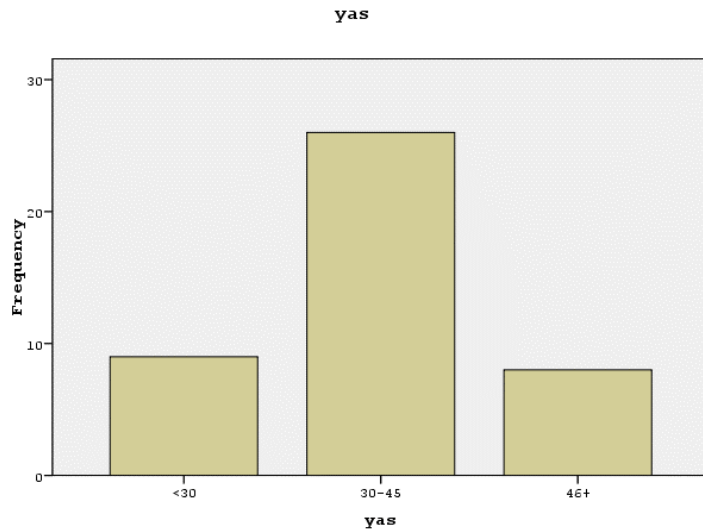
Tablo 3.1. *Araştırmaya katılan alan uzmanlarının demografik özelliklerine göre dağılımı*

Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yaş		
30'dan küçük	9	20.9
30 - 45 arası	26	60.5
46 ve üstü	8	18.6
Cinsiyet		
Kadın	24	55.8
Erkek	19	44.2
Unvan		
Okutman	7	16.3
Uzman	1	2.3
Araştırma Görevlisi	2	4.7
Öğretim Görevlisi	6	14.0
Yardımcı Doçent Doktor	9	20.9
Doçent doktor	4	9.3
Profesör Doktor	6	14.0

Öğretmen	8	18.6
Teknoloji Kullanım Yeterliliği		
Temel düzey	2	4.7
Orta düzey	10	23.3
İleri düzey	31	72.1

Tabloda görüldüğü gibi katılımcıların yaş ortalamalarının %60,5 oranla 30-45 arasında olduğu görülmüştür. Yine katılımcıların birbirine yakın olarak %55,8'inin bayan ve %54,2'inin erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların unvanlarına bakıldığında %20,9 ile yardımcı doçent statüsündeki katılımcıların araştırmanın çoğunluğunu oluşturduğu görülmektedir. Araştırmada söz konusu 21. yüzyıl vatandaşlığının unsurlarından olan teknoloji okuryazarlığı kapsamında kendi teknoloji kullanım yeterliliklerini değerlendirmeleri istenen katılımcıların %72,1 gibi büyük bir çoğunluğu kendilerini teknoloji kullanımı açısından ileri düzeyde görmekte olup yalnızca %4,7'si kendisini teknoloji kullanımı açısından temel düzeyde olarak belirtmiştir.

Şekil. 3.3. Katılımcıların yaş dağılımı

Şekil 3.1.4.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan alan uzmanlarının yaş aralığı en yüksek oranla (%60,5) 30-45 yaş aralığı çıkmıştır. Dijital göçmen sınıfına giren bu yaş grubu, sanılanın aksine %72.1 gibi büyük bir oranda teknolojik olarak ileri düzeyde bilgi birikimine sahip bir kitledir. Katılımcıların bağlı oldukları fakülteler ve kurumlar aşağıda Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2. *Katılımcıların bağlı oldukları fakülteler ve kurumlar*

	Sıklık	Yüzde
AOF	5	11.6
Eğitim Fakültesi	22	51.2
İletişim	1	2.3
MEB	11	25.6
Yabancı Diller Yüksek Okulu	4	9.3
Total	43	100.0

Şekilde görüldüğü gibi katılımcıların bağlı oldukları fakültelerin ve kurumların dağılımında Eğitim fakültesi %51,2 ile büyük bir çoğunluğu oluşturmaktadır. İkinci sırada da yine Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurullarında öğretmenlik yapan ve 21. yüzyıl becerilerinin eğitiminde eğitmenlik statüsüne sahip uzmanlar %25,6 gibi bir oranla yer almaktadırlar. Bu araştırma desenlenirken 21. yüzyıl Becerileri ve Öğrenmesi konusu ile Açık ve Uzaktan Öğrenme konusunda bilgi birikimine sahip kişiler araştırmaya dahil edilmiştir. Bu bağlamda sıralamada Açık Öğretim Fakültesine bağlı uzmanlar da %11,6'lık bir yüzde ile üçüncü sırada yer almaktadırlar. Katılımcıların bölümleri aşağıda Tablo 3.3'te verilmiştir.

Tablo 3.3. *Katılımcıların bölümleri*

Bölümler	Sıklık	Yüzde
Açık ve Uzaktan Öğrenme	2	4.7
Bilişim Teknolojileri Öğretmenliği	10	23.3
Eğitim bilimleri	9	20.9
Eğitim planlama ve yönetimi	1	2.3
İletişim teknolojileri	1	2.3
İngilizce öğretmeni	6	14.0
Matematik öğretmeni	3	7.0
Sınıf öğretmenliği	1	2.3
Temel yabancı diller	2	4.7
Uzaktan eğitim	1	2.3
Uzaktan öğretim	1	2.3
Yaygın öğretim	1	2.3
YDYO	5	11.6
Total	43	100.0

Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan 21. yüzyıl ve Açık ve Uzaktan Öğrenme alan uzmanlarının bölümlerine bakıldığında %23,3 oranla bilişim teknolojileri öğretmenliği bölümünden katılımcının çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Bu katılımcıları %20,9 oranla eğitim bilimleri bölümünden katılımcılar takip etmektedir. Özellikle 21. yüzyıl becerilerinin eğitiminde anahtar rol oynayacağını düşünülen eğitim alanından bu denli katılımcıya ulaşılması araştırmanın hedeflerinden olmuştur. Katılımcıların araştırma alanları aşağıda Tablo 3.4'te verilmiştir.

Tablo 3.4. Katılımcıların araştırma alanları

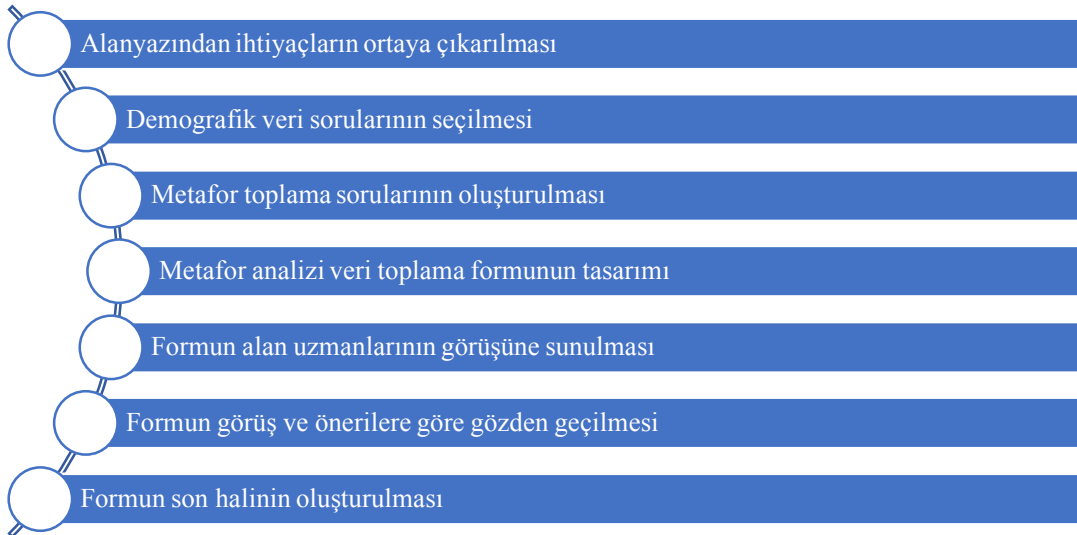
Araştırma alanları	Sıklık
21. yüzyıl becerileri, Öğretmen Eğitimi	7
AR (Artırılmış Gerçeklik), VR (Sanal gerçeklik), Kodlama, Eğitim yönetimi	6
Teknoloji entegrasyonu, Ed-Tech	4
21. yüzyıl öğrenmesi, Matematik dersinde teknoloji uygulamaları, Oyun Temelli Öğrenme, Ölçme ve değerlendirme, Robotics, SLA (Second Language Acquisition), Bilgisayar düşünmesi (Computational thinking)	3
CPD (Continous Professional Development), Eğitim psikolojisi, Gamification, Mobil öğrenme, Yapay zeka, Eğitim programları değerlendirmesi, ELT (English Language Teaching), Sürdürülebilir kalkınma ve eğitim, eğitim ve program tasarımı, Technology in ELT	2
21. yüzyılda iletişim, Eğitim ekonomisi , Eğitim planlaması, HTML, İletişim teknolojileri ve bilimkurgu, Karşılaştırmalı program geliştirme, Mesleki kimlik, Motivasyon, Nicel araştırma, Öğretimsel gelişim, Örgütsel davranış, STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics), Teknoloji ve iletişim, Uzaktan eğitimde LMS, Yetişkin eğitimi, Bilgisayar-insan etkileşimi, Çocuklar ve teknoloji, İletişim çatışmaları, Kişisel öğrenme ortamı, Liderlik, Rehberlik ve psikolojik danışmanlık, Web 2.0	1

Tablo 3.4'de görüldüğü gibi tez araştırmasına katılan alan uzmanlarının araştırma alanlarından en çok tekrarlanan araştırma konularında ilk sırayı 21 yüzyıl becerileri ve öğretmen eğitimi konuları almaktadır. Bunları AR, VR, kodlama ve eğitim yönetimi konuları takip etmektedir ve üçüncü sırada teknoloji entegrasyonu ve ed-tech (eğitim teknolojisi) konu başlıkları bulunmaktadır. Sıklık açısından ilk üç sırayı alan bu konular

düünüldüğünde yapılan tez araştırmasının uygulandığı katılımcı grubunun araştırma konularının tez araştırmasını destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Farklı branşlarda eğitimlik görevlerine devam eden atılımcıların ortak çalışma alanlarının 21. yüzyıl becerileri, öğretmen eğitimi, artırılmış ve sanal gerçeklik y da teknoloji entegrasyonu gibi konulardan oluşması dijital çağda eğitimin içinde aktif yer alan uzmanların ve öğretmenlerin araştırma konularında da yenilikçi olduklarını ve değişimi takip etmeye çalıştıklarını göstermektedir. Benzer şekilde teknoloji kullanım yeterliliği de bir hayli yüksek olan katılımcıların araştırma konularının da teknolojik gelişimler ve eğitimdeki yansımaları ile ilgili olması araştırma sonuçlarını olumlu yönde etkiler niteliktedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu tez araştırması kapsamında 21. yüzyıl vatandaşlığının geliştirilmesinde Açık ve Uzaktan Öğrenmenin kullanılabilirliği sorgulanmıştır. Bu amaçla metafor analizlerinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak tez kapsamında geliştirilen “Metafor Analizi Veri Toplama Formu” kullanılmıştır. Ayrıca Anadolu Üniversitesi Akadema sisteminde açılmış olan “21. Yüzyılda Vatandaş Olmak” isimli dersten toplanan metaforlar ve öğrenci görüşlerinden de yararlanılmıştır. Öncelikli olarak metafor analizi veri toplama formunun geliştirilmesi sürecinde izlenen adımlar aşağıda Şekil 3.2’de verilmiştir.

Şekil 3.4. *Metafor analizi veri toplama formunun geliştirilmesi*

Veri toplama aracı olan metafor analizi formunun geliştirilmesi sürecinin ilk adımında ilgili alanyazın metafor analizinin veri toplamadaki önemi ve iyi örnekler açısından incelenmiştir. Böylece katılımcıların metaforlarını toplamak için verilecek örnek metaforlar oluşturulmuştur. Bununla birlikte metafor analizi için hazırlanmış sorularla birlikte veri toplama aracının demografik özellikler bölümünde sorulan sorular ilgili alanyazından yararlanılarak oluşturulmuştur. Bunlara ek olarak metafor analizi veri toplama formunda metafor analizleri için hazırlanmış sorulardan önce, katılımcıların demografik bilgilerinin toplanması için bir demografik özellikler bölümü eklenmiştir. Bu bölümde katılımcıların yaş, cinsiyet, unvan, fakülte ve bölüm gibi genel demografik bilgilerinin yanında 21. yüzyıl vatandaşlığı ile ilişkilendirilmiş olan teknoloji kullanım yeterliliği ve alan uzmanlarının araştırma alanları da eklenmiştir. Şekil 3.5'te alan uzmanı görüşleri ile değerlendirme sürecinden yorumlar verilmiştir.

METAFOR ANALİZİ VERİ TOPLAMA FORMU

Sayın Uzman,

"21. Yüzyıl Vatandaşlığının Gelişiminde Açık ve Uzaktan Öğrenme: Bir Metafor Analizi Araştırması" başlıklı tez araştırması gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla bir veri toplama aracı hazırlanmıştır. Sizlerden bu veri toplama aracının görünüş ve kapsam geçerliliğini değerlendirmeniz istenmektedir.

Yapacağınız katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Tez Öğrencisi: Okt. Aysun GÜNEŞ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Mehmet FIRAT

Bölüm 1: Demografik özellikler

A. Cinsiyet: Kadın ___ Erkek ___

B. Ünvan: Araş. Gör. ___ Yrd. Doç. Dr. ___ Doç. Dr. ___ Prof. Dr. ___

C. Yaş: <30 ___ 30-45 ___ 46+ ___

D. Fakülteniz: _____

E. Bölümünüz: _____

F. Teknoloji kullanım yeterliliği *Niz*

___ Temel düzeyde

___ Orta düzeyde

___ İleri düzeyde

G. Araştırma alanlarınız

○ _____

○ _____

○ _____

*Araştırmanın geleceği ne?
Neden sadece alan uzmanları ile yapılıyor?
* Öğrencilerle de yapılabilir.*

BÖLÜM 2: Açık ve Uzaktan Öğrenme ile İlgili Metaforlar

Açık ve uzaktan öğrenme ile ilgili olarak aşağıda verilen ifadeleri kendi düşüncelerinize (kendi metaforlarınızla) uygun olarak tamamlayınız.

Örnek: "Açık ve uzaktan öğrenme adacık gibidir, çünkü okulları adaların kökleri gibi toprakta her düzeyine yayılmıdır."

Açık ve Uzaktan Öğrenme _____ gibidir,
çünkü _____

geçmiş

BÖLÜM 3: 21. Yüzyıl vatandaşlığı ile İlgili Metaforlar

21. yüzyıl vatandaşlığı ile ilgili olarak aşağıda verilen ifadeleri kendi düşüncelerinize (kendi metaforlarınızla) uygun olarak tamamlayınız.

Örnek: 21. yüzyıl vatandaşlığı becerileri akıllı telefon gibidir, çünkü yaşı ödemeye akıllı telefonlar olmadan iletişim yapmak çok zordur.

21. YY vatandaşlığı _____ gibidir,
çünkü _____

21. yy vatandaşlığı için 4=50000) Dikkat metafor istenebilir -> 21. yy vatandaşlığı, gelişiminde pusula gibidir çünkü

Varsa bu veri toplama aracı ile ilgili görüş ve önerinizi burada belirtebilirsiniz.

_____

_____

_____

fgörüşme

Şekil 3.5. Alan Uzmanı görüşleri ile değerlendirme sürecinden yorumlar

Şekil 3.5'de verilen örnekte görüldüğü gibi veri toplama aracının görünüş ve

kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla, alan uzmanlarının görüş ve önerilerine başvurulmuştur. Açık ve uzaktan alanında uzman 1 profesör ve 4 doçentin yaptığı yorumlar ve elde edilen görüş ve öneriler doğrultusunda veri toplama aracında gerekli değişiklik ve düzeltmeler yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan düzeltmeler aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1. Veri toplama aracının bilgisayar kullanım yeterliliği kısmında alan uzmanlarının görüşlerine uygun olarak düzeltmeler yapılmış ve gerekli yerlerde yeni açıklamalar eklenmiştir.
2. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda veri toplama aracının unvan kısmına uzman ve araştırma görevlileri eklenmiştir.
3. Uzman görüş ve önerileri doğrultusunda yapılan düzeltmeler sonucunda veri toplama aracına uygulama öncesi son hali verilmiştir.

Alan uzmanlarının görüş ve önerileri doğrultusunda gerçekleştirilen düzeltmeler, eklemeler ve çıkarmalar sonucunda veri toplama formunun son hali verilmiştir. Alan uzmanlarından veri toplamak amacıyla hazırlanan metafor analizi veri toplama formunun dışında, açık ve uzaktan öğrenenlerden de veri toplanmıştır. Bu amaçla Anadolu Üniversitesi Akadema sisteminde “21. yüzyıl Vatandaşı Olmak” isimli bir ders açılmıştır. Ders içeriği tez yazarı tarafından geliştirilmiş olup, dersin amacı “dersin sonunda ders katılımcıları 21. yüzyıl vatandaşının kim olduğunu ve küreselleşen dünyada vatandaşlığın neden yeniden tanımlanması gerektiğini, dijital okuryazarlığı, dijital güvenliği ve dijital kimliği açıklayabileceklerdir” olarak ifade edilmiştir. Ders kapsamında katılımcıların hem 21. yüzyıl vatandaşlığı hakkında metaforları toplanmış, hem de ders ile ilgili görüşlerine başvurulmuştur. Aşağıdaki Şekil 3.6 ve 3.7’de 21. Yüzyılda vatandaş olmak isimli dersin ekran görüntüleri verilmiştir.

21. Yüzyıl Vatandaş Olmak

Duyurular

Dersi Tanyalım

Hafta 1: 21. Yüzyıl vatandaş kimdir ve yeniden bir vatandaşlık tanımı yapmanın gerekçeleri nelerdir?

Hafta 2: Dijital okur yazarlık ve dijital güvenlik nedir, neden önemlidir?

Hafta 3: Dijital kimlik nedir?

Forumlar

Dersi Tanyalım

Çipli kimlikler, çevrimiçi işlemler, bir e-mail hesabına duyulan ihtiyaç, çevrimiçi ortamlarda güvenle işlemlerimizi yapabilmek... İşte tüm bunlar ve daha niceleri teknoloji çağında vatandaş olmanın beraberinde getirdikleri. Ders katılımcıları "21. Yüzyıl Vatandaş Olmak" isimli 3 hafta sürecek bu ders ile içinde bulunduğumuz teknoloji çağında, vatandaş olarak dikkat etmeleri gereken unsurlarda fikir sahibi olacaklardır.

İçinde bulunduğumuz 21. Yüzyılda, teknolojinin ve internetin bu denli hayatımıza girmesiyle birlikte bireylerin çağdaş, demokratik, modern ve güvenli bir yaşam sürbilmelerinin gerekliliği olarak gösterilen vatandaşlık eğitimi ülkemizde de önem verilen bir konuya haline gelmiştir. "21. Yüzyıl Vatandaş Olmak" isimli dersimiz, tamamiyle çevrimiçi yürütülecek ve dersin sonunda ders katılımcıları aşağıdaki sorulara cevap verebilirler olacaktır:

- 21. Yüzyıl vatandaş kimdir ve teknoloji çağında vatandaşlık neden yeniden tanımlanmalıdır?
- Dijital okuryazarlık nedir?
- 21. Yüzyıl vatandaş çevrimiçi ortamlarda güvenle olmak için ne yapmalı?
- Dijital kimlik nedir?

Dersimiz üç haftalık yapılacak olup haftalık modüller halinde işlenecektir. Her bir haftanın içeriğini bitiren katılımcılar, öğrendiklerini ufak bir test ile kontrol ettikten sonra diğer haftanın içeriğini geçebileceklerdir. Katılımcılar bu eğitimde kendi öğrenme hızlarında 21. Yüzyıl vatandaşlığını öğreneceklerdir.

Haftalarımız şu şekildedir:

- **Hafta 1:** 21. Yüzyıl vatandaş kimdir ve yeniden bir vatandaşlık tanımı yapmanın gerekçeleri nelerdir?
- **Hafta 2:** Dijital okuryazarlık ve dijital güvenlik nedir, neden önemlidir?
- **Hafta 3:** Dijital kimlik nedir?

Dersimizin sonunda yapılacak olan değerlendirme sonunda, katılımcılardan değerlendirilmede minimum %70 başarı gösterenler, dersimizin sertifikasını almaya hak kazanacaktır.

Aysun Güneş
Anadolu Üniversitesi Öğretim Görevlisi

Şekil 3.6. "21 Yüzyılda Vatandaş Olmak" isimli dersin giriş ekranı görüntüsü

21. Yüzyıl Vatandaş Olmak

Duyurular

Dersi Tanyalım

Hafta 1: 21. Yüzyıl vatandaş kimdir ve yeniden bir vatandaşlık tanımı yapmanın gerekçeleri nelerdir?

Hafta 2: Dijital okur yazarlık ve dijital güvenlik nedir, neden önemlidir?

Hafta 3: Dijital kimlik nedir?

Forumlar

Hafta 1: 21. Yüzyıl vatandaş kimdir ve yeniden bir vatandaşlık tanımı yapmanın gerekçeleri nelerdir?

1. Haftaya başlarken ...

Hepimizin bildiği gibi, içinde bulunduğumuz yüzyıl, teknolojinin hayatımıza bu denli girmesi ile her alanda büyük bir dönüşümün içine girdi. Bu dönüşümü en iyi hissettığımız alan ise içinde bulunduğumuz yaşama alanımız. İnternet bağlantısının olmadığı ev, akıllı telefonu olmayan kişi neredeyse yok denecek kadar az. Etrafımız böylesine teknoloji ile çevrilmişken, onu yok sayarak sıradan hayatımıza devam etmemiz imkansız. Öyle ki hastane randevularının ya da öğrencilerin devam bilgilerinin dahi çevrimiçi ortamlarda yapıldığını ya da paylaşıldığını düşünürsek, bu konuda bizlerin de vatandaş olarak kendimizi bu yeni yüzyıla en etkin biçimde hazırlamamız gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda dersimizin ilk haftasında sizlerle 21. Yüzyıl vatandaşını tanıyacak ve neden onun da bu değişimin bir parçası olması gerektiğini sizlerle gözden geçireceğiz.

Başlamadan önce [buraya](#) tıklayarak size yöneltilen basit soruyu cevaplayınız.

Etkinlik 1

Adım 1: Yeni yüzyılın insanı teknoloji ile çevreyle sarılmış demistik. Şimdi lütfen [buraya](#) tıklayarak konu ile ilgili videoyu izleyiniz.

Adım 2: Şimdi lütfen Forum kısmında aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevapları katılımcılarla paylaşınız, Forumu ulaştırmak için Etkinlik 1'in üzerine tıklayabilirsiniz.

- Geçmişte teknolojiye erişiminizle günümüzdeki erişiminizi kıyaslayıp, izlediğiniz videodaki teknolojinin gelecekte kullanacağımız teknoloji olup olmayacağını tartışınız.
- Sizce yeni yüzyılın vatandaşının geçmişteki vatandaştan farkı nedir?

Etkinlik 2

Şimdi sıra Forumda tartışmaya başladığımız "21. Yüzyıl vatandaşını daha detaylı bir şekilde tanımaya geldi. Bu vatandaşlığı diğerinden ayıran nedir ve bu yeni vatandaşlığı oluşturan unsurlar nelerdir gibi sorulara hep birlikte cevap arayacağız. Özellikle dijital vatandaş kimdir sorusunu cevaplandıralım.

Dijital vatandaş dijital ortamlarda rahatça iletişim kurabilen, dijital içeriklerde sadece tüketici olmayıp ayrıca üretebilen, dijital ortamda alışveriş yapabilen, eğitim alabilen ve dijital ortamlar için söz konusu etik kurallarını bilen ve bunlara uyan ve içinde yaşadığı sanal ve gerçek toplumdaki hak ve sorumluluklarının bilincinde olan kişidir.

Aslında yukarıda tanımlanan kişi, içinde bulunduğumuz yüzyılda olmasını istediğimiz kişiler. Bu noktada 21.yüzyıl vatandaşının şu konu başlıklarına hakim olması onun içinde bulunduğu sanal ve gerçek toplumlarda daha rahat ve güvenli hareket etmesini sağlayacaktır. Bu başlıkları aşağıdaki gözlemlenince inceleyelim.

Şekil 3.7. "21 Yüzyılda Vatandaş Olmak" isimli dersin ilk hafta içeriğinin ekran görüntüsü

"21.Yüzyılda Vatandaş Olmak" adlı Akadema dersinin ilk haftası içeriğinde, katılımcılar konu hakkında içerikten faydalanmadan önce, katılımcıların 21. yüzyıl

vatandaşlığı ile ilgili metaforları çevrimiçi ortamda Metafor Analizi Veri Toplama Formu ile toplanmıştır. Çevrimiçi formun ekran görüntüsü Şekil 3.5’te verilmiştir.

Metafor Analizi Veri Toplama Formu

Sayın uzman,
"21. Yüzyıl Vatandaşlığının Geliştirilmesinde Açık ve Uzaktan Öğrenme: Bir Metafor Analizi Araştırması" başlıklı bir tez araştırması gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla oluşturduğumuz veri toplama aracı ile sizlerin 21. Yüzyıl Vatandaşlığı konusunda metaforlar vasıtasıyla fikriniz alınacaktır.
Yapacağınız katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Örnek: 21. yüzyıl vatandaşlığı ile ilgili olarak aşağıda verilen ifadeleri kendi düşüncelerinize (kendi metaforlarınızla) uygun olarak tamamlayınız.

Örnek:
21. yüzyıl vatandaşlığı becerileri akıllı telefon gibidir, çünkü yeni dönemde akıllı telefonlar olmadan iletişim çağına ayak uydurmak çok zordur.

21. yy vatandaşlığı _____ gibidir,
çünkü _____.

Tez Öğrencisi: Okt. Aysun GÜNEŞ
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Mehmet FIRAT

21. YY vatandaşlığı.... gibidir, çünkü....

Yanıtınız

Şekil 3.8. Öğrenenlere çevrimiçi uygulanan metafor analizi toplama formu

Son olarak ders katılımcılarının 21. yüzyıl vatandaşlık becerilerini öğrendikleri MOOC dersi ile ilgili düşünceleri kendi ifadeleri ile toplanmıştır. Ders süresince öğrencilerin aktif katılımının gerçekleştiği “Forum” kısmında, son hafta başlığında öğrencilerden dersle ilgili öğrendiklerini özet olarak hazırlayıp, dersi değerlendirmeleri istenmiştir. Şekil 3.9’da 21. yüzyılda vatandaş olmak dersine ilişkin bir öğrenci görüşünün örneğine yer verilmiştir.

Dijital kimlik 11 gün önce

Dijital Kimlik aslında dijital Karakter demek bence. Bu karakterle ne kadar çok tanındığımız, skorlara yansyan sanal yüzümüz. Dijital ortamlara yansıtığımız hayatımız... Bugün görüyoruz ki 5 yıl önce konferans görüşme yapamayan insanlar şimdi parklarda görüntülü konuşma yapıyorlar. Hayat kolaylaşırken dijital kimlikle yaptıklarımızın da farklı yerlerde karşımıza çıkması çok olası. İş başarılarında Cv ler facebooktan da bakılıyor. Mutlaka bi google dan araştırıyor insanlar. Nasıl karakterde oldukları, ilgi alanları, paylaşıtlarına göre anlam ve önem kazanıyor.Öylesne yazdığımız bir tweeter cümlesi gazetelerde, tv de adımızla geçebiliyor. Bu da son derece özenli, saygılı, dikkatli olmayı getiriyor yanında. Kaybedecek şeyi olanlar korka korka, gençler daha fütursuz paylaşıbiliyorlar hayatlarını... Bilgi artık çok ucuz... Takdir edersiniz ki ucuzlayan herşey gibi bunun da kalitesi, sahtesi çok. Benim 7 yıl önce paylaştığım şeylerin bana bu yıl başka kanallardan geri gelmesi ise bence zaman katliam... Ve yine etik, yine yasa, yine saygı, yine güven, yine katılım...

Dilerim gelecekte dijital kimliklerimizin hemen yanına dijital süzgeçler yaparlar... Çünkü şu kişiyi mi elesen, bunu mu engellesem, şunu mu gizlesem, bunu bildirsem mi? ciddi zamandan, sağlıktan, enerjiden kayıp! Bu son kısımda ilğimi çeken bir cümleyi de buraya almak istiyorum. Balıkların şaşırma hafızası 8 sn iken insanların 7 sn. imiş :)))

O kadar zevkli bir dersti ki, hiç bu kadar çok söyleyecek şey olduğuna inanmadan bu platforma gelmişim ve Aysun Hocam dersi cidden çok sevdim.Daha doğrusu bu dersi çok sevdiğinizi :)) Olumlu yorumlarımız, hazırladığımız görsellere, kullandığımız keyifli ve incitmeyen ders lisansınıza teşekkür eder, saygılar sunarım. Dijital ışığımız, ışıl ışıl parlasın :)))Dijital kimliğimize yön olsun.

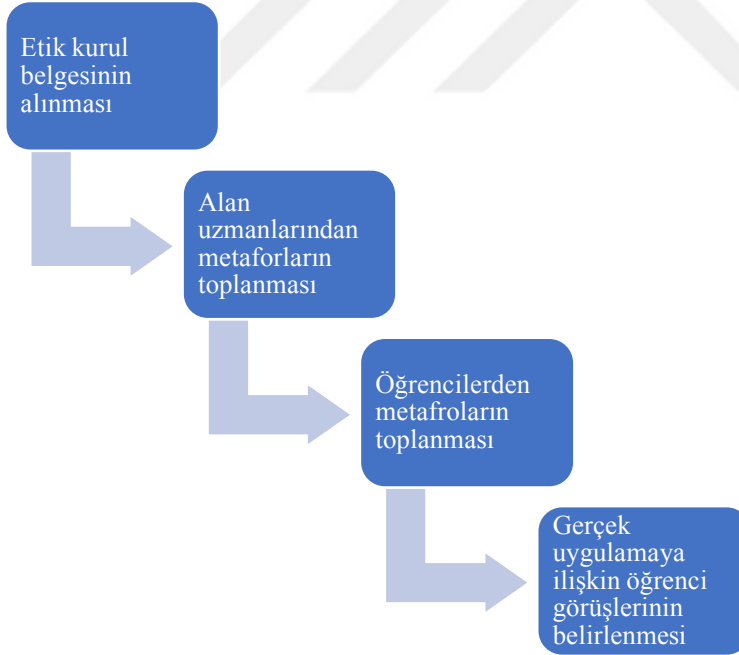
Yanıtla **Alıntı**

Şekil 3.9. “21 Yüzyılda Vatandaş Olmak” isimli ders için katılımcı görüşleri örnek ekran görüntüsü

3.4. Veri Toplama Süreci

Bu tez araştırması kapsamında veriler Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi akademisyenleri, 21. yüzyıl alan uzmanları ve 2016-2017 bahar döneminde Anadolu Üniversitesi, Akadema Sistemi, “21. Yüzyılda Vatandaş Olmak” dersini alan öğrencilerden toplanmıştır. Veri toplama sürecinden önce Üniversite’de Etik kurul başvurusu gerçekleştirilmiş ve olumlu cevap alınmıştır. Hazırlanan veri toplama aracı basılı olarak alan uzmanlarıyla paylaşılmıştır. 21. yüzyıl öğrenenleri ve becerileri ile ilgili alan uzmanlarına daha etkili bir şekilde ulaşabilmek ve veri toplama formunu elden ulaştırabilmek adına 4 Mart 2017 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilen Eğitim Teknolojileri Zirvesinde alan uzmanları ile görüşülmüş ve metafor analizi formu doldurulmuştur. Ayrıca Akadema sisteminde dersi alan öğrencilerle de bir çevrimiçi metafor analizi veri toplama formu paylaşılmıştır. Üç haftalık olan ders içeriğine 176 öğrenci kayıt ettirmiş olup bunlardan 71 tanesi çevrim içi paylaşılan metafor analizi veri toplama formuna cevap vermiştir. Bu süreçler aşağıda Şekil 3.10’da özetlenmiştir.

Şekil 3.10. Veri Toplama Aşamaları

Hatalı veya eksik verileri önlemek amacıyla metafor analizi veri toplama formuna örnek metaforlar verilmiştir. Ancak yine de eksik metaforlara rastlanmıştır. Örneğin

sadece metaforu verip açıklamasını vermeyen katılımcılar olmuştur. Bu katılımcıların cevapları geçersiz sayılıp, analiz dışında tutulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Yapılan araştırmada demografik veriler gibi elde edilen nicel verilerin analizinde yüzde ve frekans, istatistikleri kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen nitel verilerin analizinde metafor analizi tekniğinden yararlanılmıştır 44 alan uzmanının ve 79 çevrimiçi ders katılımcısının metaforları ve bunlara ek olarak ders katılımcıların ders hakkında görüşleri toplanmıştır. Verilen demografik bilgilerin analizinde frekans (f), yüzde (%) gibi betimsel istatistiklerden faydalanılmış ve bu analizlerin yapılmasında SPSS paket programı kullanılmıştır. Bunlarla birlikte toplanan nitel veriler için yapılan metafor analizi araştırmasında NVivo paket programı işe koşulmuştur.

Toplanan nitel veriler içerisinde çevrimiçi metafor analizi veri toplama formunu dolduran tüm öğrencinin görüşleri geçerli sayılmıştır. Boş bırakma, tek kelimelik cevap ve teşekkür gibi analize dâhil edilemeyecek metinler tespit edilmediğinden dolayı analize tüm veriler dahil edilmiştir.

Akadema sisteminde açılan “21. Yüzyılda Vatandaş Olmak” isimli dersten son olarak öğrencilerin ders hakkında neler düşündüklerini kendi ifadeleriyle aktarmaları istenmiştir. Bu soruya öğrencilerin verdikleri cevaplar Google E-Tabloda, Microsoft Excel programında ve NVIVO11 paket programında analiz edilmiştir. NVIVO, özellikle nitel araştırmalarda kullanılan dokümanlar, ses ve video kayıtları, mailer, görsel ve fotoğraflar gibi çoğu veri türünün kullanılabilirdiği bir programdır. Bu verilerin düzenlenmesi, yönetilmesi ve birbiriyle ilişkilerinin belirlenmesi mümkündür. Herhangi bir konuda incelenen verilerin kodlanması, sınıflandırılması, arama ve sorgulamaların yapılması, ilişkilendirilmesi, görselleştirilmesi ve paylaşımında NVIVO kullanışlı bir paket program olarak görülmektedir.

Araştırma sonunda toplanan ders ile ilgili katılımcı görüşleri değerlendirilirken tümevarımsal analizden faydalanılmıştır. Tümevarım analizi, önceden belirgin olmayan temaları ve boyutları ortaya çıkarmaya, kavramlara ve ilişkilere ulaşmaya olanak sağlaması ile verilerin derinlemesine çözümlemesini gerektiren bir analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). İçerik analizinde kodlanan verilerden ana temalar çıkarılmış

ve bunlar arasındaki ilişkiler belirlenmiştir (Creswell, 2013). Tespit edilen ana temalar yorumlanmış ve doğrudan alıntılar ile ilişkilerin yorumlanması gerçekleştirilmiştir. Nitel veri analizi ile ulaşılan temalar doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur.

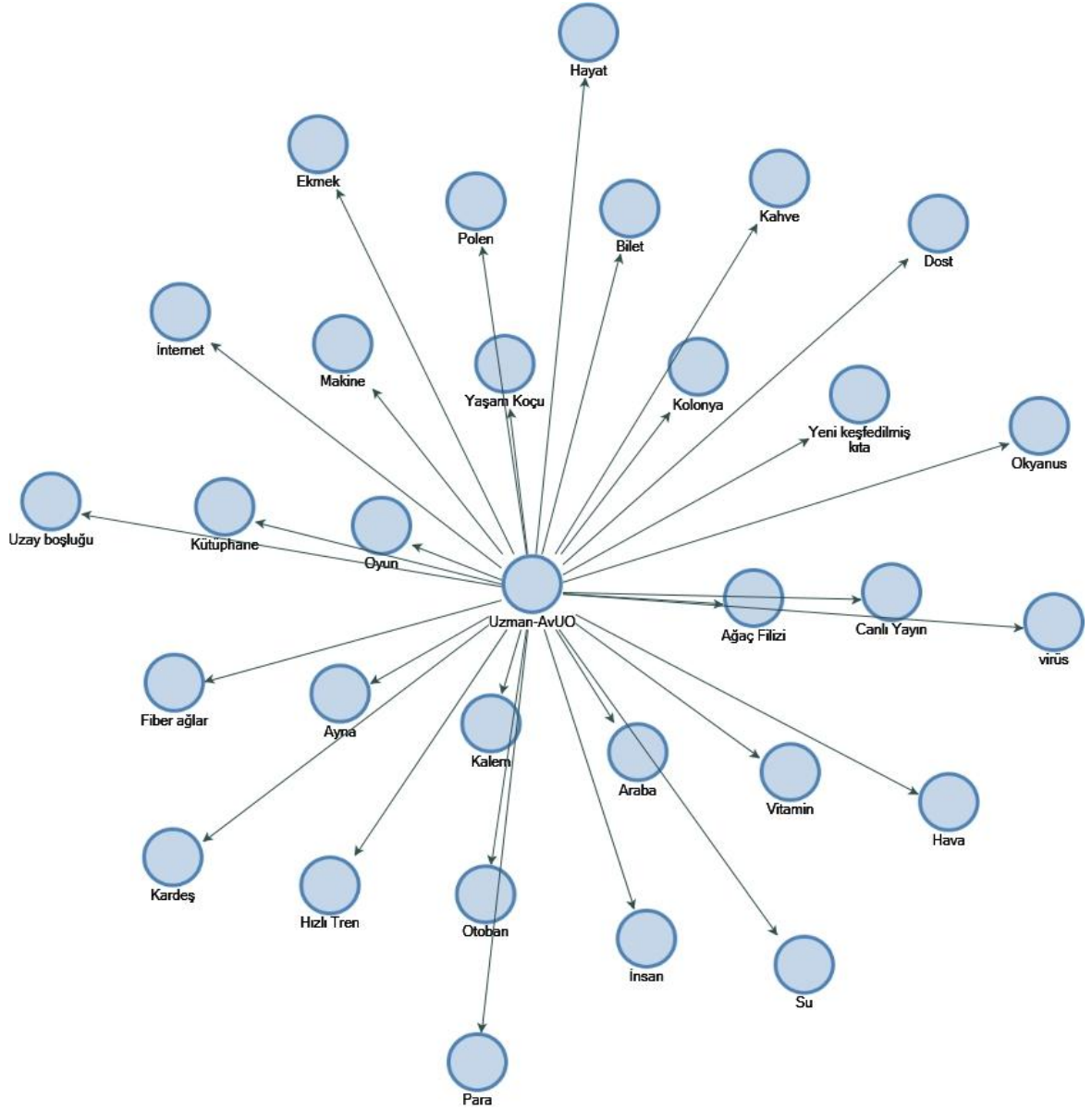

4. BULGULAR

Bu bölümde gerçekleştirilen Yüksek Lisans Tez araştırmasından elde edilen bulgular sunulmuştur. Tez araştırması kapsamında elde edilen bulgular tez araştırmasının üç araştırma sorusuna cevap aramak amacıyla sistematik olarak sunulmuştur. Bu kapsamda bulgular üç alt başlık altında özetlenmiştir.

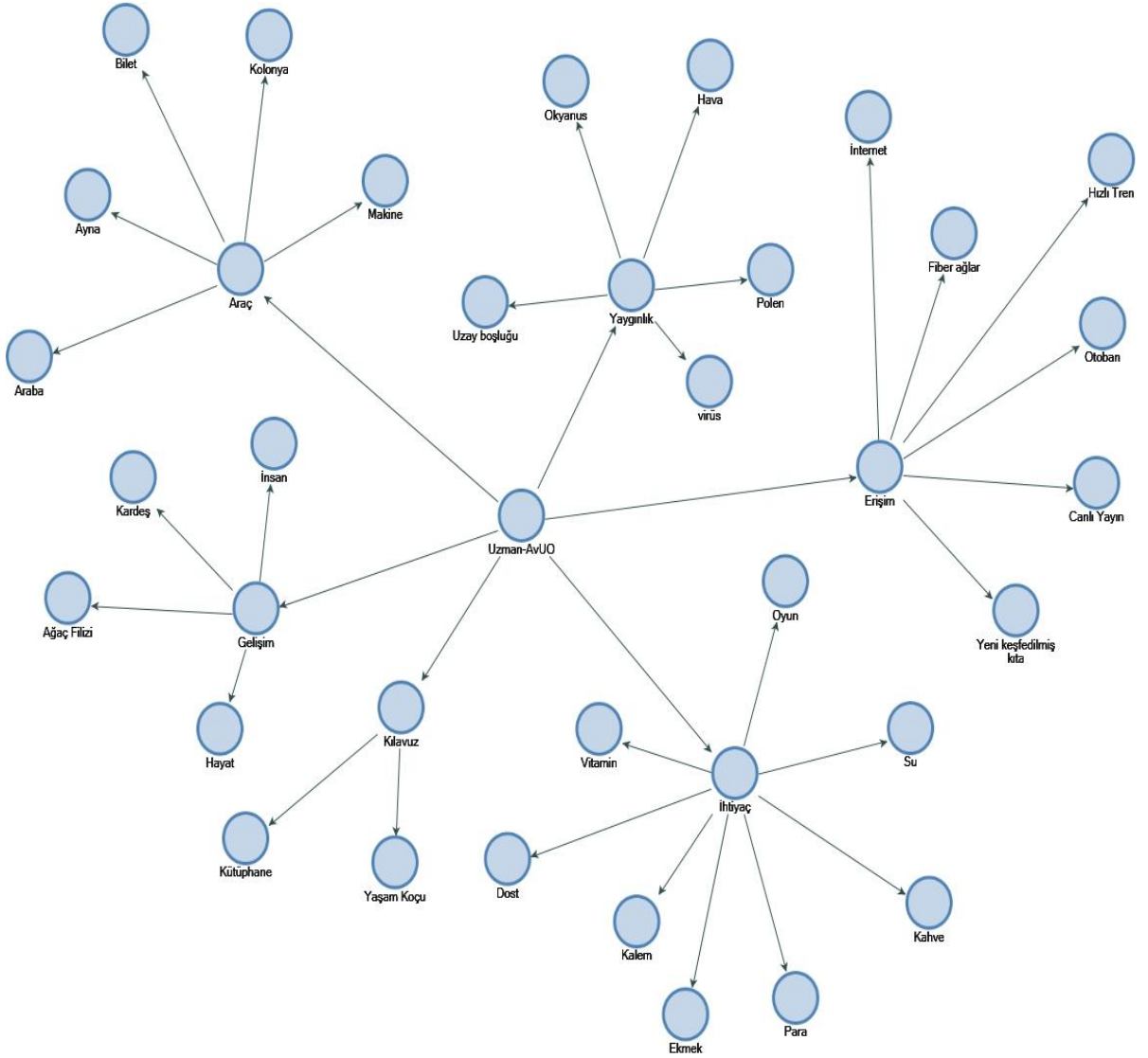
4.1. Alan Uzmanlarının Metaforları

Bu tezin ilk araştırma sorusuna cevap aramak amacıyla öncelikle alan uzmanlarının Açık ve Uzaktan Öğrenme konusunda metaforları toplanmıştır. Bunun amacı gerek Açık ve Uzaktan Öğrenme alanında uzman olan katılımcıların gerekse de 21. yüzyıl becerileri ve öğrenmesi alanında uzman olan katılımcıların ilgili metaforlarını ve gerekçelerini belirlemektir. Toplanan metaforlar öncelikle Google Drive, MS Excel ve NVivo paket programlarında işlenmiş ve bir araya getirilmiştir. Yapılan tümevarımsal içerik analizi sonucunda ortaya çıkan tablodan temalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Şekil 4.1.1.'de alan uzmanlarının Açık ve Uzaktan Öğrenme ile ilgili metaforları temalara ayrılmadan önceki hali ile özellikle büyük resmi görmek amacıyla verilmiştir.

Şekil 4.1. Alan uzmanlarının Açık ve Uzaktan Öğrenme Metaforları

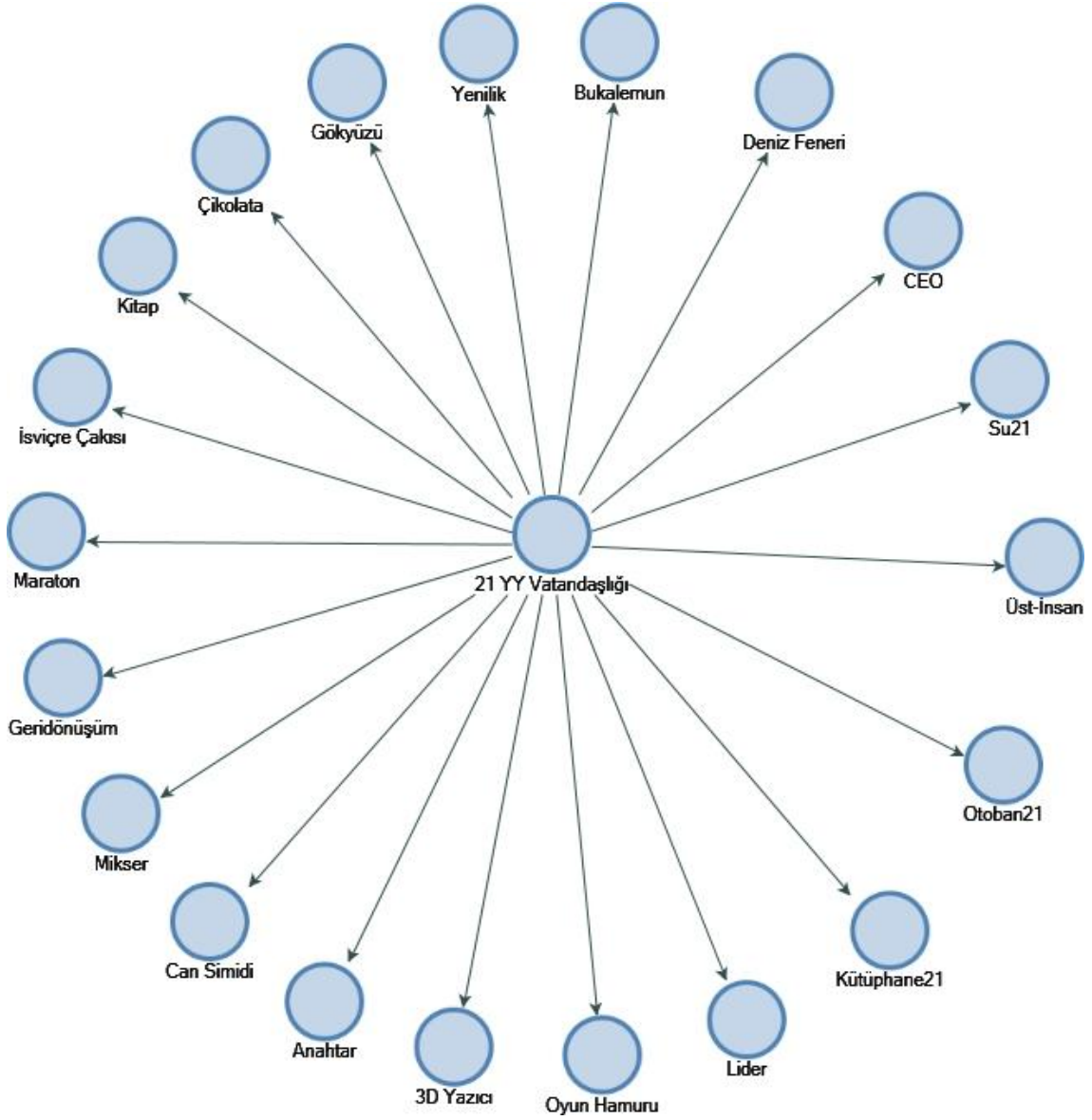
Toplanan metaforların sıklığı incelendiğinde su metaforunun 3, ağaç filizi, ayna, hızlı tren, otoban, para, virüs, vitamin ve yaşam koçu metaforlarının 2, diğer metaforların ise birer defa referansla oluşturulduğu görülmüştür. Toplanan tüm bu metaforların anlamsal olarak ana temalar altında toplanmaları konunun alan uzmanları tarafından nasıl algılandığına dair daha açık bir tablo ortaya koymuştur. Ortaya çıkan temalar aşağıda Şekil 4.2’de verilmiştir.

Şekil 4.2. Alan uzmanlarının Açık ve Uzaktan Öğrenme Metaforları ve Oluşan Temalar

Toplanan metaforların gruplanmasıyla oluşturulan temalar incelendiğinde yaygınlık, erişim, ihtiyaç, kılavuz, gelişim ve araç metaforlarının olduğu gözlenmiştir. Söz konusu metaforların ve oluşan temaların Açık ve Uzaktan Öğrenme düşünülerek oluşturulduğu düşünüldüğünde ortaya çıkan tablo günümüz açık ve uzaktan öğrenme alanının tanımıyla bağlantılı bir sonuç vermektedir. Öyle ki Açık ve Uzaktan Öğrenme alanında anahtar kelimelerden olan yaygınlık, erişim, herkesin her yaşta ve her zaman öğrenmeye duyduğu ihtiyaç, kişilerin gelişimine olan katkısı ve öğrenmenin gerçekleşmesi için bir araç oluşu, alan uzmanlarının metaforlarının ne denli istenen doğrultuda oluştuğunu göstermektedir. Örneğin erişim teması altında verilen internet

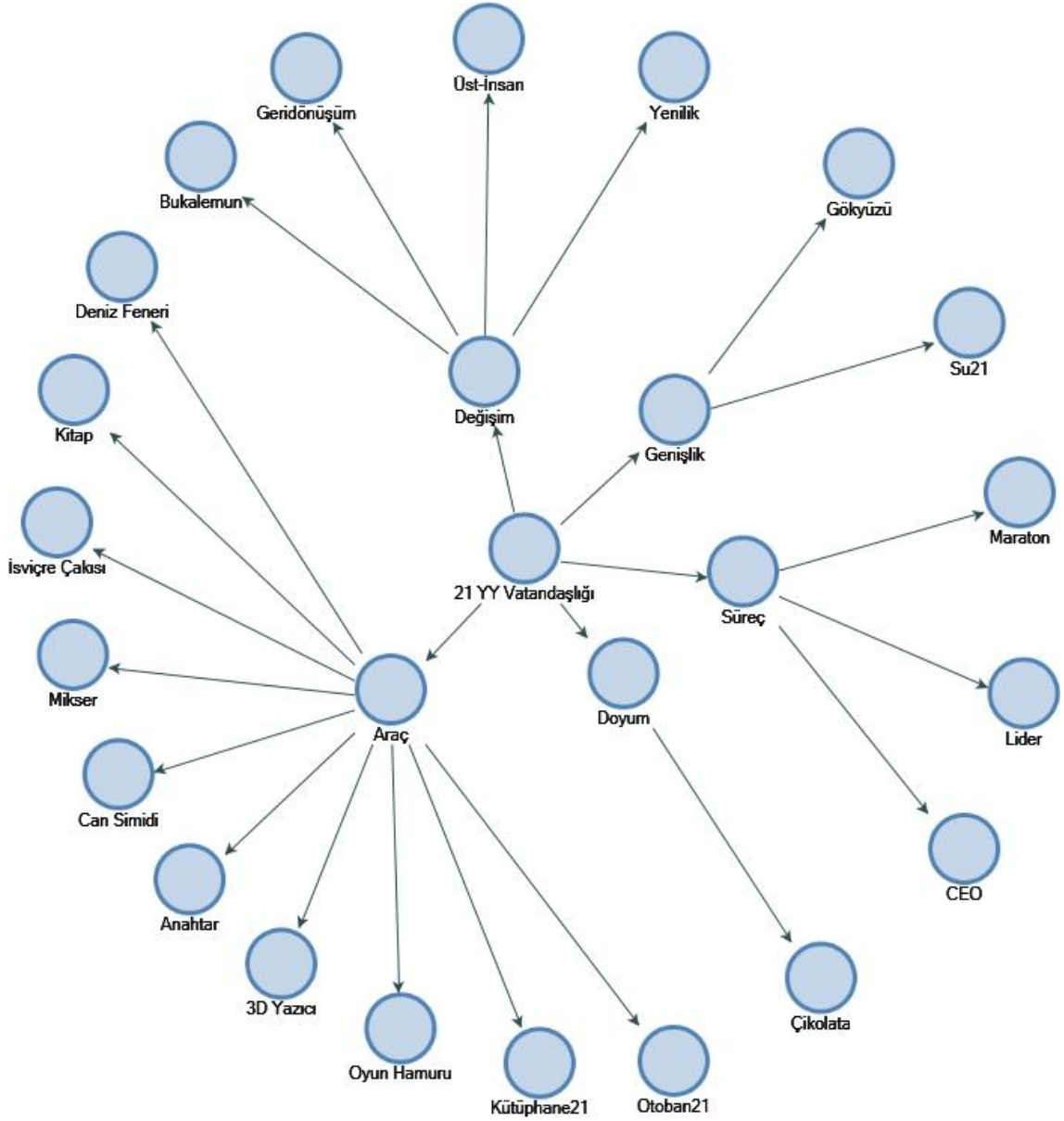
metaforunda katılımcı Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi tıpkı internet gibi tüm dünyayı birbirine bağlayan ve her yerden ulaşılabilen bir olgu olarak tanımlamıştır. Benzer şekilde yaygınlık teması altında oluşturulan metaforlardan polen metaforu ile katılımcı Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi tıpkı bir çiçeğin polenleri gibi farklı araçlarla sürekli yayılım gösterdiğini vurgulamıştır. Bir diğer tema olan ihtiyaç teması bağlamında katılımcıların oluşturduğu metaforlardan olan ekmek ile katılımcılar Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi kişilerin ihtiyaç duyduğunda istediği kadar alabileceği ekmeğe benzetmişlerdir. Araç teması altında oluşturulan metaforlardan biri olan araba metaforu ile katılımcılar Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi tıpkı bir araba gibi herkesin sahip olmadığı ancak sahip olanların hayatlarının kolaylaştığını ifade etmişlerdir. Kılavuz teması altında oluşturulan metaforlardan olan yaşam koçu metaforunu oluşturan katılımcı bu metaforu ile Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi hayatın her aşamasında gerekli olan desteği ve yönlendirmeyi bireyin çıkar ve gereksinimleri doğrultusunda sağlayan bir yaşam koçuna benzetmiştir. Son olarak gelişim teması altında ortaya çıkan metaforlardan biri olan ağaç filizi metaforu ile katılımcılar Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi “yeni yeni filizlenmektedir ve yakında büyük bir ağaç olacaktır” diyerek gelişmekte olan ve günden güne daha çok talep edilen bir öğrenme yöntemi olarak ifade etmişlerdir.

Şekil 4.3. Alan uzmanlarının 21. Yüzyıl Vatandaşlığı Metaforları

Alan uzmanlarının 21. yüzyıl vatandaşlığı ile ilgili toplanan metaforlarından kütüphane ve oyun hamuru metaforları iki referansla oluşan metaforlardır. Diğer tüm metaforlar birer alan uzmanı tarafından oluşturulan metaforlardır. Şekil 4.1.3’de alan uzmanlarının 21. yüzyıl vatandaşlığı ile ilgili oluşturdukları metaforların tamamı büyük resmi görmek adına tek tek verilmiştir. Bir sonraki şekilde ise bu metaforlardan oluşturulmuş temalar verilerek konunun katılımcılar tarafından hangi alanlarda ele alındığı belirtilmiştir. Söz konusu tema yapısı aşağıda verilmiştir.

Şekil 4.4. Alan uzmanlarının 21. Yüzyıl Vatandaşlığı Metaforları ve Oluşan Temalar

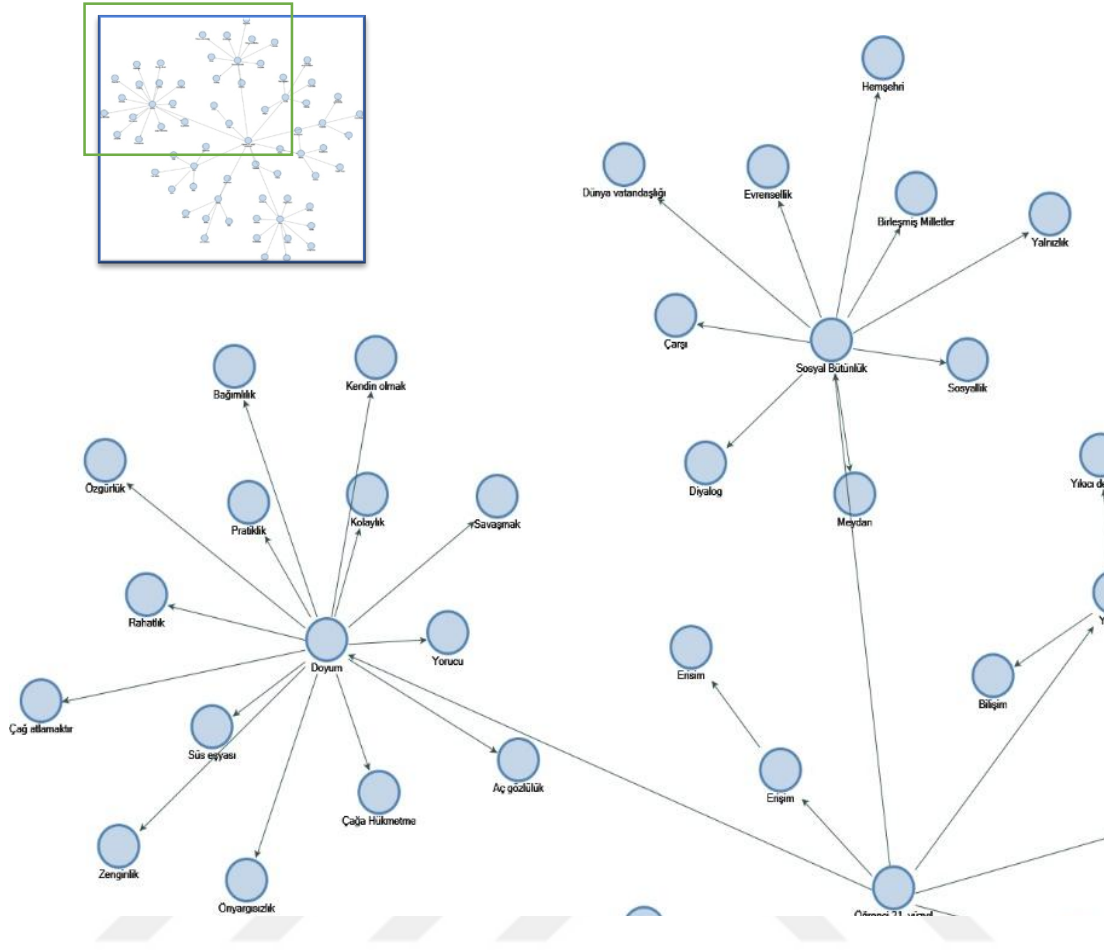
21.yüzyıl vatandaşlığı konusunda oluşan temalar incelendiğinde ortaya araç, değişim, genişlik, süreç ve doyum temaları çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu temalara daha yakından incelenmek gerekirse ilk olarak birçok metafordan meydana gelen araç teması dikkat çekmektedir. Araç teması ortaya konulurken oluşturulan temalardan olan can simidi metaforu ile katılımcılar “bilgi denizinde su üstünde kalmak için gerekli” gibi bir ifade kullanarak 21. yüzyıl vatandaşlığını hayatta kalmak için gerekli olan bir can simidine benzetmişlerdir. Yine araç teması dahilinde otoban metaforu ile katılımcılar 21

yüzyıl vatandaşlığını “bu çağda bizi daha hızlı hedefe ulaştıran beceriler” olarak tanımlamışlardır. Oluşan temalardan bir diğeri olan değişim teması altında oluşturulan metaforlardan yenilik metaforu ile katılımcılar 21. yüzyıl vatandaşlığını sürekli güncellenen ve gereksinimlere yönelik ortaya çıkan bir olguya benzetmişlerdir. Bir diğeri tema olan genişlik teması altında oluşan temalardan biri olan gökyüzü ile katılımcılar 21. yüzyıl vatandaşlığını sonsuz ve devamlı gelişen bir alan olarak ifade etmişlerdir. Oluşan temalardan süreç teması altında verilen metaforlardan olan maraton metaforu ile katılımcılar 21. yüzyıl vatandaşlığını takibi zor olan yenilikleri yakalamak için tıpkı maratonda gibi peşinden koşmaya benzetmişlerdir. Son olarak ortaya çıkan tema olan doyum teması altında oluşan tek metafor olan çikolata ile katılımcı 21. yüzyıl vatandaşlığı olgusunun varlığının mutluluk ve başarı getirdiğini ifade etmiştir. Tüm bu metaforlara genel anlamda bakıldığında 21. yüzyıl becerilerinden esneklik, adaptasyon, iş birliği, liderlik, okuryazarlık vb. konularla bağlantılı metaforlara ve temalara ulaşıldığı söylenebilir.

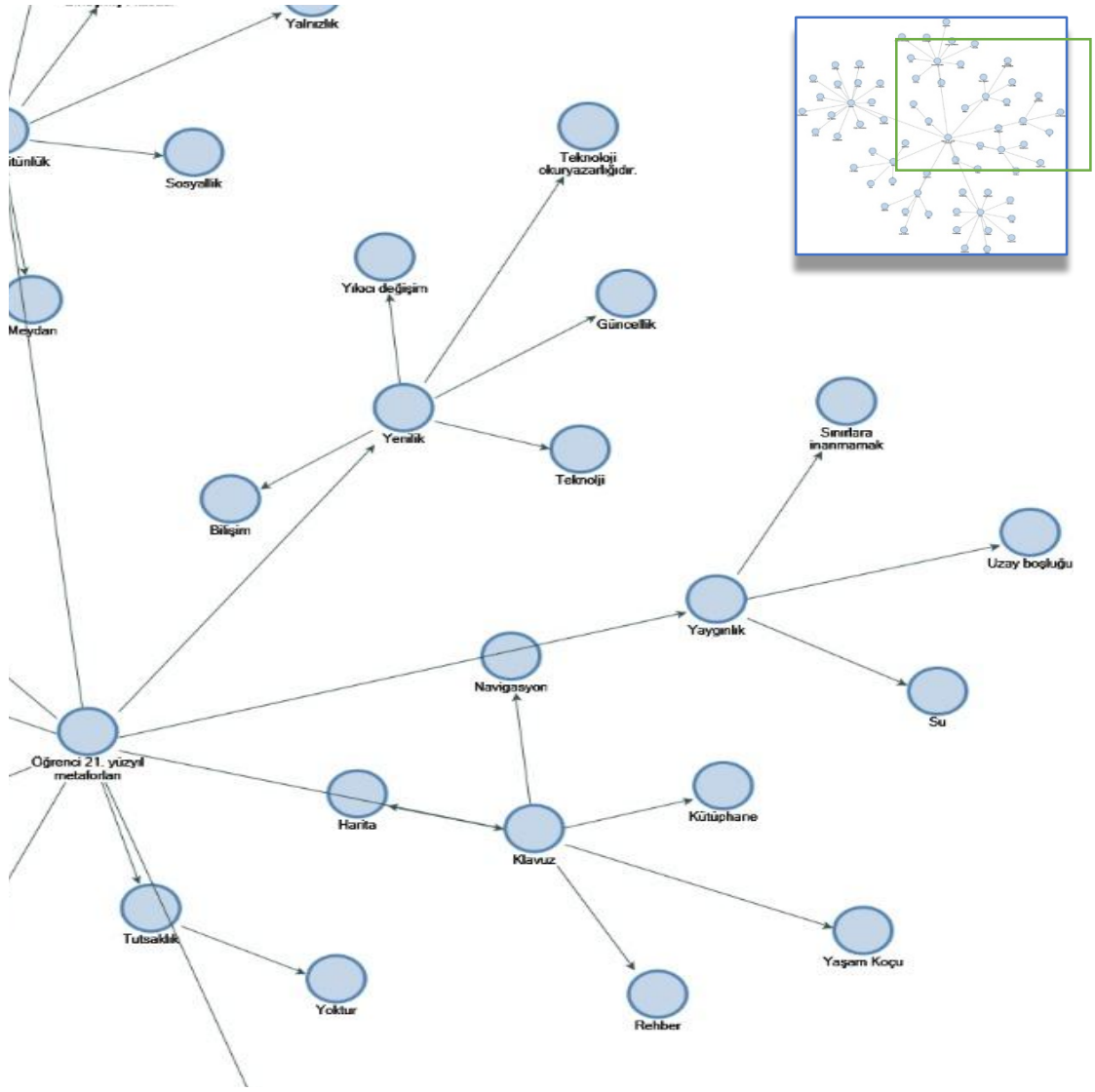
4.2. Öğrencilerin Metaforları

Tezin ikinci araştırma sorusuna cevap aramak amacıyla Akadema sisteminde “21. Yüzyılda Vatandaş Olmak” isimli derse kaydolan öğrencilerden 21. yüzyıl vatandaşlığı ile ilgili metaforlar oluşturmaları istenmiştir. Araştırmanın geçerliliğini olumsuz yönde etkilememek adına öğrencilerden 21. yüzyıl vatandaşlığı ile ilgili metaforları dersin ilk içeriğinde toplanmış ve şekil 4.5’te verilmiştir.

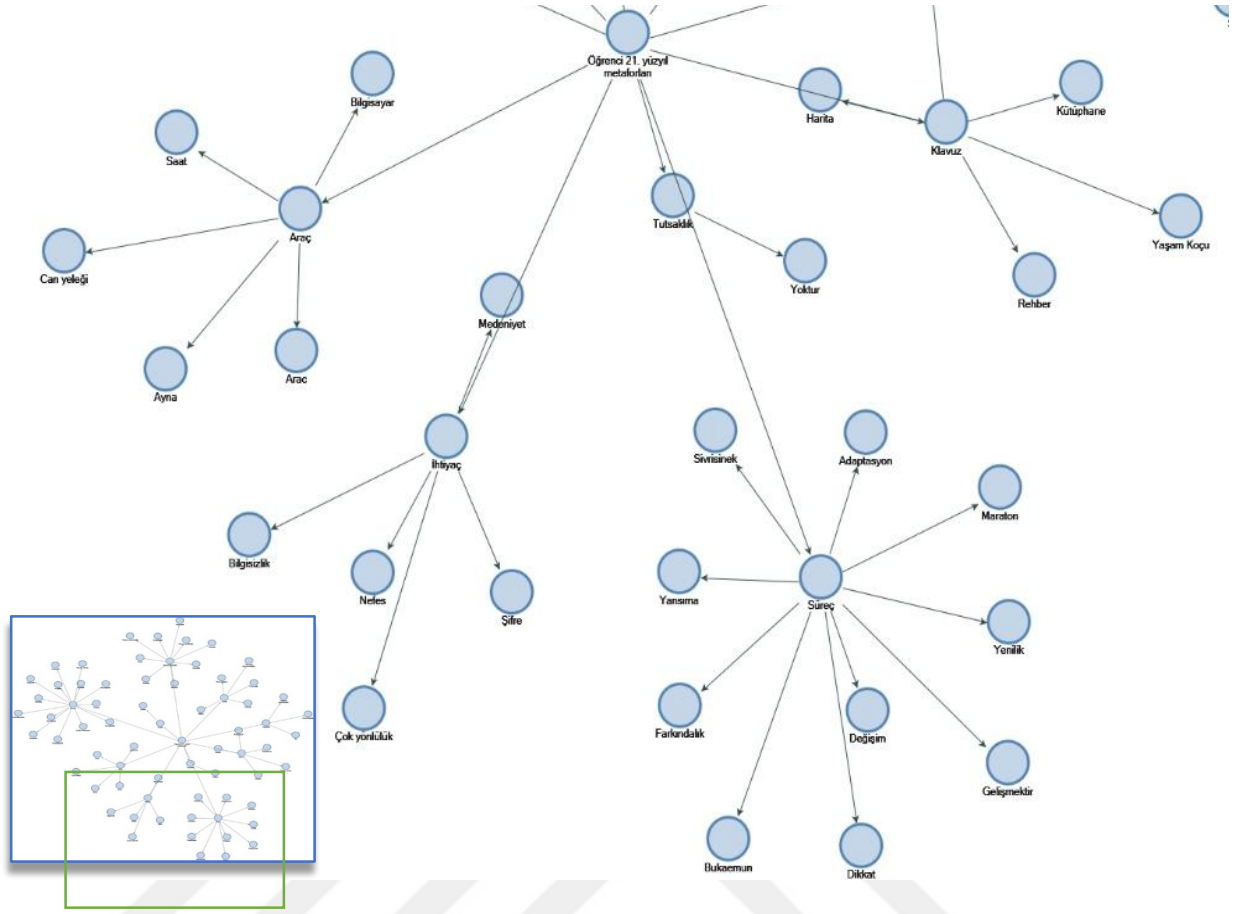

Şekil 4.6. Öğrencilerin 21. Yüzyıl Vatandaşlığı Metaforları ve Oluşan Temalar Yakından-1

Şekil 4.7. Öğrencilerin 21. Yüzyıl Vatandaşlığı Metaforları ve Oluşan Temalar Yakından-2

Şekil 4.8. Öğrencilerin 21. Yüzyıl Vatandaşlığı Metaforları ve Oluşan Temalar
Yakından-3

Ortaya çıkan temalardan olan doyum teması altında oluşturulan metaforlar incelendiğinde çağa hükmetmek, özgürlük, savaşmak gibi metaforların oluşturulduğu görülmüştür. Bununla ilgili iki katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Çünkü çağa hükmeden insanlar artık her istediğini yorulmadan yapabiliyor.”

“Çünkü dünya tek dokunuşla elinin altında.”

Oluşturulan bu temalara doyum teması altında bakıldığında 21. yüzyıl vatandaşı olarak bireylerin tek bir dokunuşla ve yorulmadan birçok şeye ulaşması noktalarına vurgu yapılmıştır. Ortaya çıkan temalardan bir diğeri olan sosyal bütünlük teması altında dünya vatandaşlığı ve evrensellik gibi metaforlar ile katılımcılar 21. yüzyıl vatandaşlığını erişimin anahtarı olan ve sınırların ortadan kalktığı bir sosyal birleşime ve bütünlüğe benzetmişlerdir. Yenilik teması altında oluşturulan metaforlardan en çok dikkat çekenini

olan yıkıcı değişiklik metaforu ile katılımcılar 21. yüzyıl vatandaşlığını insanların hayatında büyük etkileri olan bir zaman zaman yıkıcı da olabilen bir değişime benzetmişlerdir. Tıpkı Açık ve Uzaktan Öğrenme temalarında olduğu gibi 21. yüzyıl vatandaşlığında da yaygınlık temasına ulaşılmıştır. Bu tema altında verilen uzay boşluğu metaforu ile katılımcılar 21. yüzyıl vatandaşlığının uzay boşluğu kadar geniş bir şekilde insanların hayatının her noktasına yayılmış olduğuna değinmişlerdir. Oluşan temalardan kılavuz teması altında oluşturulmuş navigasyon metaforu ile katılımcılar yeni yüzyılda vatandaşlığının bilinmesinin önemini yolda kaybolmamak için ihtiyaç duyulan bir navigasyona sahip olmak ile ilişkilendirmişlerdir. Diğer bir tema olan süreç teması altında oluşturulmuş metaforlardan farkındalık metaforu 21. yüzyıl vatandaşlığının kazanılmasında farkındalık olgusunun önemi üzerinde durmuştur. İhtiyaç teması altında nefes kadar önemli olduğuna değinilen 21. yüzyıl vatandaşlığı, araç teması altında ise tıpkı bir can yeleği gibi yeni yüzyılda insanları koruyacak bir araca benzetilmiştir. Öyle ki 21. yüzyıl vatandaşlığı becerilerine sahip kişilerin tehlikeli bir denize benzetilen yeni yüzyılda giyecekleri 21. yüzyıl becerileri can yeleği ile daha güvende olacakları ifade edilmiştir.

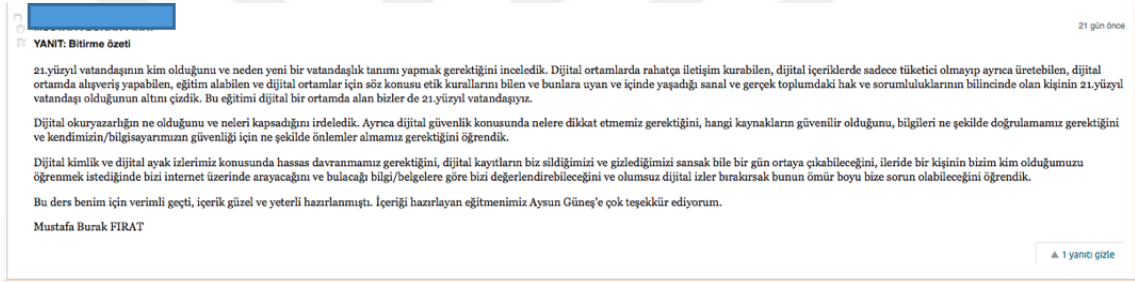
Tüm bu metaforlar incelendiğinde alan uzmanlarının ve ders katılımcılarının metaforlarının ortak temalara sahip olduğu gözlenmiştir. Bu ortak temalar erişim, araç, doyum, ihtiyaç, süreç, yaygınlık ve kılavuz temalarıdır. Bu temalar altında oluşturulmuş metaforlar gerek Açık ve Uzaktan Öğrenmenin gerekse de 21. yüzyıl vatandaşlığının bireylerin hayatında bir ihtiyaç olduğu, bu ihtiyacı karşılanan bireylerin bir doyuma ulaştığı, bu iki olguya erişimin çok önemli olduğu, her iki olgunun da kişilerin hayatında hedeflerine ulaşmaları ve istenilen hayatı yaşamaları konusunda birer araç oldukları, her iki olgunun da hayatın her yerinde bulunduğu ve bu olguların bireylerin hayatında tıpkı bir kılavuz gibi yol gösterici rol oynadıklarını ifade eden metaforlar ve dolayısıyla temalar elde edilmiştir.

4.3. Öğrencilerin Uygulamaya İlişkin Görüşleri

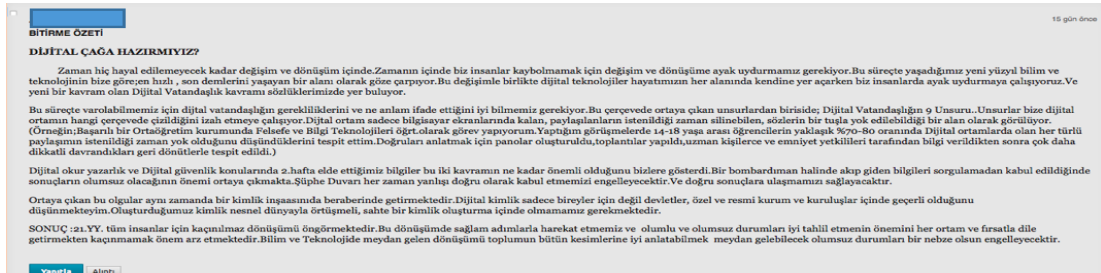
Gerçekleştirilen bu tez araştırmasının son araştırma sorusu: Bir Açık ve Uzaktan Öğrenme modeli olarak tez kapsamında geliştirilen ve uygulanan “21. Yüzyılda Vatandaş Olmak” adlı dersi alan öğrencilerin Açık ve Uzaktan Öğrenmeyle 21. yüzyıl vatandaşlık

becerilerinin kazandırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?” idi. Bu soru doğrultusunda çevrimiçi derse katılan öğrencilerden ders ile ilgili görüşleri toplanmıştır.

Araştırma kapsamında alan uzmanlarının ve öğrencilerin oluşturdukları metaforlar dışında, Akadema’da “21. Yüzyıl Vatandaşı Olmak” isimli dersi alan öğrencilerin dersi aldıkları çevrimiçi ortam ile ilgili görüşleri de toplanıp araştırmanın geçerliliğinin artırılması amaçlanmış ve bu bağlamda da araştırmanın desenlenmesinde üçleme (triangulation) tekniğine başvurulmuştur. Yapılan araştırmalarda gerçeklerin aynı anda birden fazla görünümünü veren üçleme tekniği ile nitel yapılan söz konusu tez araştırmasının geçerliliğinin ve güvenilirliğinin artırılması hedeflenmiştir (Denzin & Lincoln, 2003). Şekil 4.6, 4.7 ve 4.8’de örnekleri verilen öğrenci görüşleri uygulamaya konulan dersin işlenişi hakkında örnek öğrenci görüşleri içermektedir.

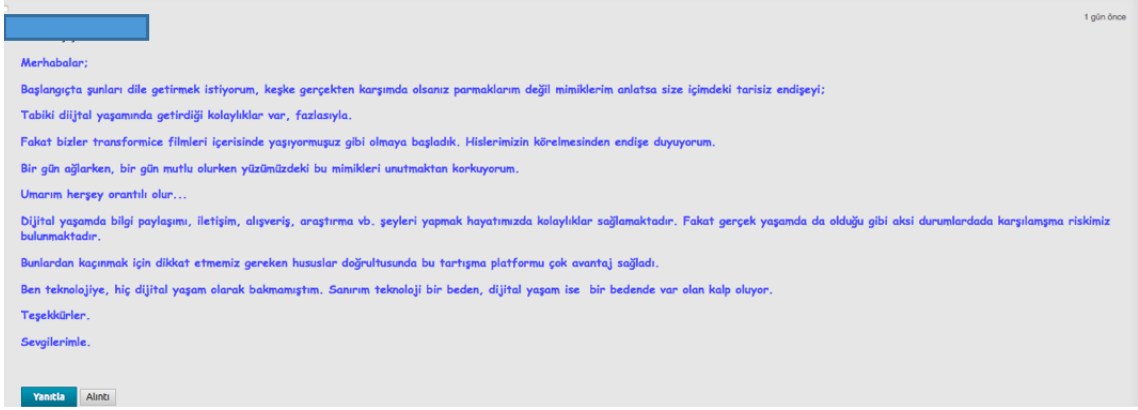

Şekil 4.9. Öğrenci görüşleri ekran görüntüsü-1

Şekil 4.10. Öğrenci görüşleri ekran görüntüsü-2

Şekil 4.11. Öğrenci görüşleri ekran görüntüsü-3

Ders katılımcılarının ders işlenişi ile ilgili belirttikleri görüşlerinin tamamı olumlu yönde olup, genel anlamda katılımcıların dersi beğendikleri ifade edilebilir. Dersin başarılı olmasının gerekçeleri olarak katılımcılar şunları belirtmişlerdir:

- Dersin başarılı, eğitici, yönlendirici ve zengin bir içeriğe sahip olması,
- Dersin farklı bakış açılarına ev sahipliği yapması,
- Dersin 21. yüzyıl becerileri konusunda farkındalık kazandırır bir şekilde tartışmalar ile işlenmesi,
- Derste olumlu bir dil kullanımı ile katılımcıların derse teşvik edilmesinin

sağlanması gibi noktalar yorumlarda özellikle vurgulanmıştır. Dil kullanımının çevrimiçi platformlarda katılımcılar üzerinde oldukça önemli olduğu gerçeği ve etkili içeriğin öğrencilerin motivasyonu üzerindeki önemi aşağıda paylaşılan ve iki farklı öğrenciden alınan yorumlarda da görülebilmektedir.

“O kadar zevkli bir dersti ki, hiç bu kadar çok söyleyecek şey olduğuna inanmadan bu platforma gelmişim ve Aysun Hocam dersi cidden çok sevdim. Daha doğrusu bu dersi çok sevdirdiniz olumlu yorumlarınıza, hazırladığınız görsellere, kullandığınız keyifli ve incitmeyen ders lisanınıza teşekkür eder, saygılar sunarım. Dijital ışığımız, ıslıl ıslıl parlasın ☺ Dijital kimliğinize yön olsun.”

“Öncelikle dersi hazırlayan hocalarımıza teşekkür ederim. Sayenizde sosyal medyayı ve dijital platformları kullanırken yanlışlarımı gördüm. Oysa bunu

anlamam için gerekli süre internette geçirdiğim sürenin milyonda biri bile değilmiş. Videoları iki şer defa izledim. Çok önemli bilgiler aldım.4 dakikalık nitelikli bilgiler içeren videolar beni etkiledi. Buradan şu sonucu da çıkarabiliriz. Eğer gerçekten doğru bilgiyi yakalayabilir ve bunu paylaşabilirsek birçok insanı bu konuda aydınlatabiliriz.4 dakikalık videolarda olduğu gibi. Eğer bu eğitimleri kendi yöntem ve tekniklerimizle internet üzerinden almaya kalksaydık zannediyorum saatlerce bilgisayar başında kalır, muhtemelen de yanlış bilgilerle beynimizi doldurmuş hatta bu bilgileri de arkadaşlarımızla paylaşabilir onları da yanıtlayabiliriz. Evet gerçekten bilgi çağında yaşıyoruz. Ama videolarda bahsedildiği gibi hangi bilgi? Bence bilgiyi en az 3 yerden teyit etmek ne kadar önemliyse edindiğimiz bilginin niteliği üzerine de düşünmek bir o kadar önemli olmalı. Şimdi bu eğitimden sonra belirli bir düzen çerçevesinde daha olgun ve bilinçli bir şekilde dijital platformları kullanacağımı söyleyebilirim.

Öğrencilerin belirttiği görüşlerden yola çıkarak benzer hazırlanacak dersler ile ilgili uygulanabilecek önerilere de ulaşılmıştır. Bu önerilerden en çok dile getirilen benzer çevrimiçi derslerin topluma yaygınlaştırılması gerekliliği ve yine benzer çevrimiçi derslerde kullanılan dilin katılımcıların derse iştirakini arttıran yönde olumlu bir şekilde olması yönünde yapılan yorumlardır. Herhangi bir konunun çevrim içi öğretilmek istenmesi durumunda kitlelere benzer ortamlardan ulaşmanın, tez araştırması kapsamında hazırlanan bu çevrimiçi ders gibi zengin içerikler ile ve olumlayıcı bir dil ile yapılmasının katılımcılar üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılabilir.

5. TARTIŞMA

Bu tez araştırmasında belirlenen üç araştırma sorusuna uygun olarak elde edilen bulgular ilgili başlıklarda detaylı olarak sunulmuştur. Bu bölümde ise ulaşılan bulgular alanyazındaki benzer çalışmalarla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Bu çalışmada 21. yüzyıl vatandaşlık becerilerinin geliştirilmesinde Açık ve Uzaktan Öğrenmenin kullanımı araştırılmış ve bu bağlamda araştırma metodolojisi metafor analizi olarak desenlenmiştir. Araştırma ile ilgili literatür taramasında Açık ve Uzaktan Öğrenmenin geçmişten günümüze gösterdiği değişim ve gelişim incelenmiş ve özellikle son yıllarda etkililiği artmakta olan MOOC'lar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bununla birlikte uygulanan araştırma yöntemi olarak metafor analizinin Açık ve Uzaktan Öğrenme alanındaki yeri sorgulanmış ve yapılan araştırmalar büyüteç altına alınmıştır. Yapılan çalışmanın literatüründe büyük bir yeri olan 21. yüzyıl vatandaşlığı gerek beceriler gerekse dijital vatandaşlık başlıkları ile detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Yapılan tez araştırmasında amaç iki farklı olgu olan Açık ve Uzaktan Öğrenme ile 21.yüzyıl vatandaşlığının katılımcılar tarafından nasıl algılandığını kendi ifadeleri ile tespit edip, gerekli analizler doğrultusunda konuyu nasıl anlamlandırdıklarını ve konular arasındaki bağlantıyı görmek amaçlanmıştır. Bu araştırma kapsamında ele alınan her iki konu başlığının da yapı ve işleyişine ilişkin farklı hedef kitlelerinin oluşu ve bu kitlelerin kendi içinde de çeşitlilik göstermesi ortak noktalara ulaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda Palmquist'in (2001) metaforu "iki nesne veya kavramı birbirine bağlayan dilsel bir araç ve bir yaşantı alanından diğerine bir geçiş veya karşılaştırma yapmak üzere iki değişik fikir veya kavramın bağlantılandığı sembolik bir dil yapısı" olarak tanımlaması bu çalışmada metafor analizinin kullanılmasının doğru bir tercih olduğunu göstermektedir. Toplanan metaforlar Açık ve Uzaktan Öğrenme ile 21. yüzyıl vatandaşlığının ortak noktalarının bulunmasında ve karşılaştırmaların etkin bir şekilde yapılmasında yardımcı olmuşlardır.

Yapılan çalışmada alan uzmanlarının Açık ve Uzaktan Öğrenme ile ilgili oluşturdukları metaforlar incelendiğinde bu metaforların Açık ve Uzaktan Öğrenmede tüm öğrenme sürecini ve sosyal etkileşimi açıklayabilir nitelikte metaforlar oldukları söylenebilir. Bu bağlamda Black (1979) metaforlar yoluyla bireylerin düşüncelerini ve deneyimlerini ifadeler, yargılar ve duygular ile aktardıklarını ifade etmiştir. Yapılan bir çalışmada Vayreda ve Nunez (2010) çevrimiçi öğrenme ortamlarını tanımlamak için

internet forumlarındaki katılımcıların metaforlarını toplamışlardır. Bu çalışmada ortaya çıkan metaforlardan “keşfedilecek yeni bir yer” metaforu, yapılan tez çalışmasındaki erişim teması altında bulunan “yeni keşfedilmiş ada” metaforu ile benzer anlam taşımaktadır. Benzer şekilde bu tez çalışmasından çıkan kılavuz teması altında herkesin toplandığı ve bilgi edindiği bir kütüphaneye benzetilen Açık ve Uzaktan Öğrenme, Veyrada ve Nunez’in (2010) çalışmasında herkesin bir araya geldiği bir kafeye benzetilmiştir. Tez araştırması için yürütülen metafor analizi araştırması sonucunda elde edilen Açık ve Uzaktan Öğrenme ile ilgili metaforlar ve bunlardan oluşan temalar alnazyazında taranan benzer araştırmalarda da bulunmuştur. Bu araştırmada ortaya çıkan metaforların Açık ve Uzaktan Öğrenmenin farklı ülkelerdeki insanlar tarafından da benzer şekilde anlamlandırıldığını ortaya koymaktadır.

21.yüzyıl vatandaşlığı konusunda alan uzmanları ve öğrencilerden toplanan metaforlar incelendiğinde her iki katılımcı grubunun da ortak metaforlara ulaştığı gözlenmiştir. Bu ortak metaforlardan biri olan herkesin bir araya geldiği meydan/çarşı metaforu küresel köy (global village) benzetmesine oldukça yakın bir ifadedir. McLuhan ve Powers’ın (1989) yaptığı çalışmada oldukça başarılı bir öngörü ile ifade ettiği global köy 21. yüzyılda herkesin dünyanın her yerinden erişebildiği internet ortamları olarak tanımlanabilir. Ortaya çıkan metaforlardan oluşturulan temalar incelendiğinde her iki katılımcı grubu tarafından da verilen teknoloji teması 21. yüzyıl vatandaşlığının teknoloji olmadan düşünülemeyeceği gerçeğini gözler önüne sermektedir. Benzer bir şekilde doyum teması altında alan uzmanları ve öğrencilerin oluşturduğu metaforlara bakıldığında 21. yüzyıl vatandaşlığını bağımlılık ve çikolata gibi bireysel doyumun söz konusu olduğu metaforların ortaya çıktığı görülmektedir. Yapılan araştırmada gerek alan uzmanlarının gerekse öğrencilerin oluşturduğu 21. yüzyıl metaforlarının böylesine benzerlik göstermesi içinde bulunan 21. yüzyıl ve beraberinde gelen vatandaşlık olgusunun bireyler tarafından benzer şekillerde algılandığını ortaya koymaktadır.

Bu tez araştırmasında Açık ve Uzaktan Öğrenme ve 21. yüzyıl vatandaşlığı ile ilgili alan uzmanlarından ve öğrencilerden toplanan metaforlardan ortaya çıkan ortak temalar yukarıda bazılarının da belirtildiği gibi erişim, araç, doyum, ihtiyaç, süreç, yaygınlık ve kılavuz temalarıdır. Ortaya çıkan bu ortak metaforlar Lakoff ve Johnson’ın (2005) da belirttiği gibi bir olguyu (21. yüzyıl vatandaşlığı) başka bir olguya (Açık ve

Uzaktan Öğrenme) göre anlamamıza ve tecrübe etmemize yardımcı olmuşlardır. 21. yüzyıl vatandaşlığının Açık ve Uzaktan Öğrenme yoluyla verilmesine ilişkin yapılan metafor analizi sonucunda alan uzmanlarının ve öğrencilerin her iki kavram için de benzer metaforlar ürettikleri belirlenmiştir. Ancak bu kavramsal benzerlik ve yapısal uyum tek başına 21. yüzyıl vatandaşlık eğitiminin Açık ve Uzaktan Öğrenme yoluyla verilebileceğini kanıtlamak için yeterli görülmemektedir.

21. yüzyıl vatandaşlığı ile Açık ve Uzaktan Öğrenme ile ilgili ulaşılan bu uyumun uygulamada çalışıp çalışmadığını belirlemek amacıyla bir MOOC dersi açılmış ve 201 kişiye 3 hafta boyunca uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda öğrencilerin derse ilişkin görüşleri analiz edildiğinde dersin başarılı ve eğitici olduğu, zengin bir içeriğe sahip olduğu ve olumlayıcı bir dille bu içeriğin öğrencilere aktarıldığı, ayrıca farklı görüşlere ev sahipliği yaparak katılımcılar arasında etkileşimin aktif tutulduğu ve 21. yüzyıl becerilerini çevrimiçi ortamlarda etkili bir şekilde öğrencilere aktarabildiği bulgularına ulaşılmıştır. Bu bağlamda çevrimiçi derslerde öğrencilerin kendi aralarında yürüttükleri tartışmalar ve etkileşim, Açık ve Uzaktan Öğrenmenin en etkileyici özelliklerinden biri olduğu ifade edilebilir (Swan ve diğerleri, 2000). Ulaşılan bu bulgular da kavramsal olarak metafor analiziyle yapılan inceleme sonucunda ulaşılan uyumu destekler niteliktedir. Bu kapsamda, bu araştırmanın sınırlılıkları içerisinde Açık ve Uzaktan Öğrenme ile 21. yüzyıl vatandaşlığı eğitiminin hem kavramsal olarak hem de uygulamada bir bütünlük ve uyum içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Gerçekleştirilen bu tez araştırmasında ulusal ve uluslararası düzeyde alan uzmanlarının ve öğrencilerin metafor analizi yoluyla Açık ve Uzaktan Öğrenmenin 21. yüzyıl vatandaşlık becerilerinin kazandırılmasındaki etkinliğine ilişkin görüş ve önerilerini belirlemek ve bu doğrultuda *21. Yüzyılda Vatandaş Olmak* başlıklı bir MOOC dersi ile uygulama sürecinde öğrenci görüşleriyle değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda; alan uzmanları ve öğrencilerin Açık ve Uzaktan Öğrenme ile 21. yüzyıl vatandaşlığı metaforları belirlenmiş ve 21. yüzyıl becerilerinin Açık ve Uzaktan Öğrenme ile kazandırılmasına ilişkin öğrencilerin görüşleri gerçek bir uygulama ile değerlendirilmiştir. Bu amaçla 43 alan uzmanı ve 201 öğrenci ile iki aşamalı bir metafor analizi araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar aşağıda şekil 6.1’de özetlenmiştir.

Açık ve Uzaktan Öğrenme Metaforları

- Araç: Bilet, kolonya, makine, ayna, araba.
- Gelişim: İnsan, kardeş, ağaç filizi, hayat.
- Yaygınlık: Virüs, polen, hava, okyanus, uzay boşluğu.
- Erişim: Hızlı tren, otoban, yeni keşfedilmiş kıta, fiber ağlar, internet, canlı yayın.
- Kılavuz: Kütüphane, yaşam koçu.
- İhtiyaç: Oyun, vitamin, dost, kalem, ckmek, para, su, kahve.

21. Yüzyıl Vatandaşlığı Metaforları

- Değişim: Bukalemun, geri dönüşüm, üst-insan, yenilik,
- Genişlik: Su, gökyüzü,
- Süreç: Maraton, lider, CEO, sivrinenek, adaptasyon, yenilik, değişim, gelişmek, yansıma, farkındalık, dikkat, bukalemun.
- İhtiyaç: Nefes, bilgisizlik, şifre, çok yönlülük, su.
- Doyum: Çikolata, bağımlılık, kendin olmak, pratiklik, kolaylık, savaşmak, özgürlük, rahatlık, yorucu olması, çağ atlamak, süs eşyası, zenginlik, önyargısızlık, çağa hükmetmek, aç gözlülük.
- Sosyal bütünlük: meydan, çarşı, dünya vatandaşlığı, evrensellik, birleşmiş milletler, yalnızlık, sosyallik, diyalog
- Araç: Deniz feneri, kitap, İsviçre çakısı, mikser, can simidi, anahtar, 3D yazıcı, bilgisayar, saat, ayna, araç.
- Erişim: Erişim,
- Yenilik: Teknoloji, bilişim, güncellik, yıkıcı değişim, teknoloji okur yazarlığı
- Yaygınlık: Su, uzay boşluğu sınırlara inanmamak.
- Kılavuz: Navigasyon, harita, kütüphane, yaşam koçu, rehber.
- Tutsaklık: Yoktur

Ortak Metaforlar:

- Araç: Ayna, araba.
- Yaygınlık: Uzay boşluğu.
- Erişim: Erişim, internet.
- Kılavuz: Kütüphane.
- İhtiyaç: Su.

Öğrenci Görüşleri:

- Ders başarılı, eğitici, yönlendirici ve zengin bir içeriğe sahiptir,
- Ders farklı bakış açılarına ev sahipliği yapmaktadır,
- Ders 21. Yüzyıl becerileri konusunda farkındalık kazandıracak bir işleyişe sahiptir ve
- Öğrencilerin derse katılımı olumlu bir dil kullanımı ile sağlanmıştır ve böylece öğrenciler motive edilmiştir.

Şekil 6.1. Araştırma özeti

Tez araştırmasının ilk aşamasında öncelikle alan uzmanlarının Açık ve Uzaktan Öğrenme metaforları ile 21. yüzyıl vatandaşlığı analiz edilmiştir. Alan uzmanlarından ve

toplanan metaforlar doğrultusunda ortaya çıkan ortak temalar ile elde edilen bulgular her iki alanda da araştırma katılımcılarının ortak metaforlar oluşturduklarını ve bu bağlamda her iki alanında temelde benzerlikler gösterdiğini ortaya sermiştir. *Erişim, araç, doyum, ihtiyaç, süreç, yaygınlık ve kılavuz* gibi ortak oluşan temalar incelendiğinde gerek Açık ve Uzaktan Öğrenmede gerekse 21. yüzyıl vatandaşlığında anahtar terimler olduğu söylenebilir. Erişimin sağlanmadığı, ihtiyaçların karşılanmadığı, yaygın bir şekilde olmayan ve bireylere kılavuzluk ya da diğer bir deyişle rehberlik etmeyen bir 21. yüzyıl vatandaşlığı ya da Açık ve Uzaktan Öğrenme sürecinden bahsetmek oldukça zordur. Araştırmanın bu ilk aşaması ulaşılan ortak temalar ile erişilmek istenen sonuç yolunda aydınlatıcı nitelikte olmuştur.

Tez araştırmasının ilk aşamasının ikinci adımında Akadema sisteminde açılan “21. Yüzyılda vatandaş Olmak” isimli derse kayıtlı öğrencilerin 21. yüzyıl vatandaşlığı metaforları analiz edilmiştir. Katılımcıların yoğun katılım gösterdiği bu veri toplama sürecinde öğrencilerden birçok metafor toplanmış ve toplanan bu metaforlar farklı temalar altında toplanarak konu ile ilgili büyük resmin görülmesi kolaylaştırılmıştır. Gerek alan uzmanlarından gerekse öğrencilerden toplanan metaforlarda ortak metaforların ve temaların oluşması, Açık ve Uzaktan Öğrenme ile 21. Yüzyıl vatandaşlığının anlamsal benzerlikler gösterdiğini kanıtlar niteliktedir.

Tezin ikinci aşamasında bir gerçek uygulamaya gidilmiştir. Gerçek uygulama araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamlaştırmak adına araştırmanın ikinci aşaması olarak Açık ve Uzaktan Öğrenme yoluyla Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Sistemine bağlı bir MOOC platformu olan Akadema sisteminde 3 hafta boyunca uygulanmış ve 21. yüzyıl vatandaşlık becerilerinin kazandırılmasının hedeflendiği “21. Yüzyılda Vatandaş Olmak” isimli derse kaydolan öğrencilerin görüşlerine başvurularak gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamanın sonucunda derse katılan öğrencilerden dersle ilgili görüş belirten öğrenciler dersi zengin içerikli, eğitici, farklı bakış açıları kazandıran, diğer katılımcılar ile etkileşim ve fikir paylaşımının olduğu ve kullanılan olumlu ders dili ile motive edici olarak tanımlamışlardır.

Tez araştırmasının tamamlanan her iki aşaması dikkatlice incelendiğinde, her bir aşamanın birbirini tamamlar nitelikte olduğu ortaya çıkmıştır. Gerek toplanan metaforlar gerekse öğrenci görüşleri birbirini doğrular nitelikte olup, uygulama sonunda Açık ve

Uzaktan Öğrenme yoluyla 21. yüzyıl vatandaşlık becerilerinin kazandırılmasının başarılı bir şekilde gerçekleştirildiği görülmüştür.

6.1. Öneriler

Bu tez araştırması kapsamında hem ileride yapılabilecek araştırmalara hem de uygulamaya yönelik çeşitli önerilerde bulunmak mümkündür.

6.1.1. Araştırmaya Yönelik Öneriler

Bu çalışmada iki temel kavram olarak 21. yüzyıl vatandaşlığı ile Açık ve Uzaktan Öğrenmeye ilişkin metaforlar belirlenmiş ve bir uygulamaya yer verilmiştir. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda ise;

- Farklı hedef kitleler ile bu tez araştırmasının değişkenlerine yönelik metafor analizi araştırmaları gerçekleştirilebilir,
- 21. yüzyılda sahip olunması gereken dijital becerilere ilişkin alan uzmanları ve gençlerin görüşleri araştırılabilir.
- 21. yüzyıl vatandaşlık becerilerine ilişkin yapılmış araştırmaları inceleyen meta analiz araştırmaları gerçekleştirilebilir.

6.1.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Bu tez araştırmasında 21. yüzyıl vatandaşlık eğitiminin Açık ve Uzaktan Öğrenme yoluyla başarılı ve etkin bir biçimde verilebileceği hem kavramsal hem de uygulama yoluyla tespit edilmiştir. Bu bağlamda 21. yüzyıl vatandaşlık becerilerinin kazandırılmasını amaçlayan öğretim programlarında Açık ve Uzaktan Öğrenmenin MOOC'lar gibi sağladığı esnek öğrenme çevrelerinin kullanılması önerilmektedir. Bu kapsamda gerek eğitimin ilk basamaklarında 21. yüzyıl vatandaşlık becerileri konusunda daha bilinçli bir nesil yetiştirebilmek adına gerekse de yetişkin eğitimi yapan yükseköğretim kurumlarında 21. yüzyıl vatandaşlığı eğitimini kapsayan içeriklerin sunulmasında ve konuların işlenmesinde Açık ve Uzaktan Öğrenmeden etkin bir biçimde yararlanılabileceği savunulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akşehirli, S. (2007). Çağdaş Metafor Teorisi. Ege Edebiyat.
- Aubusson, P. (2002). Using metaphor to make sense and build theory in qualitative analysis. *The Qualitative Report*, 7(4), 1-14.
- Aufdeheidei P. (1993). National Leadership Conference on Media Literacy. Conference report. Washington, DC: Aspen Institute
- Barr, P., Biddle, R., & Noble, J. (2002, July). A taxonomy of user-interface metaphors. In *Proceedings of the SIGCHI-NZ Symposium on Computer-Human Interaction* (pp. 25-30). ACM.
- Bellanca, J., & Brandt, R. (2010). 21st Century Skills: Rethinking How Students Learn. Bloomington, IN: Solution Tree.
- Black, M. (1962). *Models and metaphors* (Vol. 61, p. 1). Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Black, M. (1979). How metaphors work: A reply to Donald Davidson. *Critical Inquiry*, 6(1), 131-143.
- Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (2000). How People Learn
- Brown, J. S. (2006). New learning environments for the 21st century: Exploring the edge. *Change: The magazine of higher learning*, 38(5), 18-24.
- Burden, P. R., & Byrd, D. M., (1994). *Methods for effective teaching*. Boston, MA: Allyn and Bacon, Inc.
- By The Numbers: MOOCS in 2016. Class Central. (2017). From <https://www.class-central.com/report/mooc-stats-2016/> (Erişim tarihi: 24 Mart 2017)
- Cüceloğlu, D. (1994). İyi Düşün Doğru Karar Ver (Sf. 216-217), İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Çepni, S., Bacanal, A., & Küçük, M. (2003). Fen eğitiminin amaçlarında değişen değerler: Fen-teknoloji-toplum. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1/4 (Ekim)
- Çubukçu, A., & Bayzan, Ş. (2013). Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (2003). *Strategies of Qualitative Inquiry*. London and New Delhi: SAGE Publications.
- Dye, J. F., Schatz, I. M., Rosenberg, B. A., & Coleman, S. T. (2000). *Constant*

- comparison method: A kaleidoscope of data. *The qualitative report*, 4(1), 1-10.
- Doğan, İ. (1999). Küresel değerler eğitimi ve Türkiye örneği. 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi
- Eğitimde 21. Yüzyıl Becerileri. (2017). From <http://egitimteknoloji.net/2011/04/egitimde-21-yuzyil-becerileri/> (Erişim tarihi: 13 Mart 2017),
- Eleştirel düşünme. (2017). From https://tr.wikipedia.org/wiki/Eleştirel_Düşünme (Erişim tarihi: 21 Şubat 2017).
- Estes, J. S. (2016). Teacher Preparation Programs and Learner-Centered Technology-Integrated Instruction. Handbook of Research on Learner-Centered Pedagogy in Teacher Education and Professional Development, (p.85)
- EU Kids Online Report. (2014). EU Kids Online: Findings, Methods, Recommendations [Online]. From <http://lisedesignunit.com/EUKidsOnline/index.html?r=64> (Erişim tarihi: 5 Mart 2017).
- Gardner, H. (2007). Five minds for the future. Boston, MA: Business School Print.
- Griffin, P., McGaw, B., & Care, E. (2012). The Changing Role of education and Schools. In P. Griffin, B. McGaw & e. Care (Eds), assessment and teaching of 21st Century Skills (pp. 1-16). Dordrecht, Germant: Springer Science +Business Media B. V.
- Güneş, A. (2016). Nedir Bu MOOC'lar? From <http://dijitalhayat.tv/genel/nedir-bu-mooclar> (Erişim tarihi: 21 Ocak 2017).
- Güneş, A., & Fırat, M. (2016). Açık ve Uzaktan Öğrenmede metafor analizi araştırmaları. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 2(3), 115-129.
- Hargreaves, D. J.. (1977). Sex roles in divergent thinking. *British Journal of Educational Psychology*, 47(1), 25-32
- Hauben, M. (1996). The netizens and the wonderful world of the Net: an anthology.
- Johnson, M. G., & Malgady, R. G. (1979). Some cognitive aspects of figurative language: Association and metaphor. *Journal of Psycholinguistic Research*, 8(3), 249-265.

- Hernon, P. (1998). Government on the web: A comparison between the United States and New Zealand. *Government Quarterly*, 15(4), 419-443.
- Hesse, F., Care, E., Buder, J., Sassenberg, K. & Griffin, P. (2015). A framework for teachable collaborative problem solving skills. In P. Griffin & E. Care (Eds), *Assessment and teaching of 21st century skills: Methods and approach* (pp. 37-56). Dordrecht, NL: Springer.
- Hobbs, R. (2004). Medya okuryazarlığı hareketinde yedi büyük tartışma. Ankara University, *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 37(1), 122-140
- İbrişoğlu, Z. (2002). Eleştirel düşünme öğretilbilir mi?, <http://felsefeekibi.com> (Erişim tarihi: 14 Ocak 2017).
- International Society for Technology in Education [ISTE] (2007) The ISTE National Education Technology Standards and performance indicators for students. Available online at: http://www.iste.org/Libraries/PDFs/NETS_for_Student_2007_EN.sflb.ashx. (Erişim tarihi: 10 Ocak 2017)
- I. (2012, January 06). 2011 Annual Report. From <https://www.uschamberfoundation.org/publication/2011-annual-report> (Erişim tarihi: 19 Şubat 2017).
- Johnson, M. (1987). *The body in the mind: The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Jolls, T., Thoman, E. (2008) 21. Yüzyıl Medya Okuryazarlığı, (Çev. Cevat Elmas ve Alper Keseten) Ankara: Ekinoks Yayınları
- Kesim, E. & Altınpulluk, H. (2014) Kitleli Açık Çevrimiçi Derslerin Kullanımına İlişkin Uzaktan Eğitim Uzmanlarının Görüşleri *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, October 2014, 5(4)
- Kettner, N. W., Guilford, J. P. & Christensen, P. R. (1959) A factor analytic study across the domains of reasoning, creativity and evaluation. *Psychological Monographs: General and Applied*, 73(9), 1.
- Kocacık, F. (2003). Bilgi toplumu ve Türkiye. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 1-10.
- Kopp, R. R. (1995). *Metaphor therapy. Using client-generated metaphors in psychotherapy*. Bristol, Great Britain: Brunner/Mazel.

- Kozma, R. B. & Voogt, J. (2003). Technology, innovation and educational change: a global perspective: a report of the Second Information Technology in Education Study, Module 2. ISTE (International Society for Technology in Education).
- Krippendorff, K., (1993). Major Metaphors of Communication and some Constructivist Reflections on their Use, *Cybernetics & Human Knowing*, 2, 1, pp 3-25,.
- Kuhlthau, C. C., Maniotes, L. K. & Caspari, A. K.. (2015). Guided Inquiry: Learning in the 21st Century: Learning in the 21st Century. ABC-CLIO.
- Kurt, A. A. & Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: Kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 20-34.
- Kurudayıoğlu, M. & Tüzel A. G. M.S. (2010). 21. Yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 28(28), 283-298.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). The metaphorical structure of the human conceptual system. *Cognitive science*, 4(2), 195-208.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2008). *Metaphors we live by*. University of Chicago press.
- Larsn, E. & Rainie, L. (2002). The rise of the e-citizen: How people use government agencies' web sites. From [www.Pewinternet.org/reports/pdfs/PIP_Govt_Website_Rpt.pdf](http://www.pewinternet.org/reports/pdfs/PIP_Govt_Website_Rpt.pdf) (Erişim tarihi: 9 Mart 2017).
- Malgady, R. G., & Johnson, M. G. (1980). Measurement of figurative language: Semantic feature models of comprehension and appreciation. *Cognition and figurative language*. Hillsdale, NJ: Erlbaum, 48, 17-40.
- National Education Association. (2015). An educator's guide to the 4C's. From <http://www.nea.org/assets/docs/A-Guide-to-Four-Cs.pdf>. (Erişim tarihi: 27 Aralık 2016)
- Organisation for Economic Co-Operation and Development. (2004) *Innovation in the Knowledge Economy; Implications for Education and Learning*. Paris, France: OECD.
- Palfrey, J. G. & Gasser, U. (2013). *Born digital: Understanding the first generation of digital natives*. Basic Books.
- Palmquist, R. A. (2001). Cognitive style and users' metaphors for the web: An exploratory study. *The Journal of Academic Librarianship*, 27(1), 24-32.

- Pappas, C. (2016). 8 Factors That Promote Online Collaboration in E-Learning. From <https://elarningindustry.com/factors-that-promote-online-collaboration-elearning> (Erişim tarihi: 2 Nisan 2017).
- Partnership For 21st Century Skills (2009) Framework for 21st century learning. Available online at: http://www.p21.org/documents/P21_Framework.pdf. (Erişim tarihi: 3 Mart 2017).
- Pescetta, M. (2011). Teaching digital citizenship in a global academy (Doctoral Dissertation). From <http://eric.ed.gov/?id=ED536094><http://eric.ed.gov/?id=ED536094> (Erişim tarihi: 14 Mart 2017).
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1–6
- Potter, J. (2005). *Media Literacy*, Third Edition. CA: Sage Publications.
- Professional Resources. (n.d.). From <http://online.cune.edu/defining-technology-literacy/> (Erişim tarihi: 19 Mart 2017).
- Rader, H. B. (1991). Information literacy: a revolution in the library. *RQ*, 31(1), 25-30
- Rathmayr, B. (1991). *Jager, Feldherrn, Vogelkundler, Detektive und Wanderer: Zur Metaphorik sozialwissenschaftlicher Forschung*. na.
- Reichenbach, B. R. (2001). *Introduction to critical thinking*. *Mcgraw Hill Higher Education*. 10.5840/inquiryctnews19905139
- Ribble, M. (2012). Digital citizenship for educational change. *Kappa Delta Pi Record*, 48(4), 148-151.
- Ribble, M. & Bailey, G. (2007). *Digital Citizenship in Schools*. Washington, DC: ISTE. ISBN:978-1-56484-232- 9.
- Ribble, M. S., Bailey, G. D., & Ross, T. W. (2004). Digital Citizenship: Addressing Appropriate Technology Behavior. *Learning & Leading with Technology*, 32(1), 6.
- Roschelle, J. & Teasey S. D. (1995). The construction of shared knowledge in collaborative problem solving. In C. E. O'Malley (Ed), *Computer-supported collaborative learning* (pp. 169-197). Berlin: Springer- Verlag.
- RTÜK. (2016). Medya Okuryazarlığı Nedir? From http://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/menu_goster.php?Guid=B7AA7732-

- [1593-4B32-BDE5-D76E64C2A5FA&MenuId=2](#) (Erişim tarihi: 19 Şubat 2017).
- Saba, F. (2011). Distance education in the United States: Past, present, future. *Educational Technology*, 11-18.
- Schalkwyk, van, G. J. (2002, June). Music as a metaphor for thesis writing. *The Qualitative Report*, 7(2). From <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR7-2/schalkwyk.html> (Erişim tarihi: 3 Ocak 2017)
- Schmitt, R. (2005). Systematic Metaphor Analysis as a Method of Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 10(2), 358-394. Retrieved from <http://nsuworks.nova.edu/tqr/vol10/is> (Erişim tarihi: 20 Mart 2017)
- Shah, D. (2016, July 10). MOOCs in 2014: Breaking Down the Numbers (EdSurge News). From <https://www.edsurge.com/news/2014-12-26-moocs-in-2014-breaking-down-the-numbers> (Erişim tarihi: 21 Şubat 2017)
- Silva, E. (2009). Measuring skills for 21st-century learning. *Phi Delta Kappan*, 90(9), 630-634.
- Surowiecki, J. & Silverman, M. P. (2007). The wisdom of crowds. *American journal of Physics* 75(2), 1980-192.
- Swan, K., Shea, P., Fredericksen, E., Pickett, A, Pelz, W. & Maher, G. 2000, 'Building knowledge building communities: Consistency, contact and communication in the virtual classroom,' *Journal of Educational Computing Research*, vol. 23, no. 4, pp. 389-413.
- Temin, T. T. (1997). Fed services coming to a store near you. *Government Computer News*, 166(17), 70.
- Terenzini, P. T., Springer, L., Pascarella, E. T. & Nora, A. (1995). Influences affecting the development of students' critical thinking skills. *Research in higher education* (36(1), 23-39.
- The Association of College and Research Libraries (2000). Information Literacy competency standards for higher education. Chicago, IL: The Association of College and Research Libraries. From <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/standards.pdf> (Erişim tarihi: 16 Mart 2017)
- Thibodeau, P. H. (2016). Extended Metaphors are the Home Runs of Persuasion: Don't Fumble the Phrase. *Metaphor and Symbol*, 31(2), 53-72.

- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. John Wiley & Sons.
- Thoman, E., & Jolls, T. (2005). 10. Media Literacy Education: Lessons from the Center for Media Literacy. Yearbook of the National Society for the Study of Education, 104(1), 180-205.
- Vayreda, A., & Núñez, F. (2010). The role of metaphors in the interpersonal discourse of online forums. Interpersonal Relations and Social Patterns in Communication Technologies: Discourse Norms, Language Structures and Cultural Variables, 142-160.
- Vygotsky, L. (1987). Zone of proximal development. *Mind in society: The development of higher psychological processes*, 5291, 157.
- Ward, T. B. & Sonneborn, M. S. (2009). Creative expression in virtual words: Imitation, imagination and individualized collaboration. *Psychology of Aesthetics, Creativity and the Arts*, 3(4), 211-221.
- World Economic Forum- WEF, (2016). Drivers of Change. (n.d.). Retrieved January 10, 2017, from <https://reports.weforum.org/future-of-jobs-2016/drivers-of-change/>
- Yaratıcı düşünme. (2017, January 03). From https://tr.wikipedia.org/wiki/Yaratıcı_Düşünme (Erişim tarihi: 21 Mart 2017)
- Yemm, G. (2013). Essential guide to leading your team: How to set goals to measure performance and reward talent. Pearson Education. Pp. 37-39. ISBN 02737724449 From http://www.p21.org/storage/documents/21st_century_skills_education_and_competitiveness_guide.pdf (Erişim tarihi: 10 Mart 2017).
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Productivity and Accountability - 21st Century Skills*. (n.d.). From <https://sites.google.com/site/twentyfirstcenturyskills/analysis> (Erişim tarihi: 14 Mart 2017).

EKLER

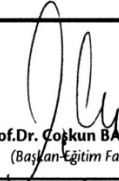

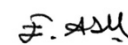

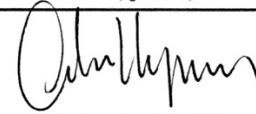

EK-1. Etik Kurul Belgesi

Evrak Kayıt Tarihi: 14.04.2017 Protokol No: 44741

Tarih: 24.04.2017

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi-Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	21. Yüzyıl Vatandaşlığının Geliştirilmesinde Açık ve Uzaktan Öğrenme: Bir Metafor Analizi Araştırması
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Dr. Mehmet FIRAT
TEZ YAZARI:	Aysun GÜNEŞ
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
 Prof. Dr. Coşkun BAYRAK (Başkan-Eğitim Fak.)	
 Prof. Dr. T. Volkan YÜZER (Başkan Yardımcısı-Açıköğretim Fak.)	 Prof. Dr. Esra CEYHAN (Eğitim Fak.)
 Prof. Dr. Münevver ÇAKI (Güzel Sanatlar Fak.)	 Prof. Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (İkt. ve İdari Bil. Fak.)
 Prof. Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)	 Prof. Dr. Emel ŞIKLAR (İkt. ve İdari Bil. Fak.)

EK-2. Araştırma Gönüllü Katılım Formu

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, "21. Yüzyıl Vatandaşlığının Geliştirilmesinde Açık ve Uzaktan Öğrenme: Bir Metafor Analizi Araştırması" başlıklı bir tez çalışması olup "*Metafor analizi araştırmasını Açık ve Uzaktan Öğrenme alanında uygulayarak 21. Yüzyıl becerilerinin açık ve uzaktan öğrenme yoluyla edinilmesinde ne denli etkin olduğunu saptama*" amacını taşımaktadır. Çalışma, Doç.Dr. Mehmet FIRAT danışmanlığında Okt. Aysun GÜNEŞ tarafından yürütülmektedir ve sonuçları ile 21. Yüzyıl becerilerinin edinilmesinde Açık ve Uzaktan Öğrenmenin etkileri belirlenerek alana katkı sağlanacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, *görüşme gerçekleştirilerek ve ses kaydı tutularak* sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler *yüksek güvenli şifreleme* yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi Uzaktan Öğretim bölümünden Doç.Dr. Mehmet FIRAT'a (mfirat@anadolu.edu.tr) ve Yabancı Diller Yüksek Okulu'ndan Okt. Aysun GÜNEŞ'e (aysung@anadolu.edu.tr) yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Aysun Güneş

Adres : Yabancı Diller Yüksek Okulu

İş Tel : 2223350580/6121

Cep Tel : 0(506)2480388

EK-3. Metafor Analizi Veri Toplama Formu

METAFOR ANALİZİ VERİ TOPLAMA FORMU

Sayın uzman,

"21. Yüzyıl Vatandaşlığının Geliştirilmesinde Açık ve Uzaktan Öğrenme: Bir Metafor Analizi Araştırması" başlıklı bir tez araştırması gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla oluşturduğumuz veri toplama aracı ile sizlerin Açık ve Uzaktan Öğrenme ve 21. Yüzyıl Vatandaşlığı konularında metaforlar vasıtasıyla fikirleriniz alınacaktır.

Yapacağınız katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Tez Öğrencisi: Okt. Aysun GÜNEŞ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Mehmet FIRAT

Bölüm 1: Demografik özellikler

- A- Cinsiyet:** Kadın____ Erkek____
- B- Ünvan:** Okutman____ Uzman____ Araş. Gör. ____ Öğr. Gör. ____
Yrd. Doç. Dr. ____ Doç. Dr. ____ Prof. Dr. ____
- C- Yaş:** <30 ____ 30-45 ____ 46+ ____
- D- Fakülteniz** _____
- E- Bölümünüz** _____
- F- Teknoloji kullanım yeterliliği**

____ Temel düzey

____ Orta düzey

____ İleri düzeyde

G- Araştırma alanlarınız

- _____
- _____
- _____

Bölüm 2: Açık ve Uzaktan Öğrenme İle İlgili Metaforlar

Açık ve uzaktan öğrenme ile ilgili olarak aşağıda verilen ifadeleri kendi düşüncelerinize (kendi metaforlarınızla) uygun olarak tamamlayınız.

Örnek:

"Açık ve uzaktan öğrenme açaç gibidir çünkü etkileri toplumun her düzeyine yayılmıştır.

Açık ve Uzaktan Öğrenme _____ gibidir,
çünkü _____
_____

Bölüm 3: 21. Yüzyıl vatandaşlığı İle İlgili Metaforlar

21. yüzyıl vatandaşlığı ile ilgili olarak aşağıda verilen ifadeleri kendi düşüncelerinize (kendi metaforlarınızla) uygun olarak tamamlayınız.

Örnek:

21. yüzyıl vatandaşlığı becerileri akıllı telefon gibidir, çünkü yeni dönemde akıllı telefonlar olmadan iletişim çağına ayak uydurmak çok zordur.

21. yy vatandaşlığı _____ gibidir,
çünkü _____
_____

Teşekkür ederiz.

EK-4. Uzman Değerlendirme Formu (Görüş ve Öneriler Örnek)

METAFOR ANALİZİ VERİ TOPLAMA FORMU

Sayın Uzman,

"21. Yüzyıl Vatandaşlığının Geliştirilmesinde Açık ve Uzaktan Öğrenme: Bir Metafor Analizi Araştırması" başlıklı tez araştırması gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla bir veri toplama aracı hazırlanmıştır. Sizlerden bu veri toplama aracının görünüş ve kapsam geçerliliğini değerlendirmeniz istenmektedir.

Yapacağınız katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Tez Öğrencisi: Okt. Aysun GÜNEŞ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Mehmet FIRAT

Bölüm 1: Demografik özellikler

- A- Cinsiyet: Kadın ___ Erkek ___
B- Ünvan: Araş.Gör. ___ Yrd.Doç.Dr. ___ Doç.Dr. ___ Prof.Dr. ___
C- Yaş: <30 ___ 30-45 ___ 46+ ___
D- Fakülteniz _____
E- Bölümünüz _____
F- Teknoloji kullanım yeterliliği AZ

___ Temel düzeyde

___ Orta düzeyde

___ İleri düzeyde

G- Araştırma alanlarınız

- o _____
- o _____
- o _____

Araştırmanın geleceği ne?
Neden sadece alan uzmanları ile yapılıyor?
* Öğrencilere de uygulanabilir.

BÖLÜM 2: Açık ve Uzaktan Öğrenme İle İlgili Metaforlar

Açık ve uzaktan öğrenme ile ilgili olarak aşağıda verilen ifadeleri kendi düşüncelerinize (kendi metaforlarınızla) uygun olarak tamamlayınız.

Örnek: "Açık ve uzaktan öğrenme ağaç gibidir, çünkü etkileri ağaçların kökleri gibi toplumun her düzeyine yayılmıştır.

Açık ve Uzaktan Öğrenme _____ gibidir,
çünkü _____

geliş

BÖLÜM 3: 21. Yüzyıl vatandaşlığı İle İlgili Metaforlar

21. yüzyıl vatandaşlığı ile ilgili olarak aşağıda verilen ifadeleri kendi düşüncelerinize (kendi metaforlarınızla) uygun olarak tamamlayınız.

Örnek: 21. yüzyıl vatandaşlığı becerileri akıllı telefon gibidir, çünkü yeni dönemde akıllı telefonlar olmadan iletişim çağına ayak uydurmak çok zordur.

21. YY vatandaşlığı _____ gibidir,
çünkü _____

Selam 4 = (örün) Ortak metafor istenebilir — avö 21. yy vatandaşlığı
geliştirilmesinde pusula gibidir çünkü _____

Varsa bu veri toplama aracı ile ilgili görüş ve önerinizi burada belirtebilirsiniz.

_____
_____
_____

+ görüşme